
Ekskluzivno
Catherine Spaak na Otočcu
MOJ OTROK JE DRUGAČEN
tovariš
33 20. avgust 1965
CENA 100 DIN

morala bi se roditi 650 let pozneje...

...tedaj bi lahko uporabljala akvatan kozmetične izdelke

Lepa, negovana polt, ki daje ženini podobi svež in mladeniški izraz — to danes ni več samo privilegij maloštevilnih.

AKVATAN izdelki za nego polti — sodobno sredstvo za VSAKO sodobno žensko.

AKVATAN — prijatelj vaše polti, čuvar vaše lepote.

akvatan

LOTIONI KREME MASKA

VI UREDNIKU - VI URE

Zapustil bom kmetijo

Tovariš urednik!

Prvi članek s tem naslovom je vzbudil precejšnjo polemiko o tem, ali se danes splača mladim zapuščati kmetije in se zaposliti v mestu ali ne. Ker je že mnogo bralcev povedalo svoje mnenje za in proti, bi tudi jaz rada povedala, kaj mislim.

Stara sem dvajset let. Odkar se zavedam življenja, delam. V mladosti nisem imela igrač, moje igrače so bile krave, ki sem jih vsak dan gnala na pašo. Ko sem začela obiskovali šolo, sem morala vstajati navsezgodaj, da sem pomagala materi nahraniti živino. Ko pa sem se vrnila iz šole, me je spet čakalo delo. Tako iz dneva v dan. Sama nisem vedela, kdaj sem odrasla. Nikoli nisem imela lepih oblek, nikoli nisem bila v kinu ali gledališču, moj svet je bila moja domačija, polja in travniki okoli hiše. Nekega dne je prišla na dopust iz mesta sosedova hči, ki se je nekaj let pred tem naveličala enoličnega življenja v vasi in odšla v mesto. Ne morete si misliti, kakšne občutke sem imela, ko sem jo zagledala. To ni bila več sosedova Mina, s katero sva v otroških letih skupaj pasli krave. Imela je nakodrane lase, namazane ustnice, visoke pete in lepe obleke. Saj morda za mestne razmere ni bila nič posebnega, toda meni se je zdelo, kot bi stopila kraljica v našo domačijo. Prišla je z velikim kovčkom in za vsakega je prinesla darilce. Lahko razumete, da me je zamikalo, da bi tudi jaz nekoč prišla obložena v domačo hišo kot sosedova Mina.

In sem šla. V mesto, s trebuhom za kruhom. Toda že kmalu sem spoznala, da življenje v mestu tudi ni tako rožnato. Vstajala sem zgodaj in delala v tovarni osem ur. Zato pa sem dobila komaj toliko denarja, da sem plačala stanovanje in hrano. Potem sem si iz zagate pomagala tako, da sem delala pri neki družini še po delu v tovarni. Res je, lahko sem hodila v kino, lahko sem si tu in tam kupila obleko, toda to ni bilo tisto, o čemer sem sanjarila. Komaj sem se prebijala skozi življenje. Včasih sem morala ob koncu meseca pošteno preštevati denarce, da mi jih ni zmanjkalo do naslednje plače. Doma pa nikoli nismo bili v zagati s kruhom in mlekom. Pa tudi mesa je bilo dovolj, saj smo redili svinje in perutnino.

Vzdržala sem dve leti. Potem sem se vrnila domov. Zdaj sem zagrabila na domačiji z večjim veseljem, saj sem poskusila, kaj so človeške radosti. Vsaka šola nekaj stane in tolažim se s tem, da je mladost norost. Zato, dekleta, nikar se prehitro ne odločite, mesto ni paradiž, tudi tamkaj je treba pošteno prijeti za delo.

ANGELCA ZUPAČIČ
Dolenjska

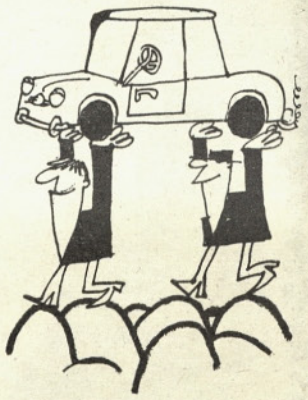
Jadranska magistrala

Tovariš urednik!

Na družinskem posvetovanju smo sklenili, da letošnje počitnice preživimo v našem fičku. Pravzaprav smo se odločili, da prepotujemo vso našo jadransko obalo. Rad pa bi vedel, kakšna je pravzaprav Jadranska magistrala in kateri predeli so že popolnoma gotovi?

ALBIN KJUDER
Ljubljana

Jadranska magistrala od Kopra do Skopja bo dolga 1400 kilometrov in bo skupaj s cesto Bratstva in enotnosti pravzaprav omogočala krožno potovanje po vsej naši državi, skozi vsa večja mesta

Jugoslavije. Potovanje po teh dveh cestah bo dolgo 2500 kilometrov.

Jadranska magistrala je široka šest do sedem metrov in asfaltirana. Cesta, ki pelje skozi Hrvatsko, je že predana prometu, razen mostov pri Šibeniku in Pločah. Prevozni pa tudi še niso nekateri predeli v Črni gori, ki bodo končani do konca leta. Tako imenovani jadranski del ceste je dograjen samo do Bara, medtem ko boste morali pri Ulcinju na staro cesto, ki je zelo slaba in oddaljena od morja več kot deset kilometrov.

VI UREDNIKU - VI UREDNIKU - VI

Zakaj »Dolina smrti«?

Prebrala sem članek o Črni in ugotovila, da je pisec videl samo slabe strani. Res je, da dela plin veliko škodo, ampak zato še ni vse mrtvo. Mislim, da bi lahko pri rudniku »Mežica« uredili čistilne naprave, če bi pomagalo Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, ki ima veliko gozdov ravno v našem kotu.

V Črni živim že dobrih trinajst let, pa se mi ne zdi prav, ko imenujejo našo dolino »dolino smrti«. Mislim, da ljudje umirajo povsod, prav tako so povsod bolni, ne pa samo pri nas na Koroškem. Malokje naletiš na tako vesele, družabne in gostoljubne ljudi, kakor so prav pri nas. Ljudje so zelo zagreti tudi za kulturno-prosvetno delo. Skoraj vsako leto naštudira »Svoboda« po dvoje iger, čeprav nima svoje dvorane, ali z dobro voljo gre vse.

Kdor pride v našo dolino, lahko opazi na vsakem oknu prelepe rože, prav tako po vrtovih. Če bi smrt neusmiljeno kosila, bi vsega tega ne bilo.

Povedati moram, da so bili domačini zelo razočarani, ko so gledali na televiziji svoj kraj, vseh najlepših stvari ni bilo na ekranu. Zelo bi bili veseli, če bi bila enkrat slika Črne na ovitku »Tovariša«.

JOŽICA JANŠE
ČRNA NA KOROŠKEM

Obiskali bomo vaše kraje in se oglasili pri vas ob prvi priložnosti. Potrudili se bomo pogledati Črno tudi z lepših strani, poiskali pa bomo tudi motiv za našo naslovno stran.

Zapustil bom kmetijo

Pismo tov. I. P. z Dolenjske mi je vlilo izredno voljo, da se kot stara naročnica »Tovariša« oglasim tudi sama. Upam, da sem njeno pismo prav razumela; in ker sem ga prav razumela, me je nekoliko zabolelo pri srcu.

Lep nov avtomobil, senca pred hišo, liter domačega cvička in dober kruh — to je bilo zadosti, da ste pomislili na beg od hiše. Blesk avtomobila vas je torej tako prevzel, vse drugo imate pač že sedaj! Ali vam lahko zamerimo? Ne! Vaše misli so bile tako otroške, saj so segle samo v tisti trenutek popoldneva, nič dalje. Videli ste samo njihov početek, pozabili pa ste žal na njihov delavnik. In na to kmečka mladina rada pozablja. Še nihče teh mladih ljudi, ki so sodelovali v razpravi »Zapustil bom kmetijo«, ni napisal, da želi s kmetije zato, ker ga veseli delo v tovarni. Vsakdo vidi samo svoje težave in niti ne pomisli, da bo morda zašel še v veliko večje. Poznam kmečko življenje in vem, koliko si kmet lahko privošči — tudi odejo lahko razgrne pod orehom, počival bo na svojem, v mestu si kaj takega ne bo mogel privoščiti, ker ne bo imel kje. Življenje delavca v tovarni nikakor ni tako rožnato, kot je to videti z zornega kota starega kmečkega dvorišča.

JOŽICA ATELŠEK
ŠMIHEL PRI MOZIRJU

Katera cena velja?

Vsepovsod govore ljudje samo o cenah. Vse se je podražilo, tudi Tovarišev NN. V 44. številki sem opazila naslednje: nova cena 150 dinarjev je lepo napisana na ovitku, toda že na prvem notranjem listu je napisana stara cena 120 dinarjev. Že res, da je napisana z malimi črkami, vendar jo je marsikdo opazil. Katera cena torej velja?

VESNA PAJEK
SREDIŠČE OB DRAVI

Draga Vesna, velja seveda nova cena 150 dinarjev. Do razlike v označbi cene je prišlo zato, ker smo Tovarišev NN natisnili že pred podražitvijo, ovitek pa smo prav zaradi nove cene tiskali ponovno. Podražitev je sorazmerno majhna in upamo, da ne bo odvrnila prijateljev Tovariševega NN.

PAŠE RESJE

KER DINAR NI MARKA

Hoteli so polni. Campingi so polni. Vrtinec turističnega popotovanja se je zavrtel v Evropi. Italijani oblegajo slovenske in hrvaške bregove, Avstrijci in Nemci skupaj s Francozi in severnjaki dopolnjujejo turistični Babilon. Gostinci si manejo roke. Vedo, da ne znajo toliko o svoji vedi kot njihovi sosedje, vedo, da so cene tu in onstran jadranske luže enake, vedo pa tudi to, da je naša obala lepša. In zato z veliko vnemo prodajajo vse, od nagnitih breskev do pičlega kosila, ki ga seveda sploh ne računajo več v dinarjih, marveč le še v dolarjih in morda v markah. Taki računi, pravijo, so najbolj enostavni. Vsak cent, peni, dolar in marko, ki jo zahtevajo, znajo izvrstno opravičiti z eno samo, vedno se ponavljajočo mislijo: podražilo se je.

Vsi tisti pa, ki so hotele zgradili, uredili campinge, zasejali pravo angleško travo, obrezovali in škropili breskve, stali pri peči in pihali v kozarce s posebnim hotelskim emblemom, tisti, ki so se plazili pod stropovi in pribijali slamno oblogo, vsi ti, zaradi katerih je menda treba odšteti več dolarjev in mark, ne morejo razumeti, da oni niso dobili nič več. In kljub temu so nabasali torbe in se odpravili na oddih. In preden so se oddahnili, so zakleli. Obračajo se in potujejo nazaj, kajti tisočak ni dolar in stotak ni marka. Nikogar ne briga, kdo so, važno je, da se sto din ne da menjati za več kot sto din. Njihovi kolegi z istim poklicem pa leže na pisanih stolih, s konvertibilno valuto v žepih. In pravijo: V Jugoslaviji je pa res lepo. Še bomo prišli.

Pretekli mesec se je filmska ekipa Jolly filma iz Rima in Filmservisa iz Ljubljane ustavila na Otočcu. Začela so s snemanjem koprodukcijskega filma »Mademoiselle de Maupin«. Glavno vlogo igra francoska igralka Catherine Spaak, njen partner pa je Robert Hossein. Film pripoveduje o dogodivščinah lepega dekleta v časih pred francosko revolucijo.

VSEBINA

Sonce še vedno sije . . 8
Reforma tudi na trolejbusu 12
Moj otrok je drugačen . 14
Godi, Johan, grča kmečka! 18
S Tovarišem na pot . . 20
Kubi so pilili zobe . . . 26
Venticello di Rima in visoka moda 26
Catherine: »Cockta« je je boljša od Coca cole 54

tovariš

ILUSTRIRANI TEDNIK »DELA«

Štev. 33. Leto XXI.
20. VIII. 1965

Glavni urednik:
MILAN ŠEGA

Odgovorni urednik:
SERGEJ EPIH

Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica 3/II, tel. 23-522—28 int. 55 — Poštni predal 468 — Uprava: Tomšičeva 1, telefon 23-522 int. 22 — Prodajni oddelek: Titova 1, telefon 20-463 — Oglasni oddelek: telefon 21-896, 22-457 — »Tovariš« izhaja vsak teden — Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Posamezna številka stane 100 dinarjev, mesečna naročnina je 400 dinarjev. — Za inozemstvo 500 dinarjev. — Letna naročnina 4800 dinarjev, za inozemstvo 6000 dinarjev. Poštnina plačana v gotovini. Žiro račun NB 600 11/1 16
Izdaja in tiska ČP Delo, Ljubljana

SVET

TANJUG AP AFP TASS ANSA REUTER PAP UPI MEN HSINHUA IIS

V ŽARIŠČU

ČISTO VINO

Svetovna agencija poroča, da je novi ameriški veleposlanik v Saigonu Cabot Lodge izjavil, »da bodo Američani ostali v Vietnamu, četudi bi južnovietnamska vlada tega ne želela.« Če je bila njegova izjava taka, kot so jo posredovale agencije, potem je treba ugotoviti, da so Američani končno le spregovorili odkrito besedo in natočili čistega vina vsem: svoji javnosti, nasprotnikom, zaveznikom in neangažiranim.

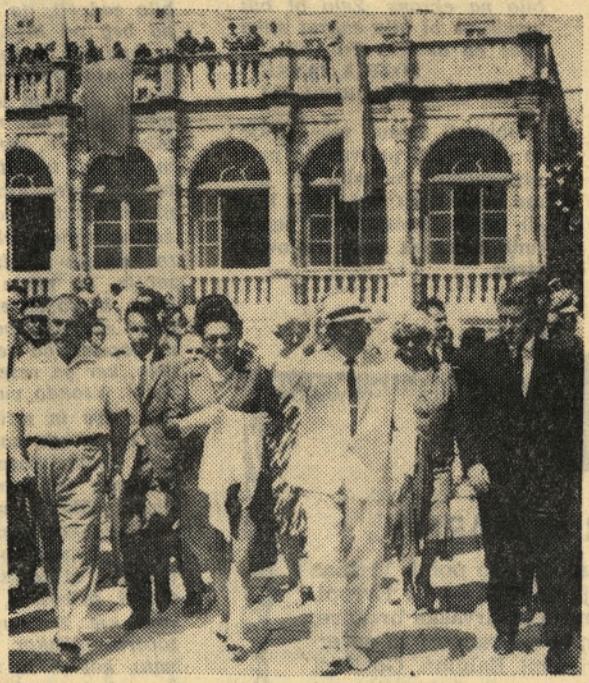
Doslej je namreč uradno veljalo, da so ameriške čete prišle v Južni Vietnam na prošnjo južnovietnamske vlade; to vsekakor drži. Toda predsednik Johnson je nekako jeseni izjavil, da se Združene države vojaško angažirajo v Saigonu zaradi obljub in obveznosti, ki so jih prevzele do te vlade. Mnogi optimisti so takrat v tej predsednikovi izjavi videli vrata, ki jih je Johnson na pol odprl za častен umik ameriških vojakov: kakor hitro bo južnovietnamska vlada smatrala, da prisotnost ameriških čet ni potrebna — so razpletali in dopolnjevali Johnsonovo misel — se bodo ameriški vojaki lahko vrnili domov, ne da bi zato trpel ugled Združenih držav.

Veleposlanik Cabot Lodge je s svojo izjavo, če je res taka, kot smo jo brali v poročilih tujih agencij — napravil konec sleherni dvoumnosti: ameriška vojska bije v Južnem Vietnamu ameriško vojno, in ostala bo tam, če je to zavezniški južnovietnamski vladi všeč ali ne! Ne glede na to, da so želje južnovietnamske vlade za sedaj zgolj akademska postavka, saj je vlada v Saigonu do zadnjega piastra odvisna od bogatega in mogočnega pokrovitelja, pa je Lodgeova izjava vendarle bolj daljnosežna, kot je videti na prvi pogled.

Ob najrazličnejših kombinacijah za politično rešitev krize v Vietnamu je bil govor tudi o široki koalicijski vladi, ki bi se pogodila s Hanoijem in bi se potem kot Ameriki prijateljska vlada zahvalila svojim zaveznikom za pomoč in jih odvezala nadaljnjih obveznosti. Če jemljemo Lodgeovo izjavo resno, odpade tudi v daljnejši prihodnosti sleherna posredovalna kombinacija.

Fikcija, da se ameriška vojaška intervencija odvija na podlagi mednarodnega konsenza, je padla: niti ena pomembna azijska sila, — Indija, Japonska ali Pakistan — ne odobrava ameriške akcije; Bela hiša je dobila le formalno podporo evropskih zaveznikov, nima pa nobenega mandata od OZN, kot je bilo to na Koreji. Vojna v Vietnamu je izključno ameriška.

Miran Šuštar

Predsednik Tito s spremstvom na Hvaru

KAŠMIR Krvavi spopadi na demarkacijski črti v Kašmiru so ponovno opozorili, na kako trhlih nogah je mir na indijsko-pakistanskih mejah. Indija obtožuje Pakistan za agresijo, Pakistan pa trdi, da gre za boj avtohtonega prebivalstva, ki noče indijske uprave. Krvavi dialog traja že osemnajst let, od tistega dne, ko se je hindujski vladar muslimanskega Kašmira odločil, da se dežela priključi Indijski uniji. Ker bi vsaka razširitev konflikta med Indijo in Pakistanom imela za posledico, da bi se posredno vmešala tudi Zahod in Kitajska, kar pa ni v interesu ne Indije ne Pakistana, je upanje, da bosta obe državi po toliko letih z več dobre volje začeli iskati trajnejšo rešitev. Sporazum, ki sta ga junija letos sklenil li glede puščave Kutch, je obema lahko koristen kažipot.

Američani protestirajo proti vietnamski vojni

Premier Šastri

Semjon Carapkin

Kuan Li Ju

Tunku Abdul Rahman

SINGAPUR Singapur, ki je leta 1959 dobil neodvisnost in se je štiri leta kasneje po težavnih pogajanjih vključil v Malezijsko federacijo, je izstopil iz nje in spet proglasil neodvisnost. Premier Kuan Li Ju je napovedal nevtralistično politiko; britanska in malezijska garnizija bosta lahko ostali v singapurskem oporišču le, dokler bosta skrbeli izključno za obrambo; prisotnost SEATO pakta pa je nezaželena in je ne bodo dovolili. ZDA so že priznale novo državo, čeprav je odcepitev od Malezijske federacije močno prizadela njihove politično strateške račune.

ŽENEVA Razorožitveni razgovori v Ženevi se nadaljujejo brez kakršnega koli vidnega uspeha. Sovjetski delegat je izjavil, da je pripravljen skleniti sporazum o »neširjenju atomskega orožja«, ne glede na dogodke v Vietnamu; edini sovjetski pogoj je, da Zahodna Nemčija ne dobi atomskega orožja, ali z drugimi besedami, da ZDA opuste svoj načrt o ustanovitvi multilateralnih atomskih sil NATO.

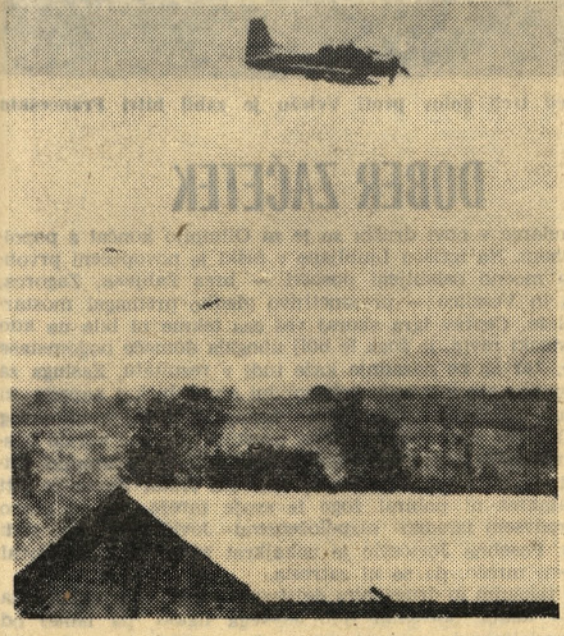
ÜRGÜPLÜ V MOSKVI

Turški ministrski predsednik Ürgüplü je uradno obiskal Moskvo, kjer so ga nadvse ljubeznivo sprejeli. Premiera Kosigina je povabil v Ankaro. Odjuga na turško-sovjetski meji izredno hitro napreduje, saj je komaj pred dvema letoma prišlo po tolikem času zelo napetih odnosov do prvih stikov. To, da ji Ürgüplü že tretji visoki državnik iz dežel CENTO pakta, ki je v zadnjim času obiskal Moskvo, odkriva, da so se začele države tega področja ravnati predvsem po kompasu nacionalnih interesov.

SUDAN O krvavih spopadih poročajo tudi iz Sudana. Uprle so se tri južne province, naseljene s črnskim prebivalstvom. Vlada je pozvala upornike, naj se predajo, toda poziv je bil brez uspeha. Oblasti so napovedale, da bodo prebivalce s področij, kjer so boji, preselile v »varna taborišča«. Vlada obtožuje tuje sile, da podpirajo uporniško gibanje. To nemara drži, toda bistvo upora je drugje: črnski jug se je upri zatiranju arabskega severa. Antagonizem je star že desetletja in desetletja in se ni začel z neodvisnostjo sudanske države. Nekatere uporniške skupine zahtevajo avtonomijo v okviru sudanske države, druge pa popolno neodvisnost treh črnskih provinc.

DUC CO Južnovietnamsko oporišče Duc Co je že dolgo obkoljeno. Preskrbujejo ga samo z letali. S helikopterji so pripeljali tri bataljone južnovietnamske vojske, ki naj bi okrepili postojanko, ki nadzoruje važno nacionalno cesto št. 19. Ameriška letala pa z napalm bombami neusmiljeno uničujejo vsa naselja, za katera sumijo, da se v njih skrivajo gverilci. »Umazana vojna« se nadaljuje po svoji grozljivi logiki.

BOJKOT Indonezija se je odločila, da se ne bo borila proti imperializmu samo z bojkotom ameriških filmov, ampak bodo odslej bojkotirali tudi indijske filme. Vzrok: Indija da je podpirala Malezijsko sederacijo. Pač pa bodo uvažali filme iz Japonske, ki je med drugo svetovno vojno zasedla vse indonezijsko otočje, sedaj pa ima na Okinavi močno ameriško oporišče. Tej logiki je res težko slediti.

Ameriško letalo zasipa z bombami »gverilsko vas

KARAMBOL NA ATENSKIH ULICAH

Die Presse, Dunaj

takšni smo

IZVAŽATI MORAMO LE NAJKVALITETNEJŠE PROIZVODE. ZATO NAJ TUDI RIBNIČANI OPREMLJAJO SVOJO SUHO ROBO Z ŽIGOM ROSTFREI!

ŠPORT
V ŽARIŠČU

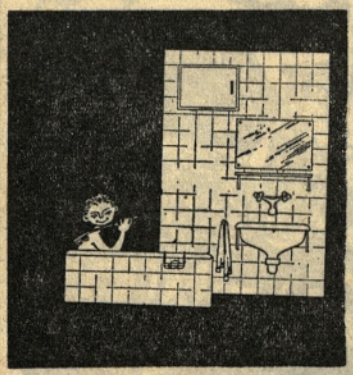
Dva izmed treh golov proti Veležu je zabil hitri Frančeškin

DOBER ZAČETEK

Prvi udarec v novi družbi se je za Olimpijo končal s popolnim uspehom. Na igrišču Ljubljane v Šiški je novopečeni prvoligaš kljub močno oslabljeni postavi — brez Žabjeka, Zagorca, Kapidjiča in Veselice — presenetljivo gladko premagal mostarskega Veleža. Čeprav igra skoraj ves čas tekme ni bila na kdo ve kako visoki ravni, je žoga le bolj ubogala domače nogometaše kot goste, kar se ne nazadnje kaže tudi v rezultatu. Zasluga za globoko zmago gre v resnici bolj solidni obrambi kot napadu, ki se je kljub trem zadetkom v črno nekam nerodno vrtil okrog nasprotnikovega šestnajstmetrskega prostora in prav spričo preveč individualnih teženj Arslanagića spustil iz rok izredno priložnost, da bi bil rezultat še precej višji. Da vratar Župančič niti enkrat samkrat ni pobiral žoge iz svoje mreže, pa se lahko zahvali predvsem izredno razpoloženemu Jovičeviču, pa tudi Sombolcu. Posebno Jovičević je nekajkrat zadnji hip obvaroval Župančičevo mrežo, da se ni zatresla.

Kljub takšnim in drugačnim dejstvom — prvi dve piki sta na varnem — kakor poznamo ljubljanskega ligaša, pa lahko od njega v nadaljevanju prvenstvenega plesa pričakujemo še precej več.

Za opremo stanovanja

plošče
MELANIT
plastični laminat
domači ultrapas
LESOMIN
melaminizirani lesonit
LESOMAL
emajlirani lesonit
izdelki:

LESONIT - ILIRSKA BISTRICA

KADITI PREPOVEDANO!

ZENIT PRVI

V Murski Soboti imajo založbo. To ni velika založba, kakršne so v Ljubljani, vendar v redu opravlja svojo nalogo. Med drugim izdaja že nekaj let zbirko Zenit.

V založbi so bili najbrž presenečeni, ko so nekega dne videli, da je tudi založba Mladinska knjiga v Ljubljani začela izdajati popularno zbirko z istim imenom: Zenit.

Zenit je lepo ime in zelo pripravno za zbirko knjig.

Toda še lepše bi bilo, če bi uredniki velikih založb brali tudi knjige, ki jih izdajajo male založbe. Tako bi vedeli, da Zenit že izhaja in bi si izmislili za svojo novo knjižno zbirko drugačno ime.

Tako pa imamo sedaj dva Zenita: enega v Murski Soboti, drugega v Ljubljani. J. K.

PORTOROŠKE „OMARE"

Popularna Rita Pavone je privabila v Portorož toliko domačih in tujih gostov, da je prenekateri avtomobilist lahko parkiral šele nekje sredi poti med Piranom in Portorožem. In ker zares ni bilo nikjer moč najti strehe nad glavo, je večina žejnih gostov po prireditvi začela pridno nakladati »omare«, kakor so po slovensko prekrstili pijačo amaro. Da pa so portoroške »omare« skoraj tako drage kot »ta prave«, so preskrbeli spretni domačini, ki so navili ceno za liter »omare« — amare na okroglo številko 5 tisoč dinarjev.

POŠTENOST

Na avtobusni progi Zgornja Šiška — Javna skladišča — Zgornja Šiška v Ljubljani je začel pred kratkim voziti avtobus brez sprevodnika. Velika tabla namesto sprevodnika in preprosta blagajna potnike opozarjata, naj kar sami plačajo 50 din in si utrgajo vozni listek. Presenečeni nad novostjo so prvi potniki na tem avtobusu med drugim dajali naslednje neuradne izjave:

»Kaj pa je to za en špas?« in »O, to je pa lep »hec«, če hočeš plačaš, če ne pa ne!« in »No, spet bo za enega manj dela!« Novost je zaenkrat šele na preizkušnji ali bo v Ljubljani dovolj poštenjakov ali ne, da bi se na vseh avtobusih in trolejbusih v mestnem prometu uveljavil samopostrežni način plačevanja. Toda počakajmo mesec ali dva, zakaj nikdar se ne ve!

TELEVIZORJI

V eni izmed zadnjih številk »Tovariša« smo v tej rubriki pisali o televizorjih, ki se sončijo v izložbi trgovine Contal v Šiški. Televizorji se sončijo kar naprej, nihče ne poskrbi, da bi njihove občutljive ekrane zavaroval pred močnim poletnim soncem. Sončijo pa se tudi televizorji v mnogih drugih trgovinah po Ljubljani in drugih slovenskih mestih. Le redkokje izložbe v času direktne sončne svetlobe zagrnejo.

Tehnični publicist Mitja Tavčar je v svoji nedavno izšli knjigi »Živa slika in zvok v našem domu« zelo razumljivo zapisal: **»Na zaslon televizorja ne sme padati sončna svetloba, ker bi zaslon kmalu nepopravljivo pokvarila.«** (str. 157).

Trgovci se za takšna opozorila ne menijo. Saj gre vse v denar!

HIGIENA PA TAKA!

Pripeljali smo se v Bešanijo. na Savudriji. Kam zdaj z avtom ob ozki cesti? Med reko avtomobilov se nam je le posrečilo najti košček sence. Na lepem se je postavil mož, ki je zahteval za parkiranje 300 din. Le zakaj toliko denarja? Vse je kot pred tremi leti; ni ne bifeja, ne pitne vode, ne stranišča, ne tuša . . . Vse je zanemarjeno! Pa-

pirji in konserve ležijo po tleh, poleg tega pa je še neznosno smrdelo. Spraševali smo se, če imajo tukaj tudi grablje za higieno in ne samo za denar!

ELO GARZAROLLI

Elo Garzarolli je že deseto leto direktor Postojnske jame. Te dni bo ta svoj delavni jubilej praznoval skupaj z življenjskim, praznoval bo šestdeseti rojstni dan.

Elo Garzarolli si prizadeva, da bi čimprej uresničali načrte o krožni železnici.

»Postojnska jama postaja iz leta v leto zanimivejša, obisk je vse večji. Vendar pa vsi turisti, ki žele obiskati jamo, le-te ne obiščejo, ker je treba včasih predolgo čakati na podzemni vlak. Nabere se preveč turistov hkrati, posebno ob sobotah in nedeljah. Zato je nujno, da čimprej zgradimo krožno progo, po kateri bodo lahko vozili podzemni vlaki pogosteje. Računamo, da bo kmalu potrebno, da bo odpeljal v jamo vlak vsakih pet minut.«

»Pa ne samo vlak«, pravi Elo Garzarolli, »tudi restavracijo bomo morali zgraditi. Sedaj je to brez pomena, ker se gostje v jami zaradi nekrožne proge ne morejo zadrževati dalj časa. Čim pa bo stekla proga, bomo v jami zgradili posebno jamstvo restavracijo«.

Kot direktorja in dolgoletnega predsednika turističnega društva ga najbolj skrbi nova cesta.

»Nov projekt predvideva, da bo nova cesta tekla trideset kilometrov proč od Postojne. To pa je za postojnski turizem in Postojno kot mesto nevzdržno. Prav mogoče je, da se bo marsikateri turist zaradi tako speljane ceste premislil in ne bo zavil v Postojno. Prizadevamo si, da odločitev projektantov ne bi bila dokončna in da bi cesto speljali ob Postojni. Seveda to pomeni podražitev, vendar tudi jama prinaša čedne dohodke.« J. V.

DVE PESNIŠKI ZBIRKI

Ko so po logih naše povojne poezije še sem in tja odmevali rogovi verzificiranih budnic in podobnih koračnic, je Jože Šmit, tedaj ravno dozorevajoči pesnik, v tih protest zoper neprizadeto in neosebno pesniško besedo in pretanjeno obrambo pravic ličnega besednega izpovedovalca, zapisal na primer tudi takole utišano in prizadeto prošnjo: Za vrabčka bi vas prosil rad, ljudje, / za drobno, čisto nepomembno stvar, / ki že ob prvi svitanici dné / neumno je razpela svoja krila, / a treščila na trdi trotoar, / kjer čaka jo usoda zdaj nemila. / Še toliko učenih ugotovitev bi nam težko bolje mimo teh verzov pojasnilo mesto in vlogo tega odmaknjenega, vase prisluškujočega lirika v naši tedanji poeziji. Z aforistično meditacijo, miniaturnim krajinarstvom in intimno erotično pesmijo je od vsega začetka, odkar je po vojni začel nastopati po revijah in izdal tri pesniške zbirke »Srce v besedi« leta 1950, »Dvojni cvet« leta 1953 in »Trepetliko« leta 1962, s svojim delom in pričujočnostjo pomagal braniti in zastopati mnenje, da bodi pesnik, četudi človek svojega časa, predvsem izpovedovalec svojega notranjega doživljanja, skozi katero šele naj odseva tudi objektivni svet, njegove poteze in zahteve. Za posodo svojih izpovedi si je Šmit izbral večidel rimano in sklenjeno metrično obliko ter z ekspresijo rahlo prežet realistični pesniški izraz. Na tej svoji poti je posebno v času, ko se je naša poezija otresala tako imenovanega lopatarskega stila, odigral pomembno vlogo.

Pesnikov razvoj pa ni potekal v tako ravni črti, kot smo jo na kratko nakazali. Pred dnevi je izdal skoraj hkrati dve pesniški zbirki, retrospektiven izbor »Lirična postila« pri Državni založbi Slovenije ter »Liriko časa« pri Založbi »Borec«, za katero je dobil lani Kajuhovo nagrado. Obe pričata, da je Šmit rasel iz predvojne poekspresionistične nove stvarnosti, da je bil in da ostaja ves prežet z duhovno problematiko od zemlje trgajočega se intelektualca in da je s teh svojih posebnih čustvenih in miselnih vidikov zelo po svoje zrl na čas in dogajanja v njem. Da je tudi eksperimentiral, priča posebno drobna nagrajena poema »Lirika časa«, ki je nastajala med vojno in je lirični odsev pesnikove odisejade po Evropi, ko je bil prisilni mobiliziranec v Franciji, taboriščnik v Angliji in končno partizan. Posebna odlika te krhke besedne preje v prostih verzih je, da so obrisi zunanjih dogodkov samo medlo ozadje intimnih izpovedi. To pa je za Šmita tudi **nasploh najbolj značilno.** E. J.

KAJ DELAJO

SONCE ŠE VEDNO SIJE

Kmalu zatem, ko je slekel potapljaško obleko, je Jezušček zadremal. A ne za dolgo, kaj kmalu ga je obiskal zdravnik.

Morje je bilo nemirno, kakor ne bi maralo, da kdo moti njegovo veličino. Potapljačem je nagajalo (zgoraj).

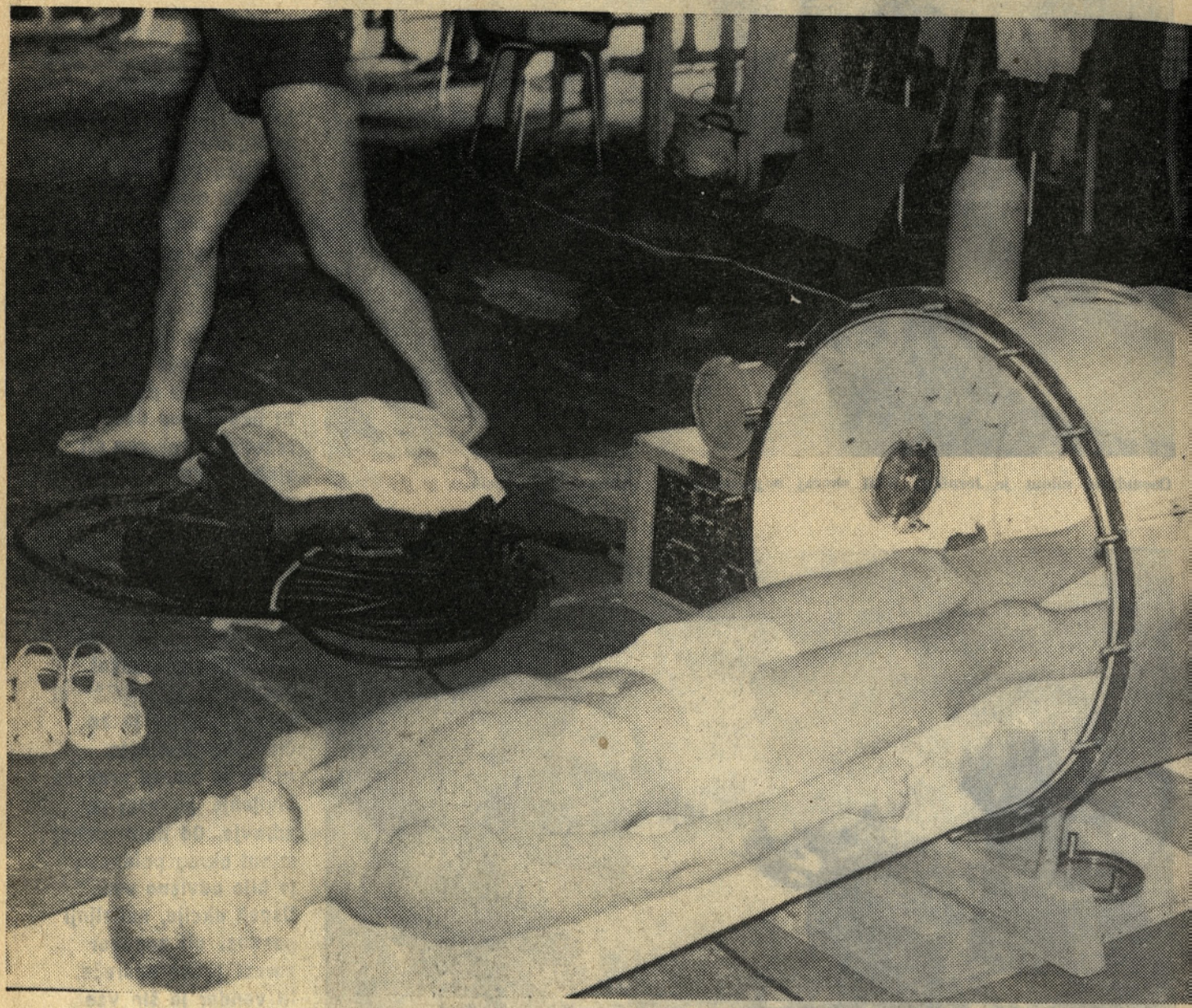
Osemdeset minut je Jezušček ležal skoraj nepremično in vdihoval čisti kisik.

Na obali ga je obkrožila množica prijateljev, vsak mu je hotel takoj čestitati.

Zadnji dan bivanja pod vodo je bil za Jezuščka najbolj razburljiv. Zvedel je, da bo moral vdihovati čisti kisik natanko 80 minut. Tudi sam je zračunal, koliko časa bo hodil iz podvodne lupine na obalo. Njegove in zdravnikove številke so se v glavnem ujemale. A nihče ni vedel tega natanko, saj je bil to poskus, ki ima vedno dva možna rezultata. Dobrega ali slabega. Pavel je bil pod vodo vidno vznemirjen. Njegova krivulja razpoloženja kaže, da mu v zadnjih minutah bivanja pod vodo ni bilo najbolj prijetno. Tudi na obali niso bili ravnodušni. Poskus se je približeval koncu, šlo pa je za človeško življenje. In če ne morda prav za življenje, pa vsaj za zdravje. Od tistih nekaj minut okrog poldneva je bilo odvisno vse. Uspeh akcije, nadaljnji poskusi ali zagovor zaradi težke nesreče. In vendar je šlo vse srečno, pa čeprav ne povsem gladko. Kljub temu, da so potapljači na bregu predvidevali vse, so jim nekatere malenkosti le ušle. Fičo je sicer zaman drvel iz Portoroža v Piran, zavijanje hupe tokrat na srečo ni pomenilo tragedije, a dalo slutiti, da nekaj le ni v redu na portoroški obali.

SONCE ŠE VEDNO SIJE

Dopoldne je morje nosilo podvodno lupino sem ter tja. Ob boji se je prav tako zibal čoln. V njem je bilo polno akvalung, razen tega pa še dve modro pobarvani majhni jeklenki kisika. Na eni je bil z belo barvo narisan križ. Potapljači so se spuščali s čolna in se vsi zadihani spet vračali na površje. V vseh kretnjah je bilo opaziti veliko razburjenost, to pa so izdajali tudi njihovi glasovi. Še nekaj ur prej so se mirno pogovarjali, sedaj pa so bile besede odsekane, stavki kratki in skorajda ukazovalni. Minute so tekle.

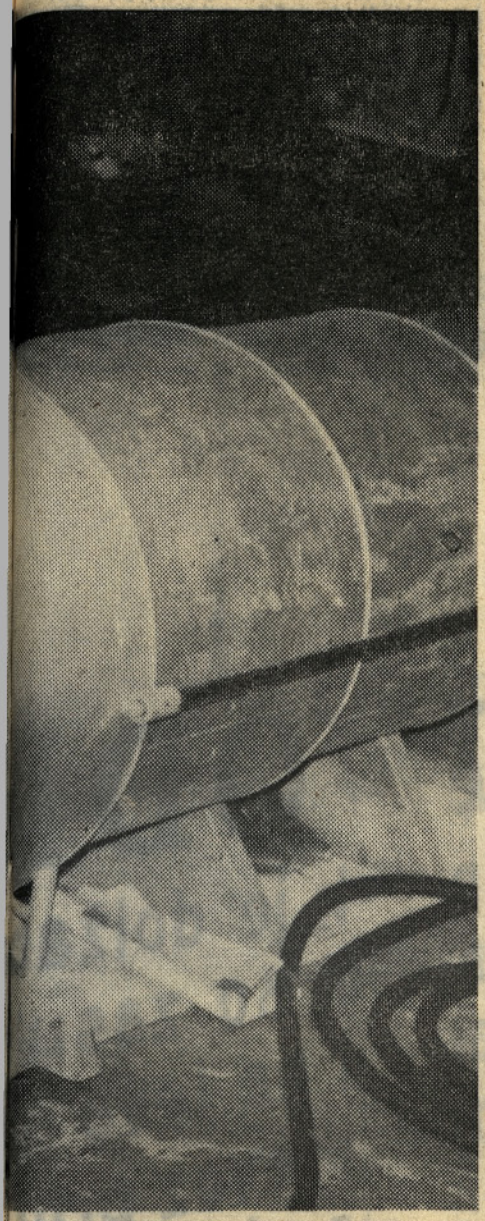
Jezuščku je vznemirjenost popustila Pogledal sem skozi lino. Mirno je ležal Na obrazu je imel čudno masko. Od časa do časa so se mu grudi napele in spet uplahnile. Z očmi ni niti trenil. Zdelo se mi je, da ga nobena stvar v okolici sploh ne zanima. Na zdravnikova vprašanja je odkimaval in prikimaval. Naenkrat pa je masko snel z obraza. Odpiral in zapiral je jeklenko s kisikom. Dihal je brez maske. Pokvarila se je.

Potapljači so se iz vode divje pognali k čolnu. Takoj so zahtevali rezervno jeklenko. Prva je bila že skoraj prazna. Začel je dihati iz druge jeklenke. Tudi ta se je kaj hitro praznila.

Mali čolniček so vesla neobičajno hitro gnala k obali. Čoln se še ni dobro dotaknil obale, ko je motor fička zarohnel. Sirena je zavijala Avto je hitel po novo zalogo kisika v piransko bolnišnico. Nihče ni pričakoval, da bo tudi rezerva hitro pošla. Potapljači pa so se spuščali in dvigali. Bili so utrujeni in vendar tega niso pokazali. Ni jim bilo mar za lastne jeklenke. Če ni bilo v jeklenki dovolj zraka, so pomagala pljuča. Saj ni bilo globoko, le nerodno se je bilo spuščati gor in dol.

Zdravnikova podvodna ura je tiktakala. Šestdeset minut, petinšestdeset, sedemdeset, petinsedemdeset . . .

V rezervni jeklenki je zmanjkalo kisika. Pavel je do kraja odprl ventil, dvakrat, trikrat globoko potegnil iz steklenice. Devetinsedemdeset . . Osemdeset. Zadnji vdih, Pavel je sesal iz steklenice. Prvi del dekompresije je bil končan. Na obali pa je že ležala nova jeklenka iz piranske bolnišnice.

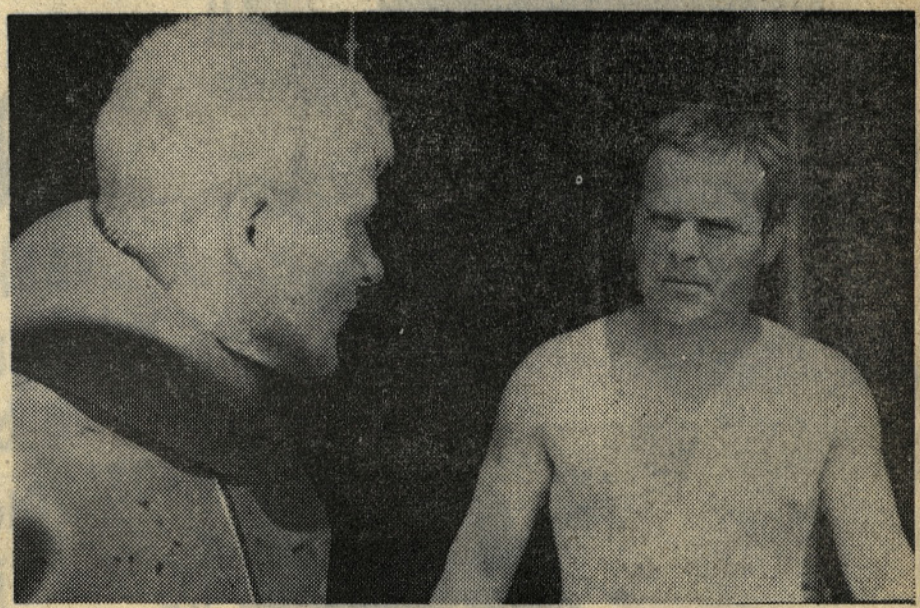

Kmalu za tem, ko se je Pavel nadihal čistega kisika — ta mu je iz krvi izpodrinil raztopljeni dušik — se je pojavil pod odprtino v podvodni lupini Potapljači so mu ponudili nargilo, ventil, ki je bil s cevjo povezan z zračnim kompresorjem na obali. Niso mu hoteli natikati jeklenk, saj je dihanje z nargilo prijetnejše.

Počasi je plaval iz lupine. Potapljači so mu pripeli svinčene uteži in ga posadili na klop, ki je bingljala s čolna tri metre pod vodo. Tu naj bi sedel natanko pol ure. Vendar pa je imel Pavel ležanja in sedenja že dovolj. Tudi zibanje klopi ga jn vznemirjalo, zato je raje počasi plaval v globini treh metrov. Naenkrat je zaplaval više in zdravnik ga je potlačil proti dnu. Zaplaval je h gladini drugič. Tedaj sta ga dva potapljača prijela za roke in ga nista spustila, dokler ni preteklo pol ure. Kadarkoli se je Pavel le malo dvignil, sta ga takoj spet potlačila nazaj, na tri metre.

Pavel zaradi tega ni kazal kakšnega posebnega razburjenja. Nasmihal se je skozi steklo podvodne maske, kazal, da se dobro počuti in da bi rad čimprej prišel ven. S kretnjami je vpraševal, če zunaj še vedno sije sonce. Saj je bilo pod vodo tako temačno, tridiset minut plavanja v globini treh metrov pa se je vleklo v nedogled. Kolegi so mu z rokami dopovedovali, da zunaj še vedno sije toplo sonce, prav tako toplo, ali pa še bolj kot takrat ko se je spuščal v morje.

Trideseta minuta se je bližala kraju. Zdravnik je dovolil, da je Pavel pod vodo počasi zaplaval proti bregu, kjer se je nagnetlo vse preveč radovednežev. Po nekaj minutah je stopil na stopnico obale pred portoroškimi solinami, odvrgel nargilo, snel masko in pogledal naokrog. Pritekli so prijatelji, mu čestitali in hoteli pomagati po stopnicah navzgor. Vendar Pavel ni pustil, da bi mu kdo pomagal. Sezul je plavuti, pomahal množici radovednežev, za hip poziral snemalcem in fotoreporterjem ter se odpravil v skladišče, kjer je kompresor za letos utihnil.

Na zgornji levi sliki leži Jezušček na postelji dekompresijske komore. Vendar je bila to le vaja, da bi vedel, kako in kaj, če bi se zgodila nesreča. Vendar ga niso potisnili v komoro, saj je šlo vse po sreči.

Na obali se je zbrala gruča fotoreporterjev, ki so neusmiljeno pritiskali na prožila in si hoteli po vsej sili zagotoviti najboljši posnetek o prihodu potapljača na kopno (levo). Prve resne besede pa Je Pavel Gross posvetil vodji akcije, svojemu rojaku, ki ga je takoj vprašal o poglavitnih stvareh. Pogovor je bil kratek in jedrnat, zdravnik ni dovolil, da bi kdorkoli »podvodnega moža« predolgo motil in ga utrujal. Odpeljal ga je v kopalnico, nato pa v posteljo. Nihče ni mogel k njemu (zgoraj).

Tekst in slike: J. VETROVEC

»Kakšen špas pa je zdaj to?« je bila presenečena prva ženska ali po prometno prva potnica, ki je zadnjič v Zgornji Šiški vstopila na avtobus z velikim S na vetrobranskem steklu. Tabla z napisom SAMOPOSTREŽBA je na široko oznanjala, da gre za nekaj novega.

»Kaj bodo zdaj v avtobusih samopostrežne trgovine?« me je vprašal fantiček, preden se mi je dobro posvetilo, zakaj pravzaprav gre. Na sprevodnikovem sedežu v avtobusu ni bilo nikogar, le velika tabla z naslovom NAVODILO, je opozarjala, da je vsak sam dolžan plačati 50 dinarjev itd. Na mizici pred sprevodnikovim sedežem je bila pritrjena blagajna. Vanjo vržeš 50 dinarjev, zavrtiš ročico ob njeni desni strani k sebi in si utrgaš vozni listek. Na moč preprosto in zanimivo, če poprej prebereš navodilo! Toda ljudje so na postajah vstopali pri zadnjih vratih in začudeno strmeli v nemo blagajno:

»Kaj pa je to spet za en ‚hec', da ni to zaradi reforme?« je v zadregi spraševal starejši možakar in kazal sopotnikom tisočaka.

»Dobro, če nimaš pet kovačev, kaj se potem lahko pelješ zastonj ali plačaš drugič?« Prvi gostje in potniki so mu priskočili na pomoč z drobižem. Za njim je pri naslednji postaji vstopila na ‚reformiran' avtobus brez sprevodnika mlada mamica s sinkom, pa še otroški voziček sta imela s seboj. Nihče ni opominjal, kakor smo navajeni: »Kdo še nima voznega listka?«, le blagajna in NAVODILO sta bila vsakomur nemi odgovor. Večina ljudi je bila v zadregi; kaj pa zdaj? Le malokdo je začel prebirati navodilo. Vsi so si nekoliko z nezaupanjem ogledovali blagajno in jo otipavali. No, in potem je le šo, nekdo je vrgel v blagajno stotak in utrgal dva vozna listka in obračunal s prvim, ki je prišel za njim.

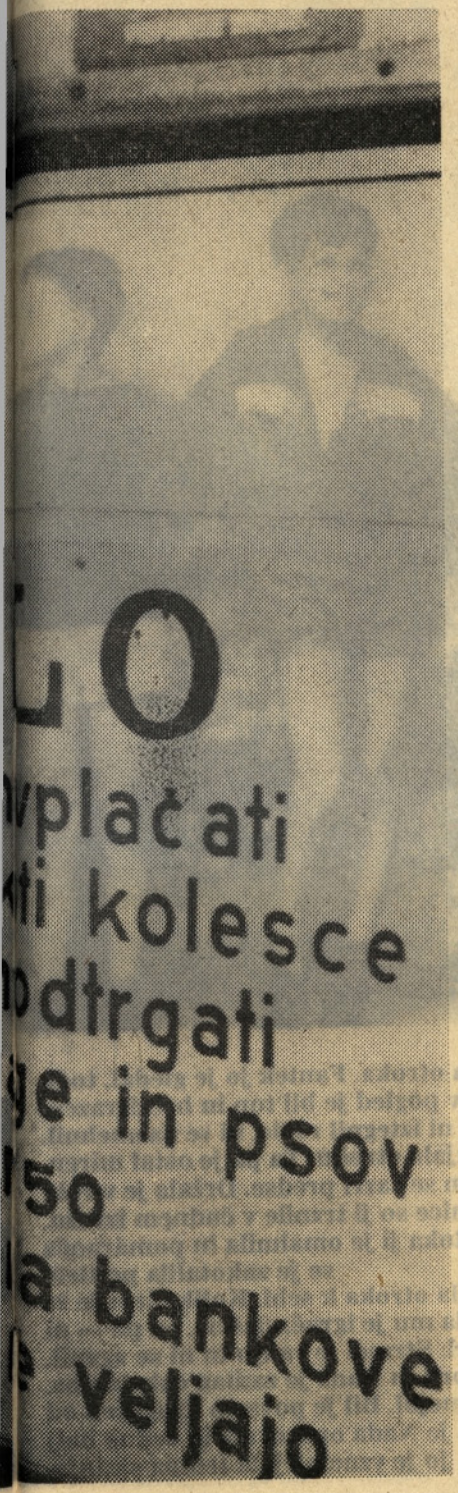
REFORMA TUDI NA TROLEJBUSU

Avtobus brez sprevodnika za zdaj vozi le v Ljubljani na krožni progi Zgornja Šiška—Javna skladišča—Zgornja Šiška. Direktor mestnega potniškega prometa pri Ljubljani transportu Miro Gregorin pa pravi takole:

»Če se bo novost — avtobus brez sprevodnika — obnesla, potem bomo postopoma uvedli samopostrežni način plačevanja na vseh 38 trolejbusih in 66 avtobusih v Ljubljani. Seveda pa je uspeh takšnega načina plačevanja odvisen predvsem od poštenosti potnikov, ki se vsak dan vozijo po mestu. Če bo manj kot 10 odstotkov potnikov odšlo mimo blagajne, ne da bi plačali, bomo po dajši poskusni dobi začeli voziti po mestu brez sprevodnikov. Na ta način bomo lahko okrog 180 ljudem nudili priložnost za prekvalifikacijo na zahtevnejša delovna mesta. Zdaj poleti naši avtobusi in trolejbusi na vseh 11 progah v mestnem in primestnem prometu prepeljejo povprečno po 100.000 ljudi dnevno, kar je lepa številka, mar ne!? Kaj želimo doseči s to novostjo? V prvi vrsti hitrejši in kulturnejši prevoz potnikov. Zelo pa je zaželena vsaka kritična pripomba ali predlog za kakršnokoli novost, ki bi še izboljšala sedaj ne preveč zavidanja vredne razmere v mestnem prometu. V boljšo ilustracijo naj samo še povem, da smo lani po Ljubljani prepeljali čez vse leto 48,5 milijona potnikov, za letos pa računamo, da jih bomo že kar 52 milijonov.

Tekst in slike
N. LAPAJNE

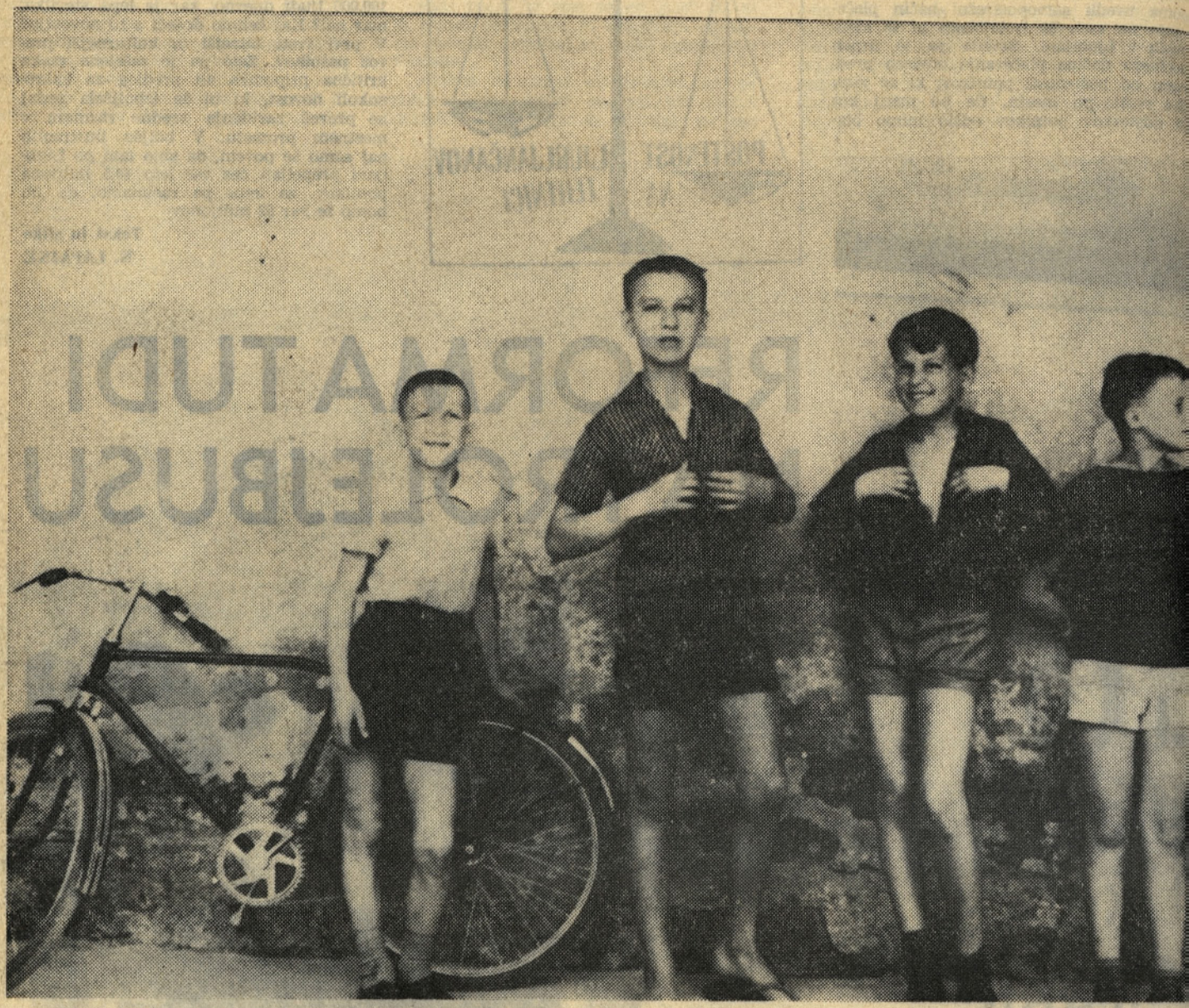

Prvi potniki na avtobusu brez sprevodnika so si presenečeno ogledovali novost. (levo). Po krajšem ogledovanju samopostrežne blagajne je bilo vsakomur hitro jasno, da gre za »reformo«. (zgoraj)

MOJ OTROK JE DRUGAČEN

»Slavko, Slavko!« je klicala Nada otroka. Fantek jo je gledal, toda njegov pogled je bil top in brezizrazen.

»Na pomarančo, Slavko!« Otrok ni iztegnil ročic, ni se nasmehnil.

»Je nočeš? Na, vzemi jo!« je Nada ponujala otroku. Ta pa je ostal miren. Strmel je v mater, nato povesil glavo in se zazrl predse. Držala je v roki pomarančo in ga opazovala. Ustnice so ji trznile v čudnem izrazu, po licih so ji polzele solze. Roka ji je omahnila in pomaranča se je zakotalila po tleh.

»Saj si moj,« je zašepetala in privila otroka k sebi. Kolikokrat je že ponovila to igro, vedno isto . . . dajala mu je igrač, slaščic, on pa — ni iztegnil rok. Gledal jo je in je ni razumel. Strmel je vanjo in ni se zganil. Ni se zganil! . . . Slavko ni govoril in Nada je zaman čakala dne, da bi jo poklical. Ni se igral, ni se smejal. Bil je povsem drugačen od drugih otrok. S strahom ga je Nada opazovala in vedno bolj jo je vznemirjala temna slutnja.

ALI SMO ZANJ STORILI VSE?

Zgoraj levo: V Šmihelu so zidovi žalostni, omet se kruši in odpada, v učilnice redkokdaj posveti sonce. Ko smo obiskali zavod, je večina otrok že odšla domov. Le nekaj se jih je igralo na dvorišču med zgradbami. Ko je fotoreporter vzel v roke aparat, so se nekoliko plaho stisnili k zidu. — Zgoraj desno: Osamljen otrok na dolgem hodniku, ki pelje mimo majhne zbornice, (kjer se sestajajo profesorji, obenem pa služi zbornica še v raznovrstne druge namene), dveh razredov in stanovanja enega od profesorjev.

Tako je petnajstletna dijakinja opisala v neki šolski nalogi materino spoznanje, da njen otrok ni normalen. Morda je dekletce imelo brata, za katerega je vedelo, da mu ni pomoči. Morda je kako drugače spoznala krutost bolezni, ki ji pravimo nezadostna duševna razvitost.

O njej le malokrat govorimo, kajti družba še vedno gleda na duševno prizadete otroke kot na manjvredne člane, starši pa se svojih nebogljencev sramujejo. In vendar se teh otrok ne smemo sramovati — moramo jim samo pomagati!

Kaj naj stori mati, ko spozna, da je njen otrok drugačen? Najprej ga mora nesti k zdravniku, ki bo skušal ugotoviti stopnjo duševne nerazvitosti . in potem?

To vprašanje muči vse starše in vse tiste, ki skrbe za prizadete otroke. Martin Mencej, strokovnjak za delovno usposabljanje duševno nerazvitih in defektolog na Vzgojnem zavodu Janeza Levca pravi:

»V Sloveniji ni nobene ustanove za prizadete otroke v predšolski dobi. Do sedmega leta so prepuščeni skrbi staršev. In vendar, koliko truda bi lahko prihranili kasneje, ko bi te otroke že zgodaj začeli vzgajati s primernimi metodami. Za habilitacijo do sedemnajstega leta je nekako poskrbljeno. Laže prizadeti otroci lahko obiskujejo posebne osnovne šole ali posebne oddelke pri rednih osnovnih šolah. Kaj pa potem? Spet so prepuščeni sami sebi in staršem. Velikokrat se normalen mladostnik ne znajde, s težavo prebrodi vajensko šolo in nato prva leta službe. Koliko teže je to za prizadete otroke! Potrebno bi bilo rešiti vprašanje šolanja v vajenskih šolah ter jih izučiti poklica. Praksa

MOJ OTROK JE DRUGAČEN

je pokazala, da se 83 odstotkov prizadetih uspešno vključi v družbeno življenje in dosega lepe uspehe na delovnih mestih. Najboljša delavka v MTT Maribor je absolventka posebne šole.

Veliko huje je za tiste, ki so teže prizadeti. Zanje nismo pri nas storili skoraj ničesar. Nekaj jih je vključenih v razna zavodih, ostali doma životarijo. Povsod na tujem je praksa pokazala, da se da s pomočjo delovne terapije večina vključiti v družbeno produktivno delo. V Srbiji in na Hrvaškem imajo zametek reševanja tega problema. Prav ta mesec smo ustanovili v Ljubljani Zavod za delovno usposabljanje v okviru Vzgojnega zavoda Janeza Levca. Zaenkrat je bolj podoben šoli, ker ni nobene delavnice. Še vedno ne vemo, kdo bo dal denar za vzdrževanje zavoda. Sklad za šolstvo ali kdo drug?«

Številkam se velikokrat skušamo izogniti, saj predstavljajo dejstvo, pred katerim ne moremo zatisniti oči. Skoraj vedno nas zaskrbljujejo in opominjajo, da nismo storili vsega, kar bi morali ali bi lahko storili. V Sloveniji znaša število duševno prizadetih kategoriziranih otrok 6163. To so otroci, ki so jih pregledale komisije za kategorizacijo prizadetih otrok. 3116 jih je vključenih v posebne šole ali v posebne oddelke pri rednih osnovnih šolah. Ostali kategorizirani otroci so prepuščeni staršem, nekateri od njih se mučijo v rednih osnovnih šolah, zelo majhno število teže duševno prizadetih je v vzgajališčih.

Vendar to niso vsi duševno prizadeti otroci. Njihovo resnično število znaša deset tisoč. Štiri tisoč otrok še niso kategorizirali. Po približnih računih mislimo, da je osem tisoč laže prizadetih, dva tisoč sto teže in petsto zelo težko prizadetih otrok.

Sodelavec za posebno šolstvo na Republiškem sekretariatu mi je dejal:

»V dvajsetih letih nismo storili veliko. Nismo zgradili niti ene posebne šole za duševno nerazvite otroke; pred leti smo adaptirali eno nadstropje v Zavodu Janeza Levca. V Sloveniji jih imamo štiriindvajset in osem posebnih oddelkov pri rednih osnovnih šolah. Težava je v tem, da občine raje ustanavljajo oddelke kot samostojne posebne šole. Ne morejo razumeti, da mora učno-vzgojno delo za duševno nerazvite potekati povsem individualno, da ne nudimo takemu otroku manj znanja, ampak ga skušamo obravnavati s primernimi metodami. Svoje stališče skušajo utemeljiti z ekonomskim računom, češ da stane duševno prizadet otrok trikrat več. Letno povprečje na enega učenca je v osnovni šoli šestdeset tisoč dinarjev, duševno prizadeti otrok pa stane približno stošestintrideset tisoč. Po normativih onovne šole bi moral stati sto devetdeset tisoč (v posebnih šolah so razredi trikrat manjši). Še veliko bolje pa bi bilo, ko bi imeli posebne otroške vrtce. Ni poskrbljeno za izučevanje v strokah. V vsej Sloveniji imamo šest delovnih mest za duševno prizadete — v knjigoveznici Vzgojnega zavoda Janeza Levca.«

Iste žalostne ugotovitve me spremljajo na vsakem koraku. Zaenkrat imamo sto defektologov, rabili bi jih štiristo šestdeset. Zato je Sekretariat za kulturo in prosveto razpisal največ štipendij za defektologijo.

Zadnja postaja na naši poti je bil Šmihel pri Novem mestu. Tu obiskujejo šolo sto trije otroci. Štiriintrideset od teh jih med šolskim letom živi v domu. Stavba, v kateri je dom, je v zelo slabem stanju. Spalnice so v kletnih prostorih, na lesenih posteljah spita po dva. V razrede komaj pokuka sonce, v enem samem prostoru otroci jedo in se igrajo.

Ko smo prišli, je bilo v domu le nekaj otrok, ostali so šli domov. V zbornici je občinska komisija pregledovala knjigovodske knjige, profesorji so bili vsi zbrani. Radi so nam potožili, v kakšnih slabih razmerah morajo poučevati. Upravnica Slavka Keglovič je dejala:

»Sprejeli bi jih še več, ko bi imeli prostor. Že deset let sem upravnica doma, vsako leto spet in spet prosim, naj nam na kakšen način pomagajo, toda zdi se, da so ušesa občinskih mož gluha.«

Nekdo od profesorjev je še pristavil: »Ljudje smo že taki, da ne vemo za tujo nesrečo. Ko bi kdo od vplivnih mož imel prizadetega otroka, bi morda zastavil dobro besedo tudi za naš zavod.«

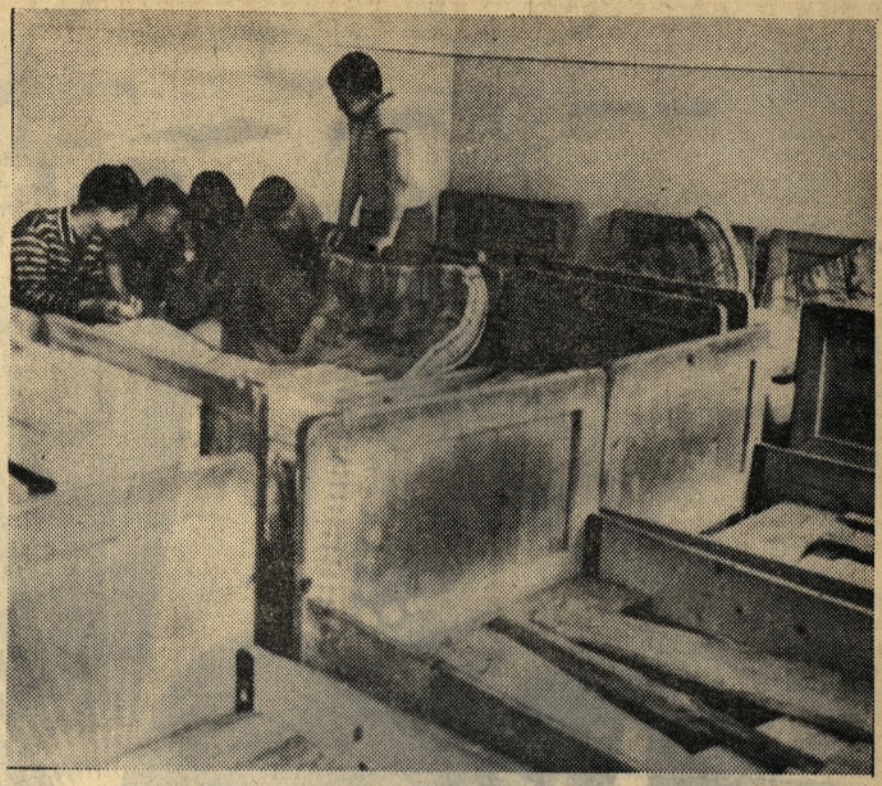
V domu so večinoma otroci delavcev in uslužbencev, otroci kmetov ostajajo doma. Kmetje nimajo otroških doklad in težko najdejo denar, ki ga je treba vsak mesec odšteti za oskrbovalnino, čeprav vsota ni velika.

Ko odhajamo, nam prihajajo na misel besede: »V dvajsetih letih nismo storili veliko.« Misel skoraj kljuje v nas: Ali niso tudi duševno prizadeti otroci naši?

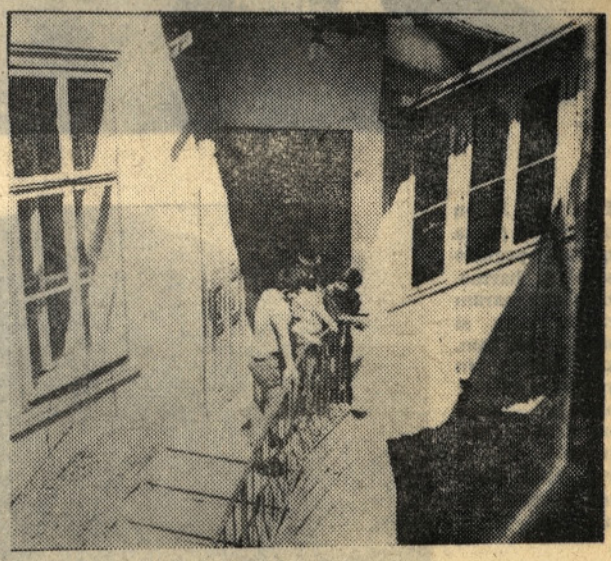
V knjigi, ki jo je izdalo Društvo za pomoč duševno nerazvitim osebam SR Slovenije, »Moj otrok je drugačen«, je dr. Irena Arko zapisala:

»Tudi prizadeti otrok je prav tako moj, prav tako naš kot vsi drugi otroci. Nanj ne bomo mogli biti ponosni, imamo pa ga lahko radi. Vanj ne bomo mogli vlagati znanja, lahko pa ga bogati in plemeniti naša ljubezen. Vračal nam jo bo v enaki in še večji meri, kot mu jo bomo dajali. In ko se bodo materi orosile oči ob njegovi nebogljenosti, ji bo ovil ročice okoli vratu in njegove nedolžne oči bodo vprašale: Pa zakaj si žalostna mama, saj te imam rad!«

Tekst: EVELINA KAJZER
Slike: EGON KAŠE

Zgoraj levo: Otroci z vzgojiteljico Marijo Travnik. Kadar ni pouka, mora skrbeti za štiriintrideset otrok, manjšim mora nadomestovati mamo, večji pa si znajo že sami pomagati. — Levo: Otroci v eni izmed delavnic v Vzgojnem zavodu Janeza Levca. Zelo važno je, da si prizadeti otroci pridobijo ročno spretnost, ker večkrat težko usklajajo posamezne gibe. — Zgoraj desno: Ena izmed spalnic v vzgojnem zavodu Smihel. Postelje so že slabe, kupili so jih pred desetimi leti za majhen denar. Treba bi bilo novih, marsikaj bi bilo treba, toda denarja ni. — Zgoraj: Otroci iščejo sonce. Tudi oni bi radi imeli sončne spalnice in svetle razrede. Koliko bolj veselo bi bilo potem v zavodu!

Tolerjev Johan iz Prtovča (slika zgoraj) pogosto seže po harmoniki: »Ne maram radia, raje si sam zaigram, kar hočem in kadar hočem; najraje kako »mazolko« (mazurko!), ki je tod okoli nihče več ne zna plesati . . . «

— Prtovč (slika desno) je vasica v hribih, 1000 metrov visoko na planem sedlu med Plenšakom in Dašnjico; šest hiš in le nekaj več prebivalcev. Malo ječmena, nekaj ovsa in veliko strmih senožeti, ki se vlečejo tja pod južno vrhovje Ratitovca, ki se mogočen dviga za vasjo . . . .

GODI JOHAN, GRČA KMEČKA!

V roke smo si segli in si rekli dober dan na senožeti pod vasjo. Johan je počival po dnevu, ki je bil lep in sončen. Z ženo sta ves dan spravljala seno. Razgovoril se je šele potem, ko smo prišli v hišo. Preden pa je sploh kaj dejal, je moral najti žganje, ki ga je žena kdo ve kam postavila. Ko je bila pijača na mizi, se je zaman oziral za šilci:

— *A štamperle kaj vić?* nas je vprašal.

Ogledali smo se po sobi, a »štamperle« je le našel sam. Nalil je z roko, ki se mu ni prav nič tresla.

— Sam si ga skuham vsako leto. Vina nikoli ne pijem. Tudi kadim ne več; ko mi je bilo 34, sem nehal, ker sem se ob tobaku le preveč sušil. Berem še, zelo rad; seveda z naočniki in le pozimi, ko ni drugega dela. Od vsega na svetu pa sem najraje kar dobre volje. Zdi se mi, da sem zato dočakal tudi tolikšno starost, ker sem vedno vesel; kdor se jezi, ta malo živi! Za dobro voljo pa mi pomaga harmonika. Ko sem jih imel 18, sem začel igrati, sedaj jih imam 83, pa me še vedno ima. *Nevem iz glave* na kolikih »ohcetih« sem igral, a za zadnjo vem: pred nekaj meseci, ko je kmečki fant iz Torke vzel zabreško učiteljico sem raztegnil meh. Pa še ga bom, če bodo le prsti imeli kaj moči! Najraje igram tiste plese s finesami, na primer »ceprle«, ki ga nihče več ne zna lepo in prav »zatancati«, samo valček venomer gonijo ... Harmonika je dobra, a še boljša mi je zgorela! Dvajsetega novembra 1943 so Nemci zažgali Prtovč, tudi najina hiša je zgorela, v njej pa krasna štiritonska harmonika ... grda vojska je bila to ...

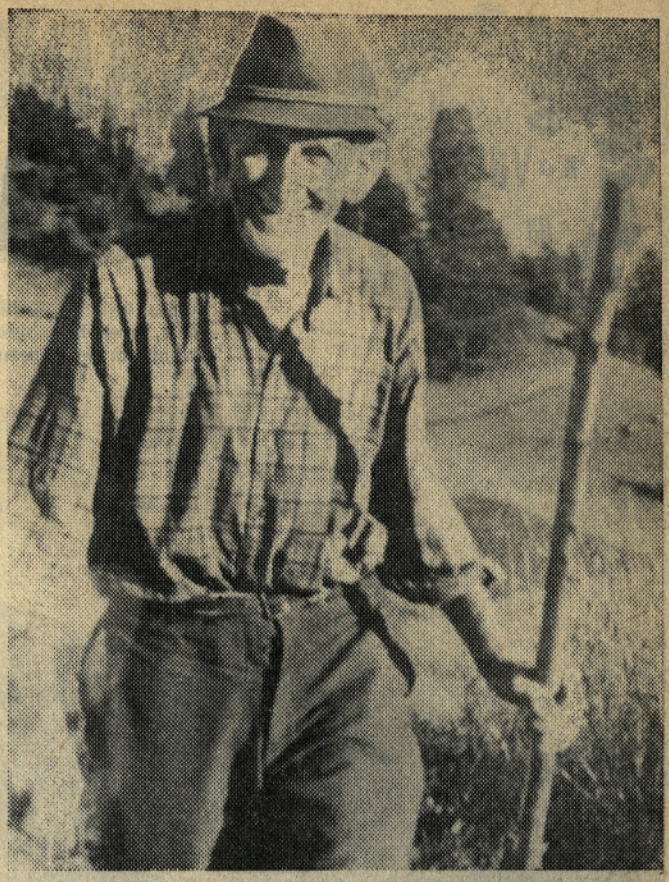
— V Ameriko sem šel, a nisem vzdržal. Ostal sem 14 mesecev in se vrnil ravno tistega dne, ko so »Bošnjaki« pihnili prestolonaslednika. Iz Amerike sem se vrnil bogat: znal sem delati žage amerikanke in jih tudi brusiti. Zagnali smo se v jelovške hoste in menili, da bomo tudi doma naredili Ameriko, pa ni šlo. Delati smo morali veliko, a so nam malo dali ...

— Ne vem, kaj vse sem počel? Vsi vedo, da sem delal vžigalnike pred vojno, pa škafe in polno malih reči, ki se rabijo v hiši. Spodaj v grapi sem imel majhno elektrarno za domačo luč. Danes mlade vas ne veseli več. Še gozda ne znajo ceniti in varovati, kar sekali bi in za les kupovali fičke! Nimajo veselja z živino, pred vojno smo imeli na Prtovču 60 krav, danes pa jih je še 15 ... A boste videli, mnogi bodo prišli nazaj in spet prijeli za koso ter zaredili kravji rod. Boste videli, kar voham, da je ta čas že pred durmi ...

In še in še smo »vagali« besede in marnje, obujali spomine in delali načrte. Vse seveda v odmorih, ko je Johan za minuto ali dve hladil harmoniko. Igral je umirjeno, a vendar razigrano, kakor pravi fant od fare. Z nogo je dajal takt, z očmi pa je bil ves v melodiji.

Na koncu je zaigral še svojo priljubljeno — »Dunaj ostane Dunaj.« Ko smo si spet segli v roke in odšli, nas je njegova melodija še dolgo trepljala po ramah. Johan je igral zase in za svoje sosede, ki so zmajevali z glavami in govorili:« Grča je tale naš Johan, da bi nam le še veliko let takole »špilal«!

Tekst in slike: DRAGO KRALJ

»Ko hodim, si pomagam s palico (slika zgoraj), noge me malo slabše drže, a sapa me sploh ne daje ...« — »Meni pa je ime Frančiška (slika spodaj). Enainštirideset mu je bilo, ko sva se vzela. Spoznala sva se v Nomnju, kamor je prišel nakupovat živino. Potem ko sva se seznanila, je že po dveh tednih prišel nazaj na bohinjsko; pa sva se kar vzela.

S VAMI TOVARIŠEM na pot

po sloveniji

SKRITE STRANPOTI OB SOČI

Morda najlepši kotiček Slovenije? Dolino Soče med Korabidom (levo spodaj) in Tolminom je v pesmih opeval Gregorčič.

Vedno znova in vedno raje bomo odhajali v Soško dolino. Po Gorenjski je Soška dolina naše najlepše turistično področje, ki se uveljavlja tudi zunaj. Hotel »ALP« v Bovcu ima komaj še prostor za kakega domačina, predvsem v sezoni, ko je rezerviran v glavnem za goste iz Britanije in z Nizozemskega.

V Posočje pridemo preko Vršiča — po najdaljši, najnapornejši, a vsekakor najlepši poti. Najbližja pot v Posočje je preko Logatca, Idrije in Tolmina. Posebno sedaj, ko bodo dokončno uredili tistih nekaj kilometrov ceste med Kalcami in Idrijo, bo ta pot kar lepa. Sedaj ko cesto gradijo in se je treba umikati po zapletenih obvozih, pa je najhitrejša pot do Posočja po Poljanski dolini, preko Kladja v Cerkno in potem naprej proti Tolminu. Lepa, a dolga in malo naporna je pot po Selški dolini, preko Petrovega brda v Baško grapo in po njej do Tolmina.

Zmotno je seveda mnenje, da je Posočje le dolina Soče in nič več. Nešteto stranpoti, ki vodijo iz doline kam v hribe ali v stranske doline, nas vedno pripeljejo do mirnih in tihih krajev.

Iz Tolmina pridemo po gorski cesti v Ljubinj in do planine Lom. Po soteski Tolminke do Žabč. Iz Idrskega na Livek. Iz Kobarida na Vrsno gorsko vasico, kjer je bil rojen Simon Gregorčič in imajo v njegovi hiši urejen lep spominski muzej. Na Vrsnem je tudi planinska koča, odkoder hodijo na ture proti vrhu Krna. Iz Kobarida vodi pot tudi proti Breginju, mimo Borjane ter v odmaknjene, a lepe vasice okrog Logja, pa še na drugo stran v kraljestvo gora okoli Drežnice!

Prevozne ceste so speljane iz Bovca proti Čezsoči in naprej do planine Dol. Iz Bovca pelje cesta v svet Mangarta; na Predel in po gorski cesti pod sam vrh Triglavovega vrstnika. Posebno doživetje je izlet v dolino Lepenje, kamor se cesta odcepi med zaselkom Kal in vasjo Soča; Tudi v Zadnjico je iz Loga speljana cesta, po njej sicer ne prid mo do kakega posebnega cilja, toda iz doline nekaj kilometrov proč od Loga je čudovit razgled na severna ostenja Kanjevca.

MED TATRAMI IN MAZURI

po tujini

Tudi na Poljsko lahko že dobro leto potujemo brez vize. V tem času se je znatno povečalo število popotnikov na poteh med obema državama; še vedno pa je več Poljakov, ki prihajajo k nam, kakor pa naših, ki bi jih vleklo na sever. Mnenje, da je Poljska nezanimiva kot turistična in dopustniška dežela, pa je seveda zmotno. Dejstvo, da tam sonce ne sije tako toplo kakor pri nas na Jadranu, še zdaleč ni tako tragično, da bi se Poljske kar odrekli.

Poljska ima več »točk«, ki pripomorejo, da je »vredna« obiska. Za nas so najbolj zanimiva mesta: Varšava, Krakow, Wroclav in tromestje Gdansk, Sopot in Gdynija.

Varšava je že pravo velemesto, saj ima dober milijon prebivalcev. V njej obiščemo najprej Staro mesto, ki je po svojem videzu iz 16. stoletja, v resnici pa je zgrajeno v prvih letih po zadnji vojni. Varšava je namreč tisto evropsko mesto, ki je bilo med zadnjo vojno najhuje poškodovano. Nad 80 % vseh hiš je bilo popolnoma uničenih. Na teh ruševinah so Poljaki zgradili v glavnem čisto moderno mesto, toda svoj stari del so obnovili po načrtih in skicah iz nekdanjih časov. Podobno usodo kakor Varšava je v tem pogledu doživel Gdansk, ki je bil tudi povsem podrt. V Gdansku so obnovili še več starih hiš kakor v Varšavi in to po načrtih, ki jih je dala na razpolago švedska akademija. V srednjem veku so švedski vohuni narisali vse hiše in vse pristaniške naprave v Gdansku. Mesto je bilo namreč hud trgovski konkurent švedskim pristaniščem.

V Varšavi je veliko zanimivih muzejev (zgodovinskih), kjer imajo posebej obdelano obdobje zadnje vojne in v njegovem okviru tudi veliko varšavsko vstajo, katere borci so prav lani dobili svoj prvi spomenik. V bližini Varšave je vasica Železova Wola, kjer je bil rojen Frederik Chopin. Njegova rojstna hiša stoji sredi lepega eksotičnega parka. V njej vsako nedeljo prirejajo koncerte. Za ljubitelje klasične glasbe je obisk takega koncerta nedvomno posebno in veliko doživetje.

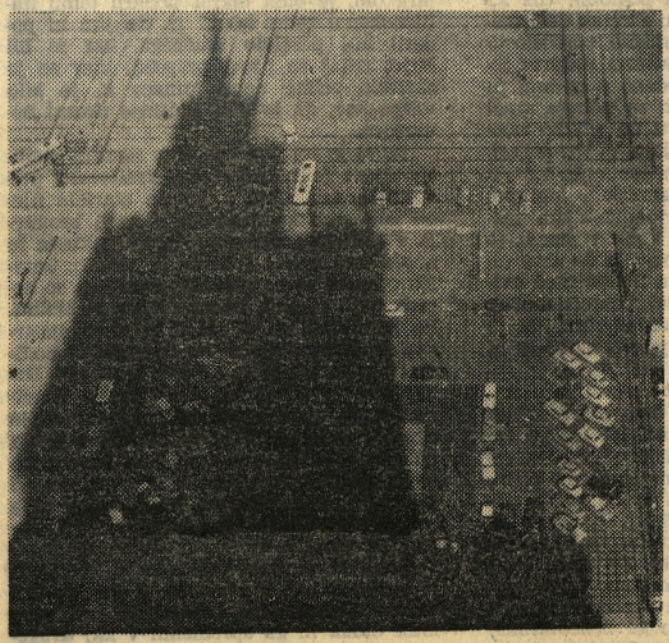
Krakow je stara poljska prestolnica, mesto, ki se lahko pohvali, da nanj ni med vojno padla ena sama bomba. Ohranjena je vsa tista slava, ki jo je dala mestu nekdanja kraljevska mogočnost stare Poljske in pa vse tisto, kar je dala Krakowu še stara Avstrija, ki je prav do tu stegnila meje svojih apetitov. Središče mesta in zanimanja je grad Wawel nad Vislo. V gradu je muzej poleg muzeja, od razstave gobelinov, ki so jih med vojno po skrivnih poteh odnesli iz mesta in preko Romunije skrili v Kanado ter šele pred leti dobili nazaj, pa tja do opreme in spominov iz najbolj daljnih dni kraljevske slave.

Razen mest ima Poljska še troje turističnih področij, vsaj takih, ki bi nas utegnila zanimati. Prvo je kar v neposredni bližini Krakowa (na zemljevidu pod št. 4 in 5!). Šestnajst kilometrov od Krakowa je Poljska Cortina ali če hočete Kranjska gora — znameniti Zakopany, ki so središče poljskega gorskega in zimskega turizma. Tu so Visoke Tatre na češki meji, ter malo bolj proti zahodu gorovje Beskidi (4), ki so nižji, a zelo gozdnati. H gorskemu svetu sodi tudi področje Krkonošev (3). Povsod je veliko koč, urejenih poti in počitniških domov. Gorske steze so zavarovane in markirane, precej je tudi žičnic.

Drugo turistično področje je Baltiška obala (1), ki je kljub svoji severni legi zelo obiskana. Naj bo kakorkoli, za Švede je poljska baltiška obala še vedno — na jugu. Za Norvežane in Fince tudi in v zadnjem času mnogi prihajajo tja letovat. Poljaki imajo dobrih 400 km peščene plaže.

Velika posebnost poljskega turizma je področje Mazurskih jezer (2) in Svetokriških gora (6). Mazurskih jezer je na tisoče. To je še čisto divji svet, hladen na pogled, a predvsem miren. Ob nedeljah in poletnih mesecih se nabere veliko ljudi le v največjih izhodiščih, drugače pa je v gozdove začarana pokrajina en sam rezervat tišine in miru. Še nekaj let in ob Mazurih verjetno ne bo več tako, postalo bo že preživo in prehrupno. Američani se na primer pogovarjajo s Poljaki, da bi uvedli direktne letalske zveze med Ameriko in Mazurskimi jezeri . . .

Svetokriško pogorje, iz katerega se dviga najvišje okrog 600 metrov visoka legendarna Lysa gora, je še bolj miren, vase zaprt svet okrog zgodovinskega Kielca.

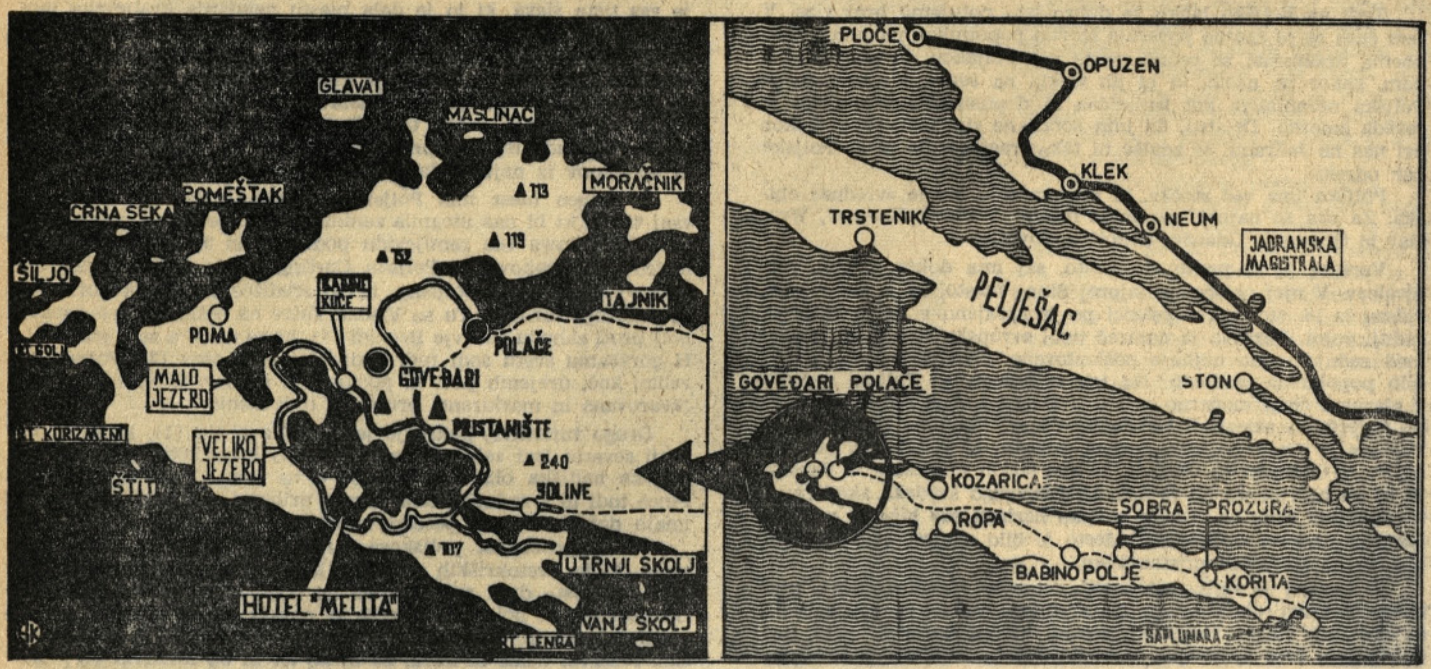

Senca velikanske »kulturne palače«, ki so jo Varšavljanom zgradili Rusi. Palača ni preveč priljubljena in je predmet anekdot.

NEKOČ OTOK PREGNANCEV, DANES TURISTOV

po jugoslaviji

Otok Mljet sodi med tiste jadranske otoke, ki so najmanj znani in najmanj obiskani. Še pred leti so potovali na Mljet z ladjo, ki je le enkrat na teden zaplula iz Korčule proti Polačam. V tem majhnem mljetskem pristanišču so na potnike čakali gonjači z osli. Na sivčke si naložil kovčke in karavana je po stezi krenila preko hriba v Govedjare in od tam navzdol k »jezerom«. Danes je tu speljana asfaltirana avtomobilska cesta, po kateri redno vozi avtobus. Mljet je izgubil precej šarma, zato je dostopnejši.

Med jugoslovanskimi otoki je eden brez konkurence. Brez nje zaradi svoje nenavadne lepote in zanimivosti, brez nje zaradi svojih gozdov in — zaradi kač. Mljet je namreč edini otok na Jadranu, kjer je proglašen uradno in po zakonu narodni park (obsega okrog 3000 ha!); Mljet je otok, kjer kač sploh ni, in na nobenem jadranskem otoku ni tako lepih in tako ohranjenih gozdov kakor ravno na Mljetu.

Mljet je najbolj južen med velikimi dalmatinskimi otoki. Dolg je kakih 30 km, širok pa 5 do 8, njegova površina znaša le nekaj manj kakor 100 kvadratnih kilometrov. Tudi hribov na njem ne manjka. Njegov najvišji vrh — Velji grad — se dviga 514 m neposredno nad morje.

Glavna atrakcija Mljeta pa sta njegovi »jezeri« na severozahodnem delu otoka. Če prihajamo k Mljetu z jezerske strani (z juga pridemo naprej v zaliv Soline, ki ga z južne strani zapirata dva majhna otočka (školja). Zaliv se potem vedno bolj oži in oži, ob njem je le nekaj hiš in pomolov, kjer pristajajo barke. Pač zaliv, kakršnih je ob Jadranu na tisoče. Toda vendarle ne! Ko se nam zdi, da je zaliva konec, se prav na koncu odpre ozek prehod naprej. Kam? Preliv je dolg morda 30 metrov. Sedaj je širok 10 metrov, še pred leti pa so skale tesnile morsko nit, ki je vodila iz morja v notranjost otoka, le na nekaj metrov. V zadnjih letih, ko so priznali nacionalni park, so ta preliv (»kanal«) razširili in poglobili (na 2,5 metra!), da lahko pridejo skozenj tudi malo širše barke. Ko zdrsnemo pod mostičem, se pred nami nenadoma »odpre« jezero, od vseh strani obdano z gorami in gozdovi, in le tu in tam se pokaže sredi zelenja kaka hiša. Jezeru ne vidimo konca, ker se zalivi razhajajo v vse smeri. Veliko jezero, kakor se imenuje morski zaliv, v katerega smo zaveslali, ima površino 145 ha in je na najglobljem mestu globoko 46 metrov. Voda v jezeru je čista kakor zunaj na morju in če smo veslali skozi preliv iz zaliva Soline med oseko, se nam je to komaj posrečilo. Tok bibavice je v prelivu tako močan, da je najbolje, če veslamo v jezero s plimo in iz jezera z oseko.

Toda Veliko jezero ni samo sebi namen! Še dve skrivnosti nam skriva. Prva se je stisnila k južni obali jezera: ko veslamo proti veliki stavbi sredi zelenja, ne opazimo, da samostan ne stoji na obali, temveč na otoku, ki pa je od brega oddaljen le dober lučaj. Tako je sredi jezera majhen otok, približno tak in tako velik, kakor je blejski. Na njem stoji cerkvica in mogočen samostan. Ta je najpomembnejši in največji zgodovinski spomenik otoka. Zgradili so ga benediktinci, ki so prišli iz Italije sredi 12. stoletja. Zahumski župan Desa, ki je takrat vladal nad delom sosednje celine in nad Mljetom, je otok takrat podaril temu italijanskemu redu. Menil je, da jim ni podaril kaj posebno vrednega, ker je bil Mljet tedaj še pravi pragozd, kjer se je skrivalo veliko nepridipravov in je bilo toliko kač, da je bilo življenje skoraj nemogoče.

Mljet je bil poseljen že v ilirskih časih. Na njem je bilo Teutino kraljevsko pristanišče, eno tistih, kjer so startale njene ladje, ko so napadale rimska brodovja v Jadranskem morju. Kraljica Teuta je imela tudi nekaj trdnjav in naselij, katerih ostanki so se ohranili. Rimljani so seveda otok zasedli, imenovali so ga Melita. Po Rimljanih je bil otok pogosto gusarsko središče, odkoder so ti napadali bodisi beneško ali kako drugo brodovje. Nekaj časa je bil Mljet pod oblastjo Neretljanov, ki so njegovo gusarsko tradicijo posebej gojili in izrabljali. Zanimivo je, da na otoku nekoč sploh ni bilo naselij ob obali, temveč le v hribih. Pravzaprav so šele v zadnjem stoletju, predvsem v letih po prvi svetovni vojni, nastala prva obmorska naselja.

Sredi 14. stoletja (natančneje leta 1333) je bosanski ban Stjepan Mljet daroval Dubrovniški republiki. Dubrovčani se niso lotili otoka in ga spremenili v kaj drugega, kot je že bil. Na Mljetu so imeli majhno kolonijo, kamor so pošiljali zločince

Pogled na otoček sredi otočka, kjer stoji stari samostan, danes bolj znan pod imenom »Hotel Melita«. Odprt je vse leto, kakšne so cene, še ne vemo. Najbolj prijetno je v njem baje meseca maja, ko se mljetska narava prebuja in ves otok diši po borovem gozdu, ki obkroža ne le jezera, temveč je z njim poraščen večji del vsega mljetskega otoka.

in bolnike; kdorkoli je zbolel za kolero ali kugo ali pa je z daljnih potovanj prinesel celo gobavost, je moral v izgnanstvo na Mljet. Beseda Mljet je tedaj pomenila strah in trepet v Dubrovniku, kajti kdor je odšel tja, ni bil le hudo obremenjen z boleznijo ali z zločinom, temveč je bilo tudi skoraj gotovo, da se ne bo nikoli več vrnil nazaj med ljudi. Kače so precej pripomogle, da so mnogi od teh zelo nesrečno končali.

Mljetski samostan na otočku so benediktinci sredi 16. stoletja posebej utrdili pred gusarskimi napadi. Ko se je bila pomorska bitka pred Visom, so Avstrijci, jezni na Italijo, pregnali italijanske meniše in od takrat je samostan ostal prazen in pust. Po zadnji vojni je bila v njem najprej gozdarska uprava, leta 1960 pa so uredili imeniten in drag hotel, »Melita« ki ima 55 postelj.

Še končna in zaključna beseda o kačah. Pred kakimi petdesetimi leti so mornarji, ki so bili doma na Mljetu, začeli prinašati z vsake poti v Indijo po nekaj mungov. Te živalce so takoj videle, da je Mljet zanje pravi eldorado. Hrane — kač — je bilo toliko, da so se začeli mungi nenavadno naglo razmnoževati. Danes na otoku ni več nobene kače in še kuščarje so indijske živeli čisto iztrebile.

Pozabili smo na drugo presenečenje, ki nam ga še skrivajo obale Velikega jezera. Na drugem koncu zaidemo v zaliv, preko katerega je razpet kamnit mostič. Motili bi se, če bi menili, da je to le konec ozkega zaliva. Spet smo v prelivu, ki je dolg le kakih 30 metrov in širok morda 3 do 4 metre. Ravno toliko, da se čoln z dvignjenimi vesli spravi skozi. Pred nami se izpod mosta pokaže novo jezero — Malo. Po površini je precej manjše od Velikega (24 ha), tudi bolj plitvo je (30 m), a vsekakor lepše, bolj divje in povsem samotno. Nedaleč od mostu je krasna plaža in plitvina se vleče daleč — petdeset metrov od obale. Voda v Malem jezeru je še bolj slana in še bolj topla, kakor v Velikem. Lahko si privoščijo plavanje daleč od obale tudi tisti, ki bi sicer tega na morju ne storili zaradi morskih psov, ki jih je v domišljiji dvatisočkrat več kakor v resnici.

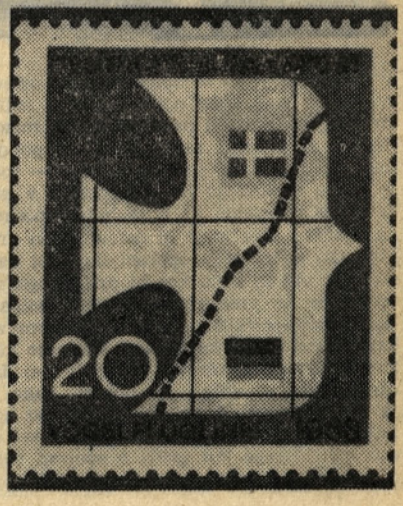
Mljet nima posebno dobrih zvez s svetom. Iz Dubrovnika plove v sezoni vsak dan razen v nedeljo ladja in to je tudi vse. Iz Dubrovnika krene ladja vsak dan ob 13.00 in pristane v Polačah ob 17.40. Iz pristanišča Polače do Velikega jezera vozi avtobus. Razen 55 postelj v hotelu je še nekaj ležišč (40) pri zasebnikih. Ob jezeru je tudi gostilna, v hotelu pa restavracija. V neposredni bližini Velikega jezera sta tudi dva urejena taborna prostora. Če pa rabite informacije, poskusite pisati na naslov: Turistično društvo Govedjari — Mljet.

Odgovori na vprašanja

S Tovarišem na pot

● *Iz članka in z zemljevida o najbolj zanimivih slovenskih muzejih je (v gradu Kromberk pri Novi Gorici). Kostus muzeja, tovariš Branko Marušič nas je na to prijazno opozoril. Lahko dodamo še to, da imamo v načrtu, prav kmalu obiskati ta muzej in o njem zapisati kaj več, kakor samo informacijo, da obstaja. Verjetno je v Sloveniji še kak muzej, ki ga nismo omenili, za vsako obvestilo se že vnaprej zahvaljujemo.*

● **»Ptičjo pot«**, *ki jo priporočate za potovanje v Skandinavijo, smo sicer opisali, a ne imenovali (poglejte na zemljevidu Skandinavije v Tovarišu št. 31 trajekt številka 2!). Smer se imenuje »ptičja«, ker tod lete ptice selivke. To je smer preko otokov Fehrmarn, Lolland, Falster in Seeland ter poment za Skandinavijo »pot pomladi«, ker se prav po njej ptice na pomlad spet vračajo v svoja stara »lovišča«. Leta 1950 je začel na tej progi voziti velik trajekt med krajema Grossenbrode in Gedser, s čimer so vožnjo z vlakom med Hamburgom in Kobenhavnom skrajšali za celih 90 minut. Leta 1960 je trajekt prepeljal v obe smeri milijon in tristo tisoč potnikov, 155.000 osebnih avtomobilov, 4700 tovornjakov in 2800 avtobusov. Pred kratkim pa so »ptičjo pot« še skrajšali: Nemci so zgradili 963 metrov dolg most med celino in otokom Fehrmarn in iz Puttgardna vozi trajekt naravnost v Rodbyhavn, kamor so Danci s svoje strani potegnili železnico in cesto z otoka Falster. Vožnja med Grossenbrode in Gedserjem je trajala 160 minut, sedaj pa med novima pristaniščema celih 100 minut manj. Preliv med Nemčijo in Dansko je tu širok le 10 milj. Leta 1963, to je v prvem letu obratovanja, je novi trajekt prepeljal 2 milijona 137 tisoč potnikov.*

KUBI SO PILILI ZOBE

Kuba, tri leta star opičnik, ni zaupal slovenskim veterinarjem. Preden jih je zagledal, je že renčal na psa Lorda, ki je čakal na injekcijo penicilina. Najbolj varno je bilo, da sem se opici umaknil. Saj je s svojimi štirimi velikimi zobmi nekaj dni pred tem, ko so jo pripeljali v ljubljansko veterinarsko bolnišnico, čistilcu cirkuške kletke iztrgala del mišice iz desne roke. Kazalo je, da spoštuje le svojo dreserko. No, pa tudi to ni bilo res. Brez usmiljenja je tudi njej pokazala, kdo je Kuba.

Veterinarji so si opico najprej ogledali od daleč. Zmenili so se, da ji bodo zobe popilili ali pa izdrli. In za začetek je bilo treba opico položiti na operacijsko mizo. Dreserka jo je narahlo prijela za zgornji taci, jo nežno pobožala po glavi, dreserkin mož pa ji je urno spodnesel noge — toda ne. V tistem trenutku je Kuba strahovito hitro ugriznila v prst svojo dreserko in se zakadila v tistega, ki ji je hotel spodmakniti noge. Obvisela je na hlačnici leve noge in neusmiljeno grizla. Grizla in skakala je tako divje, da je v operacijski sobi veterinarske bolnišnice nastal tak vik in krik, kot bi drli živega merjasca. Pomagalo ni ne vpitje in ne preklinjanje v čisti bolgarščini, Kuba je dreserja bolgarskega cirkusa s svojimi štirimi zobmi pošteno oklala. In ker je prst dreserke krvavel močneje kot noga dreserja, so veterinarji prvo intervencijo posvetili njej. Izmili so ji prst, ga čedno obvezali in se zbrali na posvet, kako ukrotiti opico. In padla je rešitev: eter. A kako z etrom do opice? V majhno stekleno kabino, ki jo imajo verjetno za mačke, ni hotela. Sploh ni hotela ničesar drugega kot gristi s svojimi velikimi štirimi zobmi. Kot bi slutila, da lahko grize zadnjikrat.

Čez nekaj časa se je opica pomirila. Bolgarska cirkusanta sta ji z jermenom spretno pritisnila glavo k mizi, veterinarji pa so ji čez telo napeli gumijaste vrvi. Vse pihanje in renčanje, stokanje in kihanje je bilo zaman. In že je bil pri roki kozarec za urin. Vanj so dali vato in jo močno polili z etrom. Porinili so ji ga na glavo. Kuba se je branila z vsemi močmi. Etra so nalili drugič. Spet se je branila. Potlej pa ji je postal eter všeč. Grizla je vato, lizala kozarec in veke so se ji naenkrat utrnile. Toda narkoza še ni delovala. Ko so ji hoteli razkleniti gobec in pogledati zobe, je znova zapihala in si s tem priborila novo dozo etra. In preden je lahko zapihala vnovič, jo je v zadnji levi taci zaskelelo: veterinar ji je vzbrizgal uspavalno sredstvo. Kuba je bila premagana.

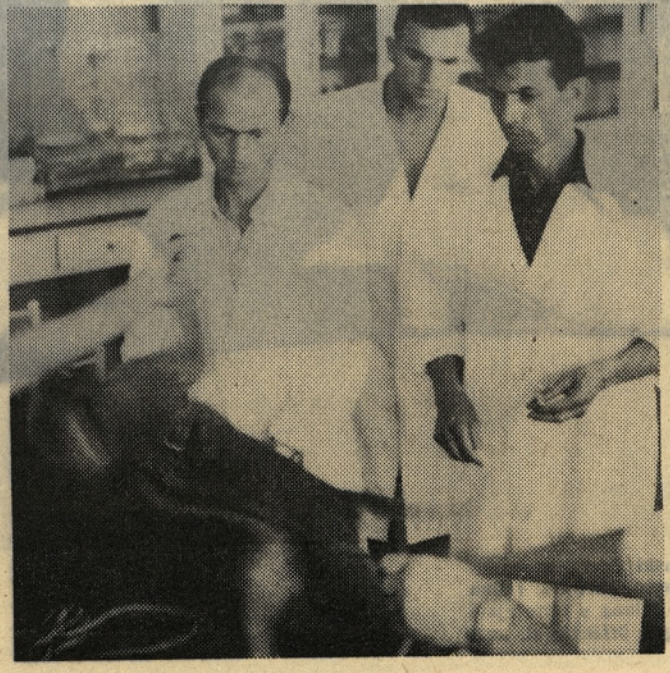
Medtem so že pripeljali velik brusilni stroj, s katerim pilijo zobe konjem. Kubi so razklenili gobec, hitro vrteča ploščica se je dotaknila prvega zoba. Zasmrdelo je. Pocedila se je kri. Izginil je prvi zob, drugi, tretji, četrti. Dreserka je dvignila omrtvičeno Kubo brez štirih ostrih zob in milo zajokala.

Tekst in slike: J. VETROVEC

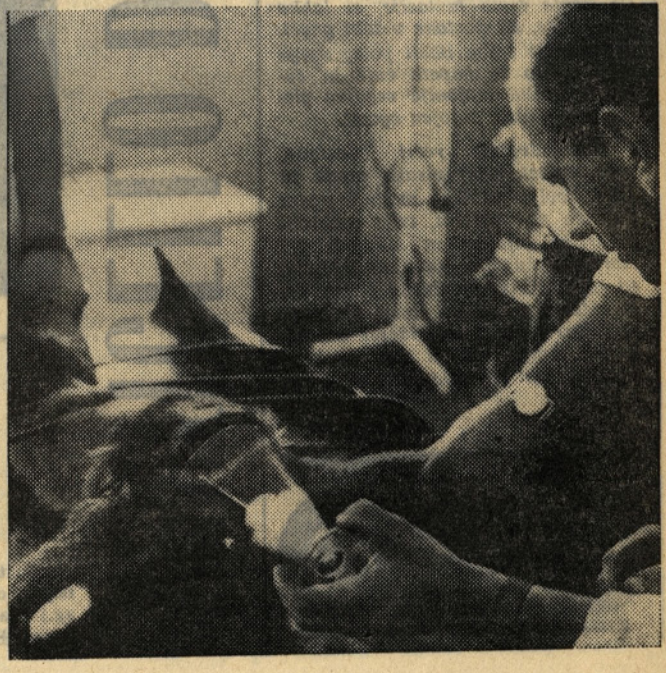

Veterinarji so pilili zobe natančno. Smrdelo je, da je bilo kaj. Iz zoba se je cedila razredčena kri. Na razbeljene zobe so z injekcijsko iglo brizgali hladno tekočino. Trzala je, a moči ni imela nobene.

Veterinarji niso vedeli, kako naj ukrotijo divjo opico. To skrb so prepustili bolgarskima cirkusantoma, ki sta pokazala pri tej operaciji veliko spretnosti. Ampak brez kletvic pa seveda ni šlo.

Na mizo pripeta opica je po tretji dozi etra obležala brez moči. Telo ji je še vedno trzalo, mišice slabotno napenjale. Toda eter je bil vse močnejši in močnejši. Kmalu nato so se ji zaprle veke.

VENTICELLO DI ROMA IN VISOKA MODA

Kot bi vsako sezono znova trgali bele liste marjetice: »me ljubi, ne ljubi, me ljubi... Firence, Rim, Firence...«, tako smo vsako leto znova ugibali, kje bodo velike in važnejše revije italijanske visoke mode, v palači Pitti ali v majhnih rimskih salonih na neudobnih pozlačenih stolih. Letos je zmagala rimska organizacija, čeprav ji je bratska florentinska zahrbtno dovolj nagajala, da je prišlo na revije precej manj pomembnih kupcev in strokovnih modnih novinarjev.

In tako je bilo treba namesto v mesto ob Arnu v največji julijski vročini v Rim na oglede najbolj hladne jesenske in mrzle zimske mode. »Venticello, venticello de Roma, tu farfalli fra le strade di Roma...« je pel včasih mali Renato Rascel in je že vedel, zakaj. Rimski vetrič je ventilator razgretih cest, ki ne popusti niti za hip, in na ljubljanskem kolodvoru je bilo trikrat bolj vroče kot na španskih stopnicah, kadar je bila ura v stolpu Trinità dei Monti poldne. Po salonih je seveda stvar druga.

Rimski saloni visoke mode so navadno taki, kot prazno dvo ali trisobno stanovanje s predsobo, z belimi stenami, zlatimi neudobnimi stoli, ogledali in za premiero posebno velikimi in eksotičnimi aranžmaji rož. V tako stanovanje visoke mode pride na revijo okrog dvesto ljudi, kupcev in novinarjev, ki obveščajo svet o modnih menah. Če imate malo fantazije, si lahko izračunate, da postane v taki gneči, v kateri je treba imeti poleg vsega med revijo še napete čute in čuječ duh, tudi najbolje vzgojen gledalec — slabše vzgojen egoist.

Enaindvajset revij boutique, petindvajset revij visoke mode in štiri revije moške mode, opera Carmen na prostem, trije cocktaili z mrzlim bifejem in sprejem pri rimskem županu na Campidogliu, to je bil program enega tedna. Če si veteran in se na stvari spoznaš, si lahko ogledaš le trideset najvažnejših revij, izpustiš dve cocktail parties, ker se najdejo ljudje, ki

Značilno mefistovsko pokrivalo prihodnje zime. BAROCCO

Novi italijanski čevlji iz umetnega »corfama«. Forquet. (slika zg.) Plašč iz orlona v črno rjavi barvi. Boutique MIRSA. sl. levo

jih znaš že na pamet, in si privoščiš z modnega jedilnega lista še Carmen, ki obeta v romantičnem okolju Terme di Caracalla nekaj posebnega in to tudi je. Hladna noč z obgrizeno luno, imenitne kulise, pogumno pisani kostumi, muzika, ki zveni žal že kot stara popevka, na katero te vežejo mladostni spomini, nežni José in okorna Carmen (čeprav ima španski priimek, ki zveni prepričujoče), galop osmih konjev v zadnjem dejanju pred areno, takšni so caracollski memoari.

Med defileji boutiques v Grand Hotelu in med dirkanjem od salona do salona, od Vie Veneto, do Gregoriane, od vie Condotti do Ludovisi, si komaj lahko odščipneš še malo časa za Rim. Na primer za polnočno potikanje po Campo dei fiori in po uličicah v bližini piazze Navona, kjer imajo ženske na trgu najbolj divji polnočni klepet in skačejo otroci čez raztegnjeno vrtečo vrv; za špagete pri mojstru kuhe Ghega, kjer se nad teboj nad tremi mizami na prostem pogovarjajo od hiše, od okna do okna nad opranim perilom najprej otroci, potem mame in potem še očetje. In ko gredo vsi spat, se lahko zgodi tudi vam, da vam pade naravnost v špagete iz okna dojenčkov cucelj, pa si vam ni treba dogodivščine niti izmisliti.

Nad Piazzo di Spagna je na dekorativnih španskih stopnicah nenehni počitek turistov in službeno lenarjenje domačinov, ki čakajo na odjemalce. Skupina angleških mladeničev s preračunanimi pričeskami, ki koketirajo z Beatlesi, pa bi jih bil bolj vesel stari Dickens, lepi črnolasi Calabresi, ki oprezajo za bogatimi Yankeeji, umetnostni zgodovinar, ki je pravkar prišel do cilja, ki ga je poznal iz knjig, belolase severnjakinje z bosimi nogami v sandalah, domači vsiljivi papagalli in slikovite stojnice s cvetjem, vsi lenarijo kot živa slika.

Na Vii Veneto je doma poleg trgovine v vse ljubezenske smeri tudi italijansko potencirani prometni hrup. »Il rumore è incivi-

VENTICELLO DI ROMA IN VISOKA MODA

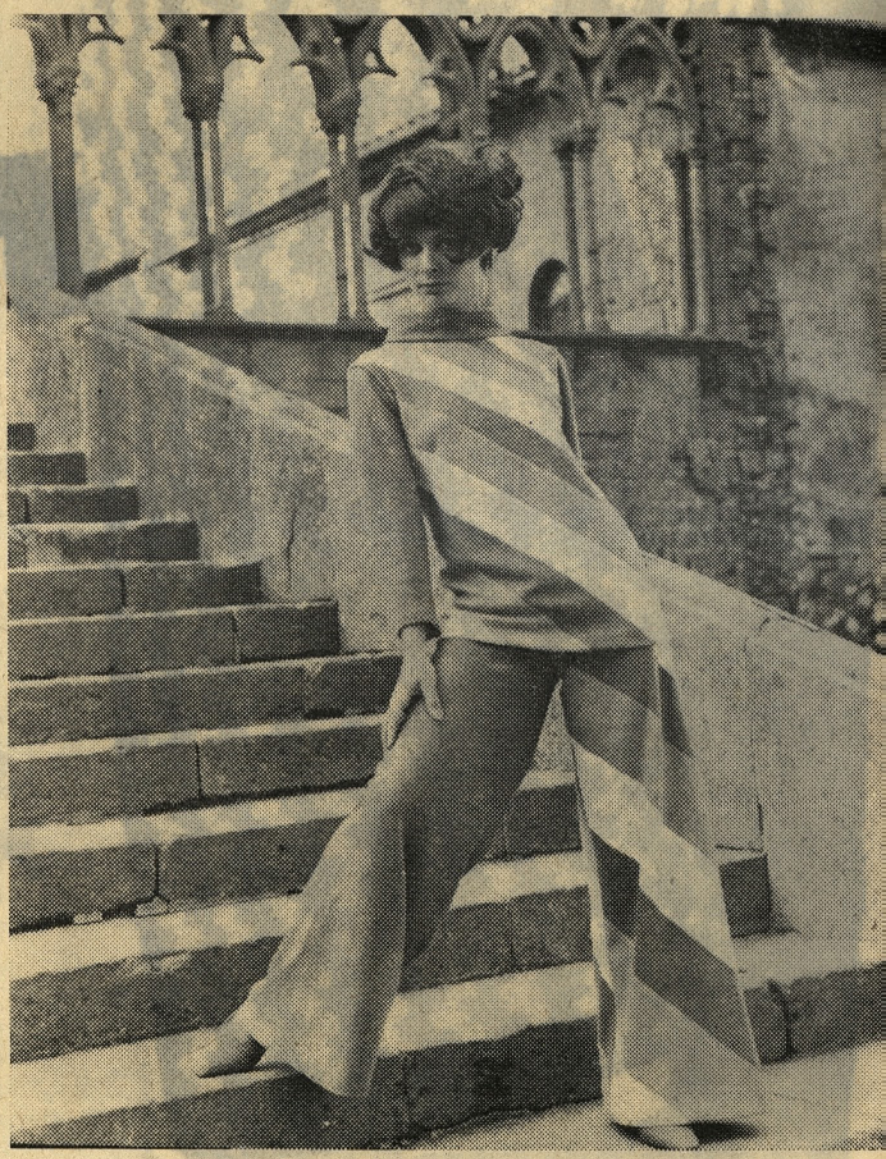
le« opozarjajo zaman velikanski plakati z narisano opico na ropotajočem motorju. Med kavarnama »Doney«, kjer samevajo redki bogati tujci nad 60 let, in modnim lokalom »Caffè de Paris«, kjer pride mimo v teku dneva polovica Rima, polovico pa ga tam ves čas sedi, so nenehni trostopi avtomobilov v dve smeri in ob mizah na prostem je revija tipov, ki bi bila — stavim — za vas bolj zanimiva kot vsa italijanska Alta Moda. Če pa si upate trditi nasprotno — ECCO!

TENDENCE ITALIJANSKE VISOKE MODE

Revije italijanskih kreatorjev so pokazale, da imajo Italijani vsaj letos dovolj romantike na jeziku in okrog sebe, francoskim naborkom so obrnili hrbet in postali strogi. S tem seveda še ni rečeno, da Pariz ni njihova svetla repatica; večina jih kar lepo stopa za arhitektonsko preračunano atronavtsko modo, s katero je lansko sezono osvojil svet Courrèges. Nova italijanska moda je torej strožja, kompliciranо krojena, škatlasta celo pri razširjenih in nagubanih krilih in opremljena z dvojnimi geometrijskimi šivi, kjer jih je le mogoče potegniti. Če dovolijo kreatorji slabotnemu spolu letos romantiko, potem samo zvečer, tokrat pa zato z dvojno mero, predvsem pri obrobah iz puhastega in frfotajočega nojevega in labodjega perja, ki so ga oskubili menda na tone. Ponoči torej lahko frfotate v elegantni toaleti, zato pa morate podnevi trpeti v strogih astronavtskih čeladah, v belih ali fantazijsko pletenih nogavicah in škornjih pod prekratkimi krili.

Plašči niso več stari oprijeti redingoti; kadar so še ozki, so videti bolj nežni otroški ravni plaščki, mladostni in silno lepo izdelani, sicer pa so modeli po novem večkrat spet piramidasti in široki in veliko je spet mehko ovitih pelerin. Ovrat-

Palazzo pigiama iz orlona v diagonalnih črtah. GALITZINE

Značilna geometrijska sestava črt za tuniko. Model Castillo.

Napihnjeni anorak v stilu reklame Michelin. Model Castillo.

niki so majhni, včasih imajo pripeto tesno kapuco, včasih postrani zavezano ruto iz istega blaga, dovolj je ozkih vstavljenih, širših kimono in raglan rokavov s poševno speljanimi dvojnimi šivi, skoro nikoli ni krznenih ovratnikov, pač pa krznene paspule ob robovih. Gumbi so diskretni, v eni ali dveh vrstah, večkrat pa tudi skriti.

Kostimi imajo kratke jopice k razširjenim krilom in dolge ozke k ravnim. Ponavlja se ozek pas iz blaga na bokih. Obleke ne bodejo v oči, čeprav so rafinirano krojene s H in V šivi, rokavov ni, ali pa so prav kratki, ozki. Dvodelne obleke so videti kot dolgi puloverji čez ravna krila ali tunike. Kroji so nesimetrični, velikokrat poševni.

Tkanine so v Italiji letos gladke, tkane kot gabarden, double face, na eni strani gladko, na drugi kosmato blago, v dveh ali v eni barvi, brez vzorca, kombinirane z okenskim karom. Karo je silno moderen dezen, tkan v dveh barvah, pa tudi plastično v eni sami. Skoro vse hiše so prinesle zlati lurex karo na belem blagu za večerne plašče in kostime; zlato je spet favorit. V kolekcijah nastopa cloqyè, matelasse, saten, svileni gabarden, malo krepa, svilenega šifona pa skoro nič.

Modna barva je v Italiji bela — vpliv Courrégesa pa tudi bela, kombinirana s črno. Druge so: svetlo srebrno siva, beige toni, ledeno modra, rdeče barve laka, oranžne nianse, vijoličasta, smaragdna, sončno rumena, havana rjava in tirkizna. Neverjetno malo je letos črne in mornarsko modre barve.

Ko zapuščaš Rim, plešejo modeli in spomini divji balet. Na stazione Termini je živo in prav malo tudi žalostno, če ne bilo postrežčka številka dvaindvajset. Če vidi vlak za Jugoslavijo, se mu zbudijo spomini na tri dolga leta, pri katerih zdaj ni več važna uniforma, ampak Metković, Dubrovnik, rakija, hvala in dober dan, pa Ljubljana Tromostovje in Anica, oh, Anica . . . ciao Roma. Ciao.

EVA PAULIN

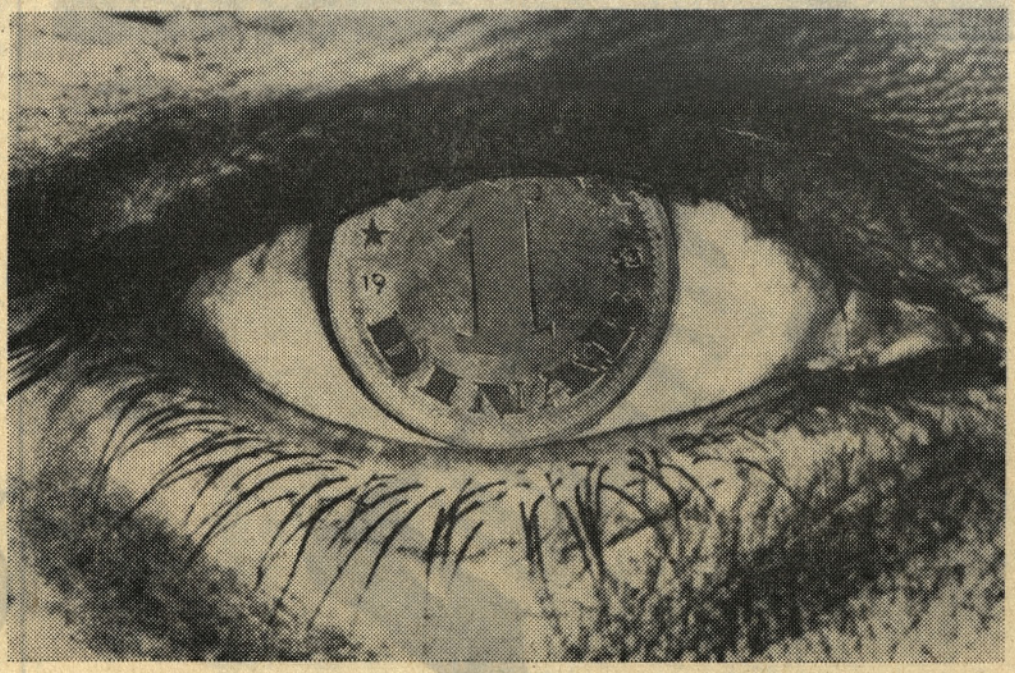
foto karikature

Tudi on je nastopil v nekem filmu!

Študentom je pri nas lepo, samo oni tega ne vedo

On gleda na življenje »skozi dinar«

WILLIAM LINK

IGRALEC BREZ TALENTA

Arthur Clair je vstal s svojega sedeža v drugi vrsti, še preden je zastor padel. Ko je stal pred gledališčem in iskal taksi, je publika v dvorani še vedno navdušeno ploskala.

»Dober večer, sir,« je pozdravil šofer, ko mu je uslužno odprl vrata avtomobila. Clair se je udobno zavalil na sedež in si prižgal cigareto.

Taksi je divjal po mirnih nočnih ulicah. Voznik je molčal. Arthurja Claira je že dostikrat peljal iz gledališča v redakciji časopisa in je dobro vedel, da znani gledališki kritik strahotno vzroji, če ga kdo zmoti pri premišljevanju. Ko se je avto ustavil pred poslopjem na 40. cesti, je Clair brez besede pomolil šoferju dva dolarja in nato važno odkorakal proti vhodu.

V redakciji se je nekaj novinarjev v prepotenih srajcah še vedno sklanjalo nad pisalne stroje, z obveznо skodelico črne kave in polnim pepelnikom zraven sebe. Clair jih je bežno pozdravil, nato pa izginil v svojo sobo.

Njegova pisarna je bila žalostna majhna luknja. Zunaj na okenski polici je sedelo nekaj golobov. Na Clairovi pedantno pospravljeni pisalni mizi so stali pisalni stroj, koledar in doprsni kip Bernarda Shawa. Kritik je slekel plašč, obesil klobuk na kljuko in se takoj spravil k delu. Brez obotavljanja je začel tipkati svoje poročilo, ki ga je bil sestavil že v avtu.

MODRA SOBA je naslov dvodejanke, katere premiero smo včeraj doživeli v gledališču Carlton. Delo je po svoje zanimivo, toda Jakc Russo kot nosilec glavne vloge je porazen. Jack Russo, eden teh jeznih mladeničev, je namreč vse prej kot igralec, čeprav misli, da je izredno talentiran in skuša to publiki vsako sekundo dokazati. Kot Tarzan z drevesa na drevo skače mladi mož iz enega čustvenega izliva v drugega. Temu mlademu silaku je mesto v jami iz kamene dobe, ne pa na odru.

Clair je prenehal s pisanjem in si prižgal cigareto. Ob tem je slučajno pogledal proti vratom, kjer je nepremično stal neki človek. Močno telo mu je bilo stisnjeno v kavbojske hlače in usnjen jopič. Na obrazu je imel sledove oranžne barve in Clair je takoj spoznal, da je to gledališka šminka. Nobenega dvoma ni bilo, da je vsiljivec Jack Russo. Verjetno je po koncu predstave takoj planil v taksi in se pripeljal za njim.

»Mr. Clair?« je vprašal tujec.

Clair je vzdignil glavo. Ni se varal, bil je Russo. Spoznal ga je po glasu.

»Prišel sem prebrat vašo kritiko.«

»To je nemogoče. Počakati boste morali do jutra, ko bo časopis izšel.«

»Toda zato sem pridivjal naravnost sem.«

»Žal mi je.«

Russo je stegnil prste na roki, da so mu zapokale kosti. »Veste, kaj si mislim o vas? Napisali ste uničujočo kritiko o meni in zdaj se jo bojite pokazati.«

Clair je z mirno kretnjo vzel papir iz stroja. »To, kar sem o vas napisal, boste še prekmalu lahko prebrali.«

Russo je v hipu planil k pisalni mizi. S Clairom sta hkrati zagrabila papir. Pretrgal se je na dvoje in Russo je imel v roki zgornji del pole. Ko je s pogledom preletel kritiko, so mu ustnice nestrpno podrhtevale.

»Takoj mi vrnite kritiko,« ga je nahrulil Clair in mu hotel papir iztrgati, toda igralec ga ni pustil blizu.

»Vi svinja!« je siknil in še enkrat prebral poročilo. »Kaj si sploh drznete trditi!« se je razburil. »Ste sploh bili na premieri? Ali pa ste doma spali?«

Clair je ob igralčevem vpitju ostal popolnoma hladen. »Taka je moja kritika in konec. Če se v dveh sekundah ne poberete, bom pokilcal policijo!«

Russo je še naprej buljil vanj, kot da ne bi razumel. Nato pa je zaničljivo vrgel papir na tla, se obrnil in planil skozi vrata.

Naslednjega dne opoldne je Clair sedel v restavraciji, kjer je bil reden gost, prebiral časopis in čakal na kavo. Nenadoma je zaslišal svoje ime. Ozrl se je kvišku. Pred njim je stal starejši človek v temno modri obleki, ki se je na rokavih že mastno svetila in se mu prijazno smehljal.

»Mr. Clair?« je ponovil. »Lahko za trenutek prisedem?«

Clair je nemo pokazal na stol poleg sebe. Tujec je sedel in se prestavil. »Lyons sem, Bert Lyons. Agent Russoja sem!«

»Tako,« je rekel Clair. »Kaj želite od mene?«

»Verjetno za vse skupaj še niste slišali,« je začel dolgovezno. »Jacka je vaša kritika zelo prizadela. Takega ga še nisem videl. Vsak čas bo ponorel.«

»To je žalostno! Če ne more prenašati ostre kritike, naj si poišče kak drug poklic.«

Lyons se je nagnil čez mizo in vzdignil roke z brezmočno kretnjo, ki se je Clairu zdela vsiljiva in prav odvratna. »Mr. Clair,« je tiho dejal, »nisem čisto prepričan, če Jackovo razburjenje ni povsem upravičeno. V življenju sem prebral že dosti ostrih kritik, toda vaša je višek vsega. Kaj imate proti njemu?«

Novinar je vzdihnil. »Osebno prav nič, toda mislim, da ni in nikoli ne bo dober igralec. Zdaj pa, če nimate nič proti, bi rad popil svojo kavo.«

Lyons je pogledal vstran. »Mr. Clair,« je začel »priznati vam moram, zakaj sem vas pravzaprav poiskal. Hotel sem — mislil sem . . .«

»Prosim?«

»No, mogoče se lahko Jacku opravičite. Povejte mu, da to zanj ni bila primerna vloga.«

Clair je začuden vzdignil obrvi. »Se šalite?«

»Ne, mislim, da bi to Jacka pomirilo. Popolnoma je iz sebe. Niti mene ne posluša.«

Clair je vstal. »Plačam!« je ostro dejal. »Na svidenje, Mr. Lyons!« je hladno pozdravil, »Svetujem vam, da pri meni s tem ne poskušate več.«

Agentov glas je bil komaj slišen: »Žal mi je.«

Kritik je natakarju, ki mu je pomagal obleči plašč, izročil nekaj bankovcev in se še enkrat obrnil k Lyonsu: »Zapomnite si enkrat za vselej: Pri komedijantih se nimam navade opravičevati. Povejte to vašemu Russoju!«

Zapustil je popolnoma zmedenega agenta in ves divji stopil na cesto.

Zunaj ga je pričakal hud naliv. Clair si je zavihal ovratnik in se začel ogledovati po taksiju. Nenadoma je za seboj zaslišal top udarec, kot bi nekdo nekaj z vso silo zagnal na pločnik. Obrnil se je: pred njim je stal Russo. Mokri lasje so mu silili na čelo. Ravnokar je bil vrgel po tleh kup časopisov. Novinar je pogledal nanje.

»Da, kar oglejte si jih!« je bled od besa zavpil igralec. Nekaj mimoidočih se je začudeno ustavilo. »Kritika o včerajšnji premieri je danes v osmih časopisih. Vsi so me pohvalili. Samo eden ne. Se vam sanja, kdo bi to lahko bil? Odgovorite mi!«

IGRALEC BREZ TALENTA

Pred restavracijo se je ustavil taksi. Neki potnik ji izstopil in Clair je to izkoristil in skočil v avto. »Hitro, gremo!« je ukazal šoferju.

Še preden se je voz lahko premaknil, se je na steklu prikazal besen igralčev obraz. »Kaj imate proti meni, Clair?« je izdavil. »Zakaj me sovražite?«

Taksi je pognal. Clair je pogledal skozi zadnje okno. Iz restavracije se je prikazal Lyons in pomirjevalno prijel Russoja za roko. Toda ta je še vedno vpil in žugal Clairu s pestjo.

Istega dne zvečer se je pri Clairu zbrala manjša družba v čast angleškemu igralcu, ki je bil pred kratkim nagrajen in je zdaj gostoval v New Yorku. Ob svečani razsvetljavi in polnih mizah se je razvila duhovita debata.

Okoli enajstih so se gostje poslovili. Clair jih je spremil do hišnih vrat. Ko se je z liftom vračal nazaj, ga je obšel čuden občutek. Spomnil se je Russoja in zagledal pred seboj njegov besni obraz. Pred stanovanjskimi vrati se je občutek tesnobe še povečal. Vrata so bila odprta, pozabil jih je bil zapreti. Vstopil je in jih hitro zaklenil za seboj. Zaradi varnosti je zataknil še verižico, nato pa je šel v salon.

Na zapuščeni mizi je med praznimi krožniki in kozarci dogorevalo nekaj sveč. Clair je bil že pri mizi, da bi jih pogasil, ko se je zavedel, da v sobi ni sam.

V naslanjaču pred kaminom je sedel — Jack Russo.

»Kako ste prišli noter?« je ostro vprašal kritik.

»Vrata so bila odprta,« je malomarno odgovoril igralec.

»No dobro. Zdaj pa izvolite izginiti!«

Russojeve oči so zasijale. »Kaj mi ne boste ponudili pijače? Vso pot do vas sem prišel peš. Moker sem, premražen in utrujen, zdaj pa ne dobim niti požirka! Je to gostoljubje, Mr. Clair?«

Clair je razburjeno skočil do vrat in jih odprl. »Želim, da greste!«

Počasi se je Russo dvignil iz naslonjača. Z zasanjanim, potuhnjenim izrazom se je opotekel do mize in prijel za steklenico. »Kaj za pod zob bi se mi tudi prileglo. Od včeraj nisem nič jedel. Kaj ste vi večerjali, Mr. Clair?« je vprašal nesramno in si nalil malo konjaka v prazen kozarec.

Clair je molčal.

Russo je buljil na polprazno mizo. »Nekaj sem vas vprašal, gospod!«

»In jaz sem vam rekel, da blagovolite izginiti!«

Igralec si je nemoteno ogledoval ostanke na mizi. »Oho, kaviar,« je zamomljal. »Pa kruhki z gnatjo. Ni slabo!«

Clair je stopil k telefonu in dvignil slušalko. Bila je nema. Pogledal je po žici in videl, da je iztrgana iz zidu. Russo se je medtem utaboril pred vrati v predsobo. »Telefonov ne maram. Tako zelo motijo zasebno življenje, se vam ne zdi?«

»Po hišnika grem,« se je Clair napotil proti vratom, toda Russo mu je zapri pot.

»Nikar ne storite tega! Zdaj se bova najprej malo pogovarjala.« Prinesel si je k vratom stol in si položil na kolena krožnik, poln ostankov, in jih začel po žrešno požirati.

»Kaj torej želite od mene?« je siknil Clair, ki je bil ves divji.

»Nič,« je s polnimi usti odgovoril igralec, »samo malo bi rad z vami poklepetal.«

»Si domišljate, da se vam moram opravičiti?«

Na obrazu vsiljivca se je pokazal trd izraz. »Ne. Rad bi vam povedal nekaj stvari iz svojega življenja.«

Clair si je natočil žganja. Pri tem se mu je roka tako tresla, da je skoraj vse polil.

»Kaj pa je?« se mu je posmehoval Russo. »Ste nervozni?«

Clair je odpil požirek. »Začnite! Zbrbljajte svojo zgodbo in potem ven z vami!«

Russo je vstal in se Clairu približal. »Grem, kadar bom sam hotel! Razumete?«

Clair je stisnil ustnice. Od besa ga je zalila rdečica. Ignalec je počasi, hripavo in vsiljivo spregovoril: »Nekaj vam bom izdal: Na odru sem že od dvanajstega leta. Od takrat sem ves čas po turnejah, potujoča gledališča, saj razumete. Gledališče mi je postalo dom in družina. Lahko to dojamete?«

Clair je prikimal.

»Recite da ali ne, spoštovani kritik!«

»Da,« je rekel Clair negotovo.

»V redu. Tako torej veste, da se nisem čez noč odločil, da bom postal igralec. Vse življenje sem pri gledališču. Ni bilo vedno lahko. Toda naučil sem se nekaj, česar ne bom nikoli pozabil. Kaj pravite, kaj je to?«

Clair je skomignil z rameni.

»Kritiku, ki te hvali, ne smeš nikoli verjeti, še manj pa onemu, ki te graja. Niste prvi, ki si me je privoščil. Mr. Clair.«

Russojeva roka je poiskala nekaj v žepu suknjiča in privlekla na dan revolver. »Vidite to?«

Clair je požrl slino. Orožje je bilo naperjeno v njegovo čelo. »Revolver sem si nabavil za enega izmed vas, domišljavih kritikov. Veste, kje sem ga dobil?«

»Ne«.

»Moj najboljši prijatelj se je z njim ustrelil. Bil je igralec in kritiki so ga pokopali. Izgubil je živce. Veselil bi se, če bi vedel, kaj z njegovim revolverjem zdaj nameravam.«

Sa-šalite se,« je spravil iz sebe Clair in čutil, kako se mu krči želodec.

»To bi vam ugajalo, kajne? Ne šalim se. Vi ste na vrsti, Clair!«

Počasi je Clair stresel z glavo. Russo se je nesramno zarežal. »Druge izbire nimam. Sovražite me. Morda ste nekoč sami želeli postati igralec, pa niste imeli talenta. Zato bi radi ugonobili druge mlade igralce, kot na primer mene. Če vi tega ne boste dosegli, ne bo nihče. Le, da jaz ne bom mirno čakal, kako me boste počasi onemogočili. Vem, v vsaki vlogi me boste potolkli, tako da bodo kmalu tudi drugi istega mnenja. Potem bom zares pogorel. Toda to nameravam preprečiti.« Clair je obsedeno gledal revolver, ki je bil videti kakor otroška igrača.

Poskušal se je sicer obvladati, toda čutil je, da je že ves prepoten. Russo je neusmiljeno nadaljeval: »Zgodila se bo majhna nesreča. Ko vas bo policija jutri zjutraj našla, bodo vsi mislili, da ste na sprejemu malo preveč popili in se potem igrali z orožjem. Pomotoma ste sprožili in — bum. Kaj takega se je že dostikrat pripetilo.«

Clair je brez besede gledal moža, katerega oči so se čudno svetlikale.

»Kaj je z vami?« se je hudobno pozanimal Russo. »Vam je od vse te obilice kaviarja slabo?«

Cev revolverja se je približevala. Kritik se je neopazno nagnil nazaj in njegova roka je začel iskati po površini mize. Ko bi vsaj našel primerno orodje, da bi se lahko branil!

»Zakaj ste tako potni, Mr. Clair? Mislil sem, da kritiki vedno le druge pripravijo do potenja.«

Clairovi prsti so otipali ostro izbrušeno steklenico whiskyja.

»Pa se vendar ne bojite, dragi moj? No, muke vam lahko prihranim . . .«

Clair je zgrabil steklenico, jo zagnal proti igralcu in ga zadel med oči. Russojeva usta so odprla od nemega začudenja, nato pa je zlezel skupaj. Njegovo telo se je zamolklo zrušilo na preprogo.

Clair se je nagnil čez mizo in se boril z nenadno slabostjo. Čez nekaj minut je vstal in pogledal Russoja. Ta je z odprtimi usti in iztegnjenimi rokami ležal na tleh. Videti je bilo kot bi spal, a Clairu se je naenkrat zazdelo, da ne diha več. Sklonil se je nadenj, mu odpel suknjič in srajco in iskal utrip srca. Ni ga našel.

To ni moglo biti res! Tako močno ga ni udaril! Vendar, resnica je bila neizbežna: Russo je bil mrtev. Clair je pobral revolver in ga sukal po roki. Kaj naj zdaj stori? Kaj naredi človek, ki je pravkar nekoga ubil?

Obvestiti policijo! Da, to mora storiti; oditi k hišniku do telefona in poklicati policijo. Clair se je vzravnal in že hotel to storiti, ko je pozvonilo. Kot v transu je kritik odtaval do vrat in odprl. Zunaj je stal Bert Lyons in se široko režal. Poleg njega pa sta bila dva reporterja, ki sta si na moč prizadevala, da bi bila videti popolnoma nezainteresirana.

»No,« je zmagoslavno zavpil Lyons, »vas je prevaril? Kaj ni bil čudovit? In vi ste trdili, da Jack sploh ni igralec.«

Clair je buljil v može. Nehote je pritisnil na orožje, ki ga je držal v roki. Tiho je škrtnilo: revolver ni bil nabit.

Še vedno smeje, se je Bert Lyons prerinil mimo Claira v stanovanje in zavpil: «Jack, kje si? Jack!«

Prevedla
EVA BLEIWEIS

morris l. west

hči tišine

10

Anna Albertini ga je čudno gledala in prvič je opazil, da sta se ji njena umirjenost in ubranost izneverili. »Potem je bila moja krivda. Toda nisem si mogla pomagati. Kadarkoli me je objel, nisem . . .« Utihnila je in roteče dvignila roke. »Prosim, ne sprašujte me, nočem o tem govoriti. Konec je s tem. Sedaj sem drug človek. Vem, da mu bom lahko dobra žena.«

»Ti še vedno toliko pomeni?«

»On je edino, kar imam.«

»Kaj ti je rekel, ko so ga pripeljali k tebi v ječo?«

»Nič. Samo gledal me je. Poskušala sem mu razložiti, toda niso me pustili govoriti. In potem je odšel. Ne zamerim mu tega. Toda vem, da bo na koncu razumel. Kajne?«

»Upam da,« je namerno rekel Rienzi. »Toda jaz se na to ne bi zanašal.«

Prvič se ji je tokrat posvetilo, kakšen je namen njegovega zasliševanja. Z roko si je zakrila usta in njen obraz se je skremžil v strašno masko. »Me ne ljubi več?«

»Ne, Anna. Danes popoldne ga bom moral zopet poklicati za pričo. Mogoče ti ne bo všeč, kar boš slišala.«

Ni niti jokala niti kričala, samo vstala je od mize in odšla k oknu, kjer je stala toga in trepetajoča in pritiskala dlani na belo kamnito steno.

Reinzi jo je vprašal: »Si ga resnično ljubila, Anna?«

»Ne vem.« Njen glas je bil top in negotov. »To je ravno tisto. Do sedaj nisem nikoli prav vedela — ničesar — niti o sebi ne. Dokler je bil živ Belloni, so stvari imele smisel . . . Bila je dolga ravna pot, na enem koncu sem stala jaz, na drugem Belloni. Hodila sem po njej in vedela, da ga nekoč moram srečati. Sedaj pa je mrtev in ni ničesar, tudi poti ni več.«

»Najti moraš novo pot, Anna.«

V njenem glasu je bil skoraj obup: »Toda vsaka pot nekam vodi. Ne vem, kam bi hotela iti. Ne vem niti tega, če resnično živim. Je samo moje ime, Anna Albertini . . . toda mene ni. Ali jo vi mogoče vidite?«

»Da, Anna.« Šel je k njej in vzel njeno hladno roko v svojo. »Vidim jo in čutim jo. Imela bo svoje otroke in jih držala v rokah. Zelo lepa je. Zmožna bo ljubiti in biti ljubljena.«

»Resnično ljubila me je samo moja mati.«

»Ona je mrtva, Anna.«

»Vem.«

Vneto jo je prosil. »Toda ti živiš, Anna. Živela boš naprej. Imeti moraš nekaj, za kar se splača živeti.«

»Prej sem imela Bellonija. Sedaj pa je tudi on mrtev.«

»To je bila mržnja, Anna. Toda človek ne more celo življenje sovražiti mrtvega človeka.«

»Hotela sem ljubiti Luigija. Toda on me ne ljubi več. Kje naj torej začnem, kam naj grem?«

Otožno ji je rekel: »Če proces izgubimo, boš morala iti v ječo za celih dvajset let.«

»Ali veste, da se tega ne bojim? Po svoje je kar dobro. Povedo mi, kaj moram delati, kako moram delati in kam moram iti.«

»Toda to ni življenje.« Bil je jezen in govoril je z vnemo. »To je smrt! Kot princesa v začaranem gozdu živiš. Ne boš imela morečih sanj. Toda tudi življenja ne boš imela! Vodili te bodo sem in tja kot lutko, dokler ne boš izgubila svoje lepote in ljubezni in potem zate ne bo nobenega upanja več!«

»Prosim, ne jezite se name.«

Divje jo je zgrabil za rame in jo stresel. »Zakaj ne? Ženska si in ne punčka iz cunj. Tako ne gre več, da prepuščaš odgovornost za svoje življenje drugim ljudem. Uničila si Luigija. Želel je ljubezni, a ti mu je nisi mogla dati. Tudi jaz hočem nekaj od tebe in to sedaj — pomoč, sodelovanje! Ti mi ne daješ ničesar!« Spustil jo je in obstala je ter si popravljala zmečkano obleko na ramenih, njene oči pa so bile polne solza, ki jih je zdaj prvič zagledal v njenih očeh. Na-

enkrat je njegova jeza spuhtela in bil je poln nežnosti. Roke je položil na njene rame in jo počasi pritegnil nase. »Ne obsojam te, Anna. Nisem bog. Poskušam te samo pripraviti do tega, da bi ti obsojala samo sebe.«

Začela je jokati; tesno se ga je oklepala, telo se ji je treslo v divjem hlipanju. »Ne zapustite me. Ne zapustite me, prosim. Z vami se počutim varno!«

Spet jo je grobo pahnil od sebe: »Ne moreš se počutiti varno! Moraš se počutiti golo, osamljeno in strah te mora biti! Biti mora nekaj, kar si tako strašno želiš, da ti bi od tega, če ne dobiš, počilo srce. Ženska si, Anna, in ne otrok!«

Žalostno mu je zagotavljala. »Hočem biti ženska! Kaj tega ne opazite, kako strašno si želim biti ženska, toda ne vem, kako? Pomagajte mi! Za božjo voljo, pomagajte mi!«

Tesno se je prižela k njemu, njena temna glava je počivala na njegovih prsih, lasje so se mehko dotikali njegovega obraza. Rienzi jo je nerodno skušal tolažiti, medtem ko je strmel preko nje, in premišljal, kako zapleteno odvisna je od njega. Nežno se je odtrgal od nje.

»Sedaj bom moral iti, Anna. Čez nekaj minut morava biti spet na sodišču.«

»Ne hodite! Ne pustite me same!«

»Moram iti, Anna,« je žalostno rekel Rienzi, »moram.«

Obrnil se je in odšel proti vratom ter poklical stražarja, da ga je spustil ven. Ko je za seboj zaloputnil vrata je Anna Albertini obstala pri okencu na vratih celice in z brezizraznim obrazom strmela za njim; naenkrat pa se je je polastil občutek groze, vrgla se je na posteljo in jokala kakor izgubljen otrok.

6. poglavje

Popoldansko zasedanje sodišča so začeli brez večjega hrupa. Profesor Galuzzi je odgovarjal na vprašanja, ki mu jih je zastavljal Carlo Rienzi; kratek povzetek tistega, o čemer sta se menila že zjutraj. Potem ga je Rienzi prosil za razlago nekaterih definicij:

»Profesor, prosil bi vas za majhno prijaznost. Razložite, prosim, sodišču pomen besede »travma« in »travmatična psihoza.«

Galuzzi se je nasmehnil, zakašljal, snel monokel in začel:

»Dobesedno pomeni beseda »travma« rano. V medicinskem smislu pa pomeni bolno stanje telesa, do česar je prišlo zaradi zunanjih motenj. V psihiatričnem smislu pa pomeni skoraj isto: rana, povzročena zaradi čustvenega ali duševnega šoka. Besede ‚travmatična psihoza' torej neuravnovešeno duševno stanje, ki ga je povzročila travma. Če se smem bolj jasno izraziti: brazgotina na prstu je travma, toda ne ravno nevarna. Brazgotine, ki ostanejo po operaciji, so tudi travme. V človekovi duševnosti so tudi podobne stopnje brazgotin.«

»So travme resnejšega značaja vedno dolgotrajne?«

»Vedno. Čeprav lahko čas in pravilno zdravljenja zmanjšata njihov učinek.«

»Popravite me, če se mogoče motim, profesor, toda ali ne pomeni beseda ‚psihoza' globoko ukoreninjene, več ali manj stalne duševne motnje?«

»Na splošno to drži.«

»Tako da je psihotičen pacient vedno, v večjem ali manjšem obsegu, oviran?«

»Da.«

»Dovolite mi, da vam povem nekaj enostavnih primerov, profesor.« Rienzijev glas je bil prijazen, skoraj obziren. »Otrok izgubi enega od staršev, ki ga zelo ljubi. Bi vi temu rekli čustveni šok?«

»Zelo verjetno.«

»Bi to pustilo brazgotino?«

»Da.«

»Ki bi se lahko odražala v psihični negotovosti v kasnejšem življenju?«

»Lahko — da.«

V dvorani je bilo tiho. Vse oči so bile uprte v Rienzija, ki je počasi šel proti mizi, pobral tam nekaj papirjev ter se nato vrnil h Galuzziju. V njem je bilo opaziti spremembo: njegova ramena so bila bolj vzravnana, njegov glas je postal odločnejši, tempo njegovih vprašanj je postajal hitrejši.

»Vzemimo primer Anne Albertini. Starše je izgubila, ko ji je bilo osem let. Po izjavah obtožnice je bila njena mati usmrčena z rafalom iz vojaških pušk. Kako bi se po vašem mnenju ta brazgotina odražala v njeni mladi duši?«

»Zelo globoko.«

»Še eno vprašanje, profesor. Rekli ste, da ste obtoženko večkrat pregeda-Kakšni so bili ti pregledi?«

»Na splošno so bili to zdravniški pregledi, nevrološki pregled in spremenjena oblika analize.«

»Potemtakem vam je znano, da je kljub temu, da je bila štiri leta poročena, ostala nedotaknjena?«

»Da.«

»Potem se strinjate s tem, da je to dokaz abnormalnosti v njenih odnosih z možem?«

»Da.«

»Kako ste označili to abnormalnost?«

»Kot stanje spolne nezmožnosti, ki je povezana z doživetjem v mladosti ali pa iz njega izvira.«

»Z drugimi besedami, zaradi travme ali brazgotine, o kateri smo govorili?«

»Da.«

»Je Anna Albertini po vašem mnenju psihotičen pacient?«

»Da.«

Tožilec je vstal in protestiral. »Ugovarjam, gospod predsednik. Vprašanje napeljuje pričo k zaključkom, za katere je pristojno sodišče.«

»Ugovor je upoštevan. Obramba se mora točno držati podatkov, ki jih vsebujejo listine tu pred nami.«

»S spoštovanjem, g. predsednik,« je odločno rekel Carlo Rienzi, »moj namen je, da sodišču jasno predočim naravo podatkov, do katerih smo prišli. Vsekakor pa se bom potrudil, iz obzirnosti do predsednikovih želja, vprašanje spremeniti... Povejte nam, profesor, če je res, da je psihotičen pacient duševno nestabilen?«

»Da, Res je.«

»Nimam več vprašanj.«

»Lahko greste, profesor,« je rekel predsednik.

Na sodniškem odru so se za trenutek šepetaje posvetovali in Ascolini se je obrnil k Landonu in Ninetti z zmagoslavnim nasmehom.

»Sta videla? Rekel sem vama, da ima nekaj za bregom! To je dobro — zelo dobro!«

Sodeč po mrmranju v dvorani je bila večina gledalcev istega mnenja. Novinarji so si delali zapiske in tožilec se je pogovarjal s svojimi asistenti. Samo Anna Albertini, osamljena med vsemi ljudmi v dvorani, je sedela mirno, nepremično, kot boginja pri pradavnem obredu, ki je že zdavnaj izgubil svoj pomen in smisel.

Predsednik je dal znak s kladivcem in v dvorani je zavladala tišina; vstal je tožilec in se obrnil k sodnikom:

»Gospod predsednik, gospodje sodniki. Obtožba, ki je v vaših rokah, je tako enostavna, izjave prič tako točne in zgoščene, da se mi zdi nepotrebno še naprej zapravljati čas, ki je sodišču tako dragocen, s tem da bi se poslueval drugega dokaznega materiala, ki nam je na razpolago. Dokazi za zločin kakor tudi za to, da je bil premišljen, so bili predloženi. Oboje je obtoženka sama prostovoljno podpisala. Nisem pa pooblaščen, da bi razpravljal o novi liniji, katero je načela obramba, hotel bi samo pripomniti, da je ta nova linija kljub temu priznala naše pričevanje ali ga vsaj ni mogla

morris l. west

hči tišine

omajati. Gospod predsednik, nova navodila bi nam bila zelo dobrodošla.«

Landon je vedel, zakaj, toda predsednik se mu je zdel zelo razdražen ob tem predlogu. Hladno je rekel:

»Ne vidim nobenega razloga za nova navodila pri tem primeru. Če obtožba nima nobenih prič več, potem lahko nastopi obramba s svojimi pričami. Gospod Rienzi?«

»Z dovoljenjem sodišča bi najprej poklical Luigija Albertinija.«

Ko je omenil ime, je bilo videti, kot da se je dekle na prostoru za obtožence prebudilo. Njene roke so nemirno tipale po medeninasti ograji in njene na široko odprte, prestrašene oči so sledile vsakemu koraku slabotnega, zbeganega mladeniča. Rienzi ga je pustil nekaj časa mirno stati na prostoru za priče, nato pa ga je začel hladno in preudarno izpraševati:

»Gospod Albertini, koliko časa ste poročeni?«

Fant je osuplo in razdraženo pogledal. »Že prej sem povedal: štiri leta.«

»Je bil vaš zakon vedno srečen?«

Majhen premor in osramočen pogled proti ženi, nakar je zamrmral: »Nikoli ni bil srečen.«

»Zakaj ne?«

»Raje — raje ne bi povedal.«

Morate povedati, mu je velel Rienzi. »Vaša žena je obtožena umora.«

Albertini je zardel in ves nesrečen zajecljal: »Ne — ne vem, kako bi povedal.«

»Povejte tako, kakor najbolje znate — enostavno, naravnost. Zakaj je bil vaš zakon nesrečen?«

»Nikoli nisva imela intimnih odnosov, čeprav sva bila poročena.«

»Zakaj ne?«

»Kadar sem hotel Anno objeti, je vedno začela kričati: ‚Ubili jo bodo! Mojo mater bodo ubili'!«

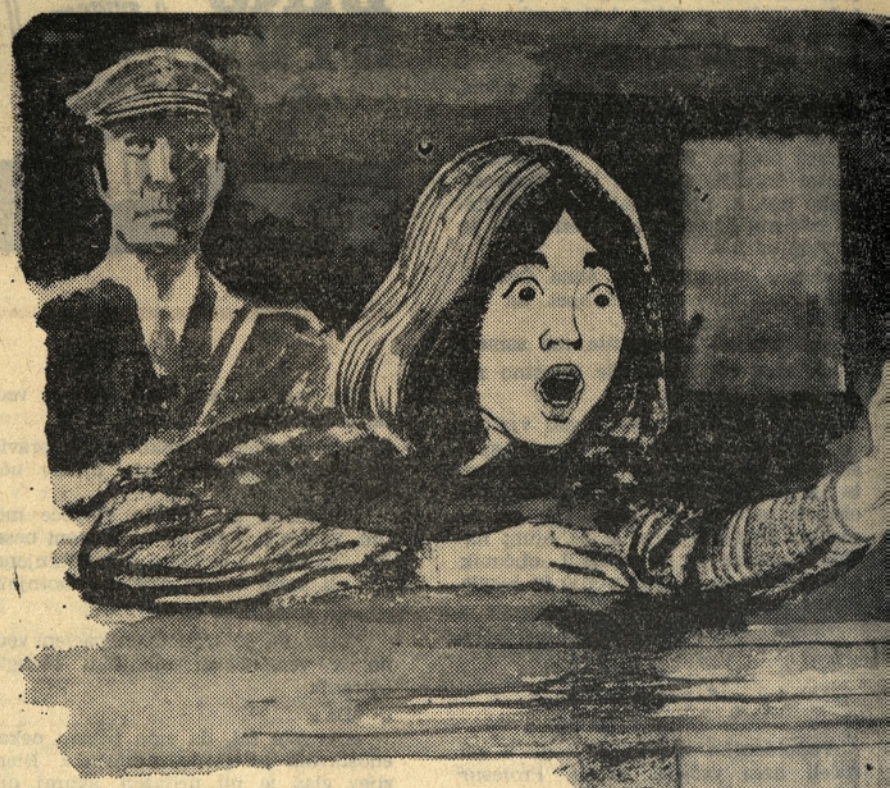
»Ali veste, zakaj se je tako obnašala?«

»Seveda vem!« Na lepem se ga je polastila rahla razburjenost, ki pa je prav tako naglo pojemala, kot se je bila pojavila. »Tudi Anna je vedela. Toda to nama ni pomagalo. To je trajalo štiri leta.«

»Ste se v teh štirih letih — težkih letih, moram priznati — sploh kdaj posvetovali z zdravnikom?«

»Velikokrat in z različnimi zdravniki. Vsi so rekli isto.«

»Kaj so rekli?«

Ne, Luigi, ne!

»S časom in potrpljenjem se bo vse uredilo.« Nenadoma je zakričal, »Toda ostala je ista! Kakšno življenje je to?«

»In sedaj, gospod Albertini?«

Fant je bil zmeden. »Ne vem, kaj imate v mislih.«

Hladno kot sabljač se mu je Rienzi približal. »Mislim, da veste. Ali ni res, da ste deset dni po umoru, ki ga je izvršila vaša žena, vložili prošnjo — najprej pri florentinskem nadškofu in potem pri civilnih oblasteh — za razveljavitev zakona na osnovi neizpolnitve zakonskih obveznosti?«

Nastopil je trenutek mrtve tišine, nakar je dekle na prostoru za obtožence divje in grozotno zakričalo:

»Ne, Luigi, ne!«

V naslednjem trenutku se je že borila s stražniki in jokala v dolgih, strašnih vzdihih:

»Ne napravi tega, Luigi! Ne zapusti me! Ne! Ne!«

Zaslišal se je glas predsednika. »Odstranite obtoženko!«

Profesor Galuzzi je skočil na noge. »S spoštovanjem, gospod predsednik, predlagam, da se obtoženki nudi takojšnja zdravniška pomoč.«

»Hvala, profesor. Sodišče bo upoštevalo vašo zahtevo in nudilo takojšnjo pomoč obtoženki.«

Ko so Anno odvedli, vzdihujočo in jokajočo, je njen mož upiral oči v tla,

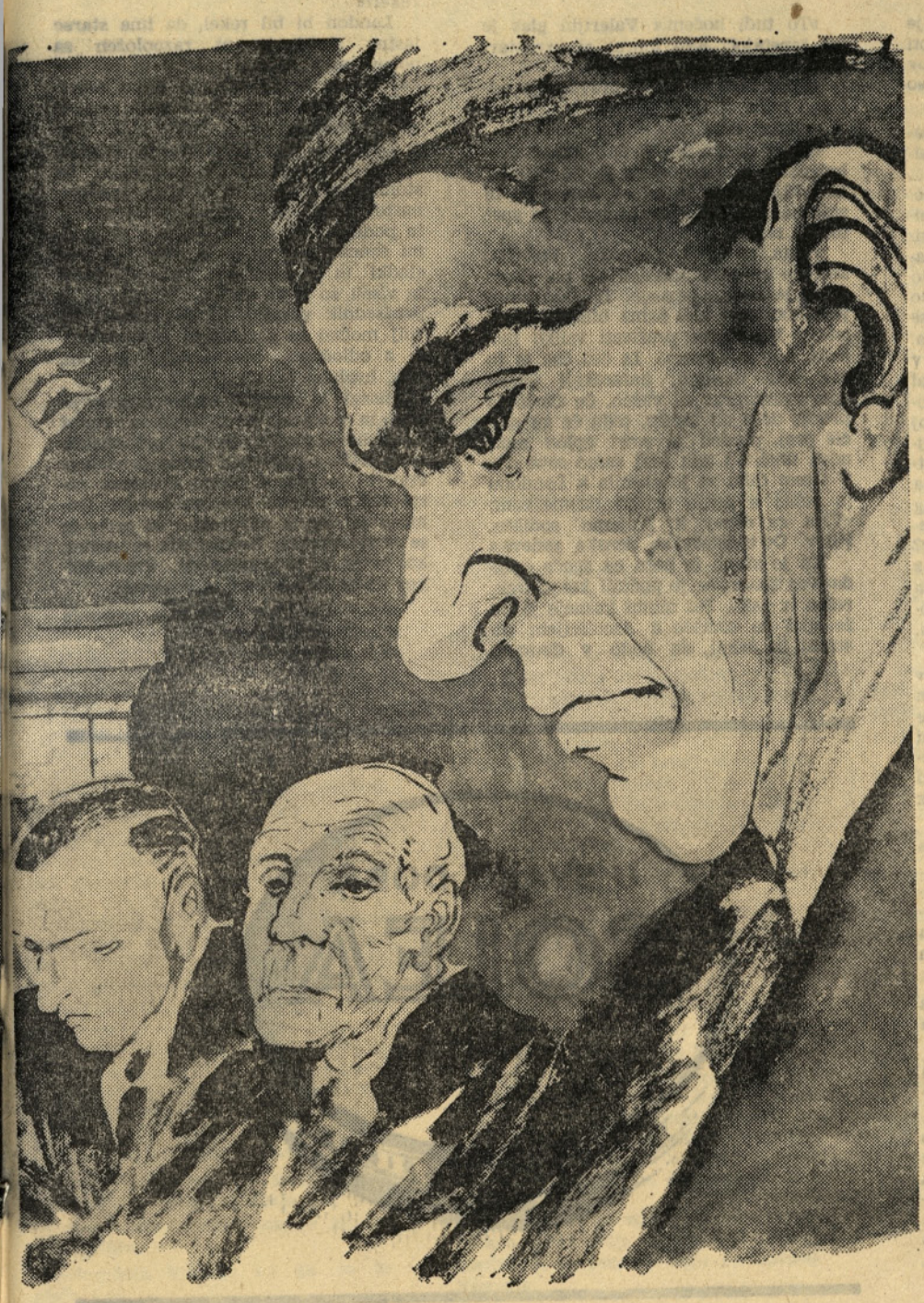
Carlo Rienzi pa je obrnil svoj bledi, izsušeni obraz proti sodnikom.

»Končal sem s svojo pričo, gospod predsednik. Žal mi je zaradi tega, kar se je zgodilo. Toda nisem imel druge izbire.«

Prvič se je na hladnem obrazu starega moža pokazal znak odobravanja. »Na našem sodišču ste novi, gospod Rienzi. Upam, da se bomo še kdaj srečali.« Pobral je svoj zvonček. »Sodišče se umakne za trideset minut ali do takrat, ko bo obtoženka zopet zmožna prisostvovati razpravi.«

Po njegovem odhodu je v dvorani zavladal strašen nered. Ninette Lachaise in Landon sta obsedela z doktorjem Ascolinijem v dvorani. Čakali so, da množica zapusti dvorano. Rienzi je pobral svoje listine in odšel proti jetniškim celicam.

Ascolini je bil razburjen kot kakšen šolarček, skakal je in delal razne grimase, da se mu je Ninette morala smejati. »Vidiš, punčka, kje se pokaže instinkt? Metoda — smisel za dramatičnost? To je talent velike advokature. Sta videla, kaj je napravil? Najprej je zaslišal sovražno razpoloženo pričo. Začne pri besedi travma ... in nenadoma se ta spremeni v duševno nestabilnost: Osnova je položena. Toda Carlo ve, in tudi mi vsi vemo, da je vsakdo izmed nas nestabilen na svoj način. Uprizoril je veliko dramo — lepo dekle, ki ne prenese ljubezenske igre v postelji. To je zopet strateška poteza — usmiljenje. In mi si vsi postavimo isto vprašanje: ‚Kako se more kaj takega pripetiti lepemu dekletu, s katerim bi vsak izmed nas hotel v posteljo?' Za trenutek pozabimo, da je ubila moškega in da zaradi tega neka druga ženska spi sama in osamljena. Druga strateška poteza! Toda to še vedno ni zadostna podlaga za obrambo. Veliko obeta, punčka draga! Obeti velikega odvetnika. Ponosen sem nanj!«

»Potem pojdite in mu to povejte, doktor,« je odločno rekla Ninette. »Dvanajst korakov in dvanajst besed in opravljeno bo. Pojdite sedaj.«

»Ni še čas.«

»Nikoli ne bo bolj primeren čas, doktor. Pogoltnite svoj ponos.«

Malo je okleval, potem pa vstal, si poravnal obleko in odšel z odločnimi koraki proti vratom sodne dvorane. Landon je bil v dvomu in je to tudi povedal, toda Ninette je bila navdušena nad uspehom svojega manevra.

»Ali ne vidiš, Peter, da je važno za Carla, če se lahko zanese na Ascolinijevo podporo in nasvete pri nadaljevanju procesa. Za Ascolinija, ki je v svoji krizi ... Najboljše stvari, ki jih v življenju napravimo, so narejene hitro in iz srca.«

»Midva veva, kaj je v naših srcih, draga. Toda nisem prepričan, da razumeva, kaj se dogaja v njihovih.«

»Stvari kompliciraš, Peter, tam, kjer je vse zelo enostavno. Ta dva sta pripravljena na prijateljstvo. To je obojestransko spoštovanje. Če primernega trenutka nisi izkoristil, se zna zgoditi, da ga ne boš nikoli več ujel.«

Na to ni poznal primernega odgovora; poleg tega jo je bilo enostavneje poljubiti, kakor se z njo prepirati. Vdal se je z nasmehom in odšla sta z roko v roki v gnečo v predsobo. Pogovarjati se nista mogla. Zmešnjava in kričanje vsevprek. Besede, veliki izreki, odlomki razgovorov so izginjali kot pena. Ženske so se smejale. Moški so gledali vzvišeno in vsevedno. Tajne so prihajale na dan tako svobodno kakor obrekovanja za odrom v operi.

Bila je majhna, žalostna predstava, ki je napravila cirkus iz smrti in spektakel iz ubogega bitja, ki je trpelo zaradi drugih. Usmiljenje je tolažilna prizanesljivost, ki se lahko hitro sprevrže v prezir ali razuzdanost, toda usmiljenje je redka vrlina, zgrajena na priznanju, da vsak človek skriva v sebi slabost, ki jo pri sočloveku obsoja, in da ga trpljenje in želje, ki se mu ne izpolnijo, lahko privedejo do hujših prestopkov, kakor pa jih je opazil pri soljudeh.

»Peter, poglej!«

Ninettin prst se je močneje vtisnil v njegovo roko; dvignil je pogled ter zagledal Valerijo Rienzi, kako se je prerivala med množico proti njima. Njen obraz je bil bled in napet in nepričakovano ju je ogovorila:

»Govoriti hočem z vama. Pojdita, povabim vaju na skodelico kave.«

morris l. west

hči tišine

»Ne da bi čakala na odgovor, ju je prijela za roke in ju potiskala proti malemu baru na ulici, nekaj korakov oddaljenemu od sodišča. Komaj so sedli, je že izbruhnila:

»Mislila sem, da bi vaju mogoče zanimalo. Basilio me je pustil. Pri kosilu mi je povedal. Kar naravnost... komedija je končana!« Ostro, histerično se je zasmejala. »O, vem kaj si mislita! Prej ali slej bi tako ali tako prišlo do tega. Ravno tako, kakor je napravil s teboj, Ninette. Toda ni bilo tako... sploh ni bilo tako. Vesta, kdo je to organiziral? Moj ljubeči, nadvse modri oče. Hoče ljudi z rodovnikom. Samo najboljši žrebci imajo vstop v Ascolinijev hlev! Tako je telefoniral Basiliu in mu zapretil, da mu bo povzročil nevšečnosti v službi, če takoj ne preneha z menoj... Spretno, kajne? Sedaj ima vsak izmed vas partnerja razen mene in očeta. Carlo ima svojo malo devičko, vidva imata drug drugega. Tako ostaneva midva z očetom. Kaj naj napravim sedaj, Peter? Kam naj se obrnem?« Govorila je z visokim, piskajočim glasom, tako da so se ljudje v baru ozirali proti njihovi mizi. »Ti veš, kakšna sem v postelji. Kakšen je tvoj recept?«

Pred očmi zaprepadenih gostov v baru se je Landon nagnil čez mizo in jo močno udaril na obe lici, tako da je histerija prešla v hlipanje. Ninette ni rekla ničesar, samo osramočeno je sedela in zardevala. Landon je potegnil iz žepa robec in ga porinil čez mizo k Valeriji. Mirno je rekel:

»Obriši si oči, neumnica. Samo sebe smešiš!«

Njegov glas jo je streznil in začela si je brisati lica, medtem ko sta Ninette in Landon gledala drug drugega in veliko odkritje med sabo. Landon je prvi začel govoriti. Mirno je rekel:

»Mislim, da bi bila tako prišla na to, Ninette. Žal mi je, da si morala to zvedeti na tak način.«

Zmajala je z glavo, ni pa se upala spregovoriti. Nagonsko je iztegnila roko in jo položila na njegovo.

Z istim mirnim glasom je Landon rekel Valeriji: »Zakaj tega ne poveš še ostalim? Hočeš maščevanja. Veš, na kakšen način se lahko najbolje maščuješ? Povej vso zgodbo svojemu očetu. Povej Carlu. Sedaj je za kaj takega najbolj primeren čas, se ti ne zdi, sredi procesa?«

»To tudi hočem.« Valerijin glas je bil šepetajoč. »Ne moreš si predstavljati, kako si tega želim!«

»Toda tega ne boš napravila,« je odločno rekla Ninette.

»»Zakaj neki ne?«

Druga drugo sta gledali kakor dvobojevalki in Landon se je počutil tako izključenega in odveč, kakor da bi stal na luni. Ninette Lachaise je spet mirno rekla:

»Tega ne boš naredila, Valerija, ker, če se tega zavedaš ali ne, Carlo je tvoje zadnje upanje. To jaz dobro vem, kar sem tudi sama bila delno na istem. Ne moreš preživeti veliko moških, kot je Lazzaro. In čez čas je to vse, kar dobimo, katerakoli izmed nas. Pravzaprav ni važno, če Carlo ta proces dobi ali izgubi, toda če ga uničiš prej, preden je imel sploh možnost, uničiš s tem tudi samo sebe...« V istem dihu se je obrnila k Landonu in rekla z rahlo zvitim nasmeškom: »Vrni se nazaj k tvojemu sodišču, Peter. Od tu naprej so ženske zadeve.«

Ko je stopil iz bara na žgoče opoldansko sonce, se je počutil kot človek, rešen iz pasti. Pet minut kasneje je bil že spet na sodišču z Ascolinijem ob strani in čakal, da bodo v dvorano vstopili obtoženka in sodniki. Stari mož je bil čudno poparjen. Ko ga je Landon vprašal, kakšno je bilo njegovo srečanje z Rienzijem, je odsotno odgovoril:

»Pogovarjala sva se nekaj časa. Bil je kar prijazen. Povedal sem mu nekaj svojih zapažanj in predlogov. Videti je bil hvaležen.«

»Napredek ste vendarle opazili?«

»O, seveda. Lahko bi temu rekel napredek.« Čez nekaj časa je pristavil: »Carlo me je vzel s seboj v celico, da bi se srečal z dekletom. Govoril sem z njo in z Galluzijem.«

»Kakšen vtis je napravila na vas?«

»Pomilovanja vreden otrok — nesrečna ženska. Kaj naj bi človek še rekel?«

Landon bi bil rekel, da ima starec lastne skrbi in ni razpoložen za pogovore, a je raje molčal in čez nekaj minut so že privedli Anno Albertini na prostor za obtožence; vstopili so tudi sodniki.

Dekle je bilo pomilovanja vredno. Sedelo je ponosno in vzravnano na stolu in se z rokami oklepalo medeninaste ograje. Njen obraz je bil upadel in podaljšan, oči obrobljene z globokimi sencami, njeni lasje niso bili več gladki in svetleči se, temveč vlažni in viseli so ji na obraz. Toda ko jo je predsednik vprašal, če se počuti dovolj močno za zaslišanje, je odgovorila z odločnim, brezbarvnim glasom: »Da, hvala.«

Rienzi je potrdil njeno pripravljenost in poklical prvo pričo v korist obrambe: kmečko žensko pri štiridesetih letih z odcvetelo čutno privlačnostjo, ki je bila v komaj opaznem nasprotju z obleko kmečke ženske. Odločno je stopila na prostor za priče in se samozavestno nasmehnila uradniku, ko jo je le ta zaprisegel. Predsednikov način je bil hiter in posloven:

»Povejte sodišču svoje ime, prosim!«

»Maddalena Barone.«

»Kje stanujete?«

„CELJSKI TEDNIK" IZHAJA ŽE 20 LET

PETEK NI SLAB ZAČETEK – ČE STE NAROČNIK „CELJSKEGA TEDNIKA'

»Pietradura. Deset kilometrov severno od San Stefana.«

»Ste poročeni?«

»Ne.«

»Imate kaj otrok?«

»Da. Sina.«

»Koliko je star?«

»Šestnajst let.«

»Kdo je njegov oče?«

»Gianbatista Belloni.«

»Marija Belloni je bolestno zakričala. »To je laž — umazana laž!«

Predsednik je udaril s kladivcem po mizi. »Če boste še naprej delali nered, vas bom moral odstraniti iz dvorane!«

Tožilec je skočil na noge. »Gospod predsednik — ugovarjam! Mož je mrtev, umorjen! Njegovi stari grehi nimajo nobene zveze s tem sodiščem!«

Predsednik je zmajal z glavo. »Ugovor moramo zavrniti. Javni tožilec je imel velike težave, da se je dokopal do dejstev o značaju in ugledu umorjenega. Obramba mora imeti enako svobodo.« Nadaljeval je z izpraševanjem priče. »Je oče vašega otroka kdaj kaj prispeval za njegovo vzdrževanje?«

»Da. Vsak mesec mi je plačal. Ni bilo veliko — toda pomagalo je.«

»Na kakšen način vam je bil denar izplačan?«

»Narednik Fiorello mi ga je izplačal.«

»Vam ga je izročil osebno?«

»Ne. Prišel je po pošti.«

»Kako ste vedeli, da je prišel od Fiorella?«

»Ko se mi je rodil sin, sem pisala njegovemu očetu in ga prosila za pomoč. Ni odgovoril, toda pri meni se je oglasil narednik Fiorello.«

»Kaj je rekel?«

»Rekel mi je, da bom redno dobivala denar. Vsak mesec mi ga bo poslal po pošti. To bo prenehalo, kakor hitro bom odprla usta in povedala, kdo je njegov oče.«

»Zakaj ste sedaj pripravljeni odkriti to tu na sodišču?«

»Pri meni je bil pater Bonifacio in rekel mi je, da je moja dolžnost, povedati resnico.«

»Hvala. Lahko greste.«

V kratkem, napetem premoru, ki je sledil, ni bilo slišati drugega kot pritajeno hlipanje Marije Belloni.

Tožilec se je ponovno oglasil z bolj zadržanim ugovorom. »Gospod predsednik — rad bi opozoril sodišče na dejstvo, da plačevanje alimentov preko uradne osebe služi le v prid in ne v sramoto spominu na Gianbatista Bellonija.«

Predsednik je vljudno rekel: »Brez dvoma bodo moji kolegi to dejstvo upoštevali o pravem času... Gospod Rienzi?«

»Z dovoljenjem sodišča bi želel ponovno zaslišati narednika Fiorella.«

»Dovoljenje odobreno.«

»Debeli narednik je stopil v prostor za priče in Landon je bil presenečen nad njegovo samozavestjo in zbranostjo. Ko je Rienzi zahteval dovoljenje, da bo zaslišanje vodil sam, je malo pomežiknil, drugače pa ni pokazal nobenega znaka kakršnih koli občutkov. Rienzijevo zasliševanje se je začelo v enoličnem, zdolgočasenem stilu:

»Narednik Fiorello, rad bi vam priklical v spomin nekatere podrobnosti od takrat, ko ste služboval kot policijski uradnik. Službo ste nastopili pred dvajsetimi leti pod fašističnim režimom in po predpisani praksi ste bili nastavljeni v San Stefanu. Tam ste ostali ves čas med vojno. Po vojni pa ste bili povišani v narednika in prevzeli ste policijsko pisarno v San Stefanu. So navedbe pravilne?«

»Da.«

»Po vojni je bilo veliko vaših kolegov odpuščenih zaradi udejstvovanja in sodelovanja s fašisti ali pa zaradi pritiska in krutosti nad prebivalstvom.«

»Da, res je.«

»Med vojno so nekatere izmed njih postrelili partizani iz istega razloga?«

»Da.«

»Kako ste se temu izognili. Kako ste prišli do napredovanja?«

»Uradna poizvedovanja so pokazala, da sem se udejstvoval ilegalno in naskrivaj delal za partizanske voditelje v teh krajih.«

»Posebno za Gianbatista Bellonija?«

»Da.«

»In v poizvedovalnih zapiskih je tudi uraden dopis z Bellonijevim priporočilom?«

»Da, res je.«

Kakšen človek je bil po vašem mnenju?«

»Patriot in pogumen moški.«

»Med tem niste imeli nobenega razloga da bi svoje mnenje o njem spremenili?«

»Ne.«

»Narednik, opozoriti vas hočem — kakor tudi sodišče — na predmet št. 75 — v izvlečku dokazov, predloženih temu sodišču s strani sodnijskih zasliševanj.« Trenutek je počakal, medtem ko so sodniki prelistavali svoje papirje, potem pa je nadaljeval: »Ta predmet je fotokopija zapisnika, ki je bil priložen dokumentom in knjigi pritožb v oddelku za splošno varnost v San Stefanu. Zapisnik je dejansko zaključek procesa, obsodbe in usmrtitve Agnese Moschetti, matere Anne Moschetti, v novembru 1944. Zaključek je overovil Gianbatista Belloni s petimi pripadniki vojaškega sodišča. Opazili boste, da je datum izjave 16. november 1944 — tri dni po smrti Agnese Moschetti. Policijskim oblastem pa je bilo predano šele 25. oktobra 1946, to je precej časa po premirju in en mesec po tem, ko je bil narednik Fiorello imenovan za policijskega uradnika... Lahko sodišču razložite te datume, narednik?«

● **nadaljevanje prihodnjič**

SVET V MOZAIKU

PSST Vaščani nekje v Abrucih so prišli do prepričanja, da je tudi njihov kraj zrel za turizem in da mu manjka samo še reklama. Zato so v časopisju objavili takle oglas: »Pri nas ni ne avtomobilov ne motorjev ne vesp. Samo osli lahko pridejo po poti, ki vodi v naš kraj. Poskusite, ne bo vam žal!«

*

SANREMO hoče poživiti svoje festivale. Razpisali so najnovejšega, rezerviranega za skrite talente, ki so odkrili svoje sposobnosti šele po 30. letu nepevskega življenja. Dali so mu ime »Nikoli ni prepozno«. Prišle so že prve prijave: lastnik in direktor treh kemičnih tovarn (komične skladbe), upokojeni general (baritonske partije), dve sestri, ki pojeta v tandemu (kadar eni zmanjka visokih tonov, vskoči druga in poje naprej), šef postrežbe v enem od rimskih hotelov (poje kot Elvis Presley, pravi sam), kopališki čuvaj v Rivaroli (poje kot Boris Hristov) in Fausto Ciliano. Hej, ali ni Fausto Ciliano že priznan italijanski popevkar? Kaj išče med neznanimi talenti? Res, Fausto Ciliano je že slaven, a njegov soimenjak, ki se sili v Sanremo, ne. Fausto Ciliano št. 2 je za zdaj samo direktor klinike za pse v Rimu.

*

ZALOŽBA »Econ« v Düsseldorfu je izdala priročnik, ki pove o Zvezni republiki Nemčiji prav vse. Tako izvemo, da deluje med 50 milijoni zahodnih Nemcev 16.000 književnikov in novinarjev, 33.105 duhovnikov, 9166 babic, 2431 filmskih igralcev, 3857 slikarjev, 3200 dekoraterjev izložb, 800 do 1000 poklicnih stripteaset in 734 baletk.

*

IZUM, na katerega smo čakali stoletja, je naprodaj v Parizu. Umetna roka za praskanje po hrbtu. Na dolgem držaju je pritrjena roka, ki na baterijski pogon premika prste in vzbuja po doslej nedostopnih predelih telesa zelo prijetne občutke.

*

ŠEF ameriške FBI Edgar Hoover si je šele pred kratkim ogledal prvi film iz špijonske serije Jamesa Bonda. O kvaliteti superagentov s platna je imel porazno mnenje: »Če bi imel v svoji FBI le enega samega moža tipa tegale Bonda, bi ga dal takoj zapreti kot sovjetskega špijona. Naš človek ne bi mogel narediti take zbirke napak.«

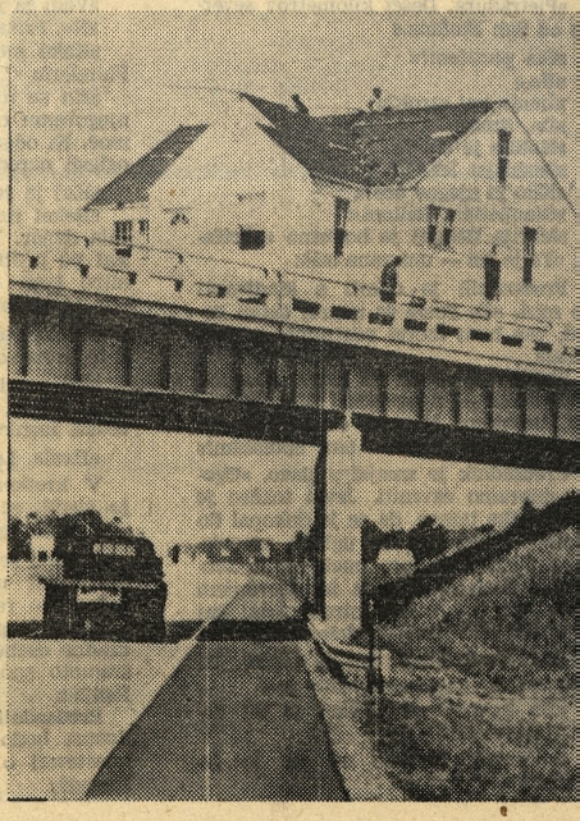
*

GRAMOFONSKA plošča se bliža koncu. Tedaj zatuli pevka svojemu partnerju iz dueta: »Ali ne vidiš, da sem že čisto gola?« Pevec odgovarja: »Prava reč, ali ne vidiš, da je plošče že konec.« Skladba s podobnimi duhovitostmi v tekstu se je te dni pojavila na francoskem tržišču. Pojeta neznani zvezdi Odele Mirti in Alain Cara. Prav tako sta neznana tudi avtorja besedila in glasbe. Pa še orkester s čudnim imenom »Na blazinah« in gramofonska firma »Aurora« so neznani. Če bodo le tudi kupcem neznani taki stari triki.

VODE NI

V Monte S. Angelo na jugu Italije so ženske prišle na trg in zahtevale vodo. Za roke so vodile jokajoče otroke. Že pet dni so bile vse pipe suhe, niso mogli ne piti ne kuhati. Krajevne oblasti so na njihovo zahtevo poskrbele, da pripeljejo vsak dan cisterno vode. Gospodinje se že dolgo pred njenim prihodom postavijo v vrsto, kajti kdor pride prepozno, mora trpeti žejo do naslednjega dne.

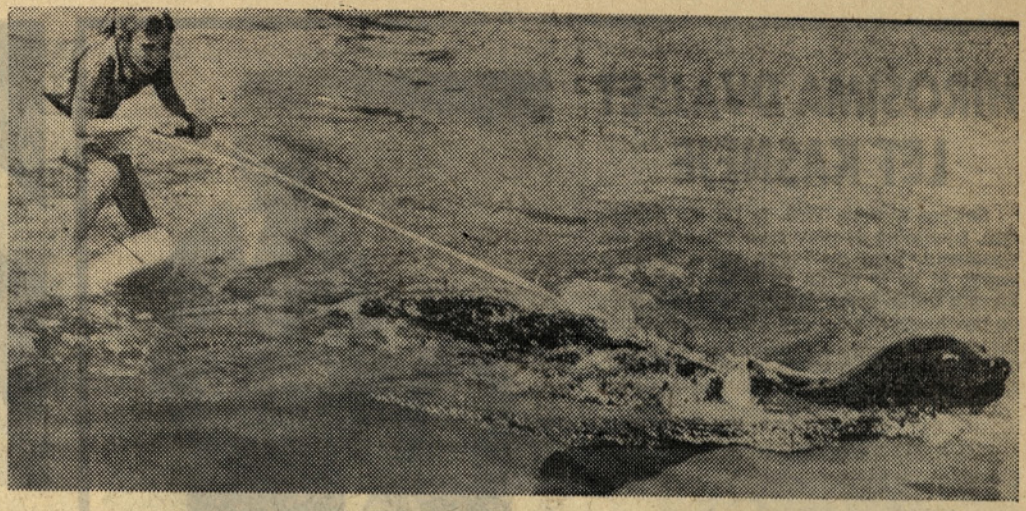

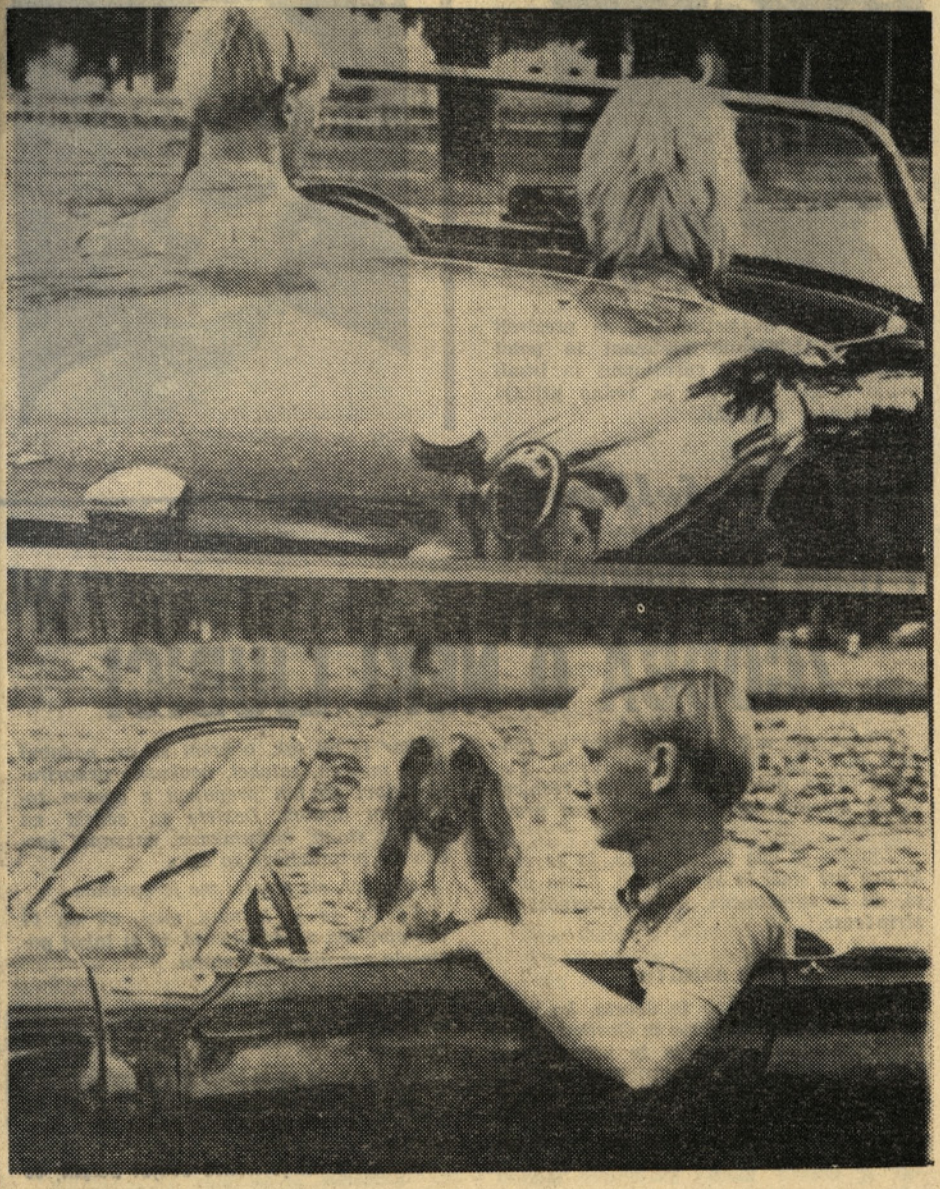
ZAČASEN RAZGLED

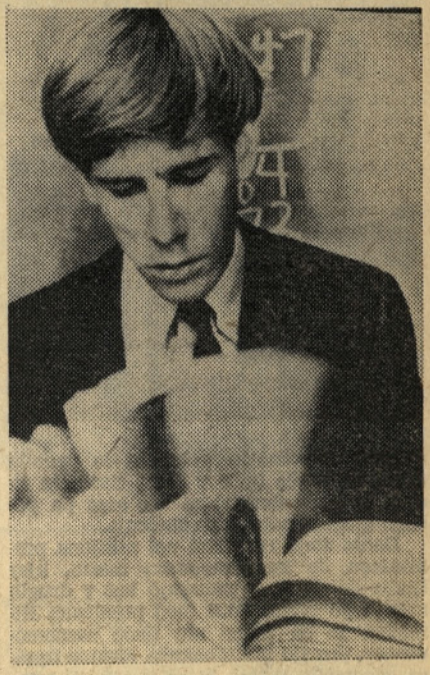
Z mostu je bil kar lep razgled na bližnjo okolico ter na cesto pod njim. Toda prebivalci hiše so ga uživali le kratek čas. Ker je bila hiša v precejšnjo napoto, so jo prenesli na bolj primeren prostor. Na željo prebivalcev so jo postavili blizu ceste, ki pelje v St. Clair (Michigan).

VELIKA PRIJATELJA

Med tjulnjem Jackom in devetletno Wendy se je v enem izmed številnih hollywoodskih bazenov porodilo nenavadno prijateljstvo. Jack rad ustreže vsem Wendynim muham, nikoli se ne utrudi in tudi nikoli ne ugovarja, ko deklica predlaga kako novo igro. Zato je Wendy kmalu pozabila svoje sovrstnike in se raje zabava z Jackom. Poseben užitek pa je, če jo vleče na vodnih smučeh, Wendy lahkotno drsi po vodi, mnogi pa se ustavijo ob robu bazena ter ju občudujejo.

REKORDER V BRANJU

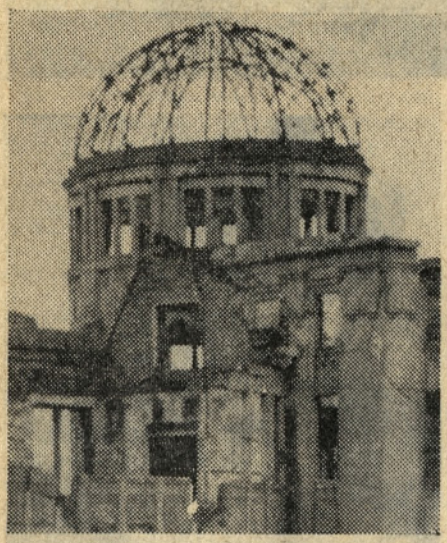
Rod Beebe iz Boulderja v Coloradu in študent zgodovine na Yalski univerzi, je nenavaden rekorder. Kot trdi direktor posebne šole za hitro branje, prebere v eni minuti 5.505 besed. Preden je obiskoval tečaj je v eni minuti prebral »komaj« 213 besed. Vsekakor svojevrsten napredek. Kriminalko samo prelista in že ve, kdo je morilec.

PLAVOLASI SPREMLJEVALEC

Marsikdo je zatrjeval, da ima John Maier (La Crosse, ZDA) plavolaso prijateljico. Videli so ga, ko se je peljal z njo v odprtem avtomobilu. Zaman je fant zatrjeval svojim prijateljem, da še nima dekleta. Šele kasneje se je razvozlala čudna uganka. V avtomobilu je dve leti star afganistanski pes Belden Dhi-Mond.

HIROŠIMA DVAJSET LET KASNEJE

Šestega avgusta 1945. je bil lep sončen dan. Ljudje so se prav tako kot druge dni spraševali, kdaj bo konec vojne, strašne vojne, ki se je vlekla že toliko let in zahtevala toliko žrtev. Takrat še niso slutili, da bo človeštvo prav nad njihovim mestom preizkusilo najhujše orožje, kar so ga izdelale človeške roke in človeški razum. Nekaj minut čez osem se je nad mestom

dvignila smrtonosna goba, ki je pahnila tisoče in tisoče ljudi v smrt, tisoče in tisoče je zaznamovala, za ves svet pa postala grožnja popolnega uničenja.

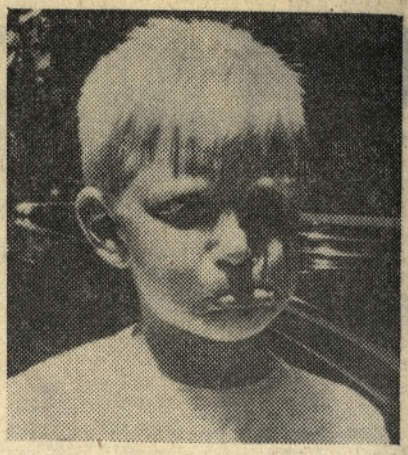
Danes šteje Hirošima pol milijona prebivalcev. Je lepo, moderno mesto, kjer ljudje delajo in se zabavajo kot v drugih mestih po svetu. Toda med prebivalci Hirošime je še vedno sto tisoč zaznamovancev, pravijo jim hibakuše. Mestna uprava zagotavlja tistim, ki so preživeli, brezplačno zdravniško oskrbo, zato imajo tudi posebne izkaznice.

Med njimi je 67.920 takih, ki so bili izpostavljeni sevanju v krogu s polmerom treh kilometrov od središča eksplozije, kjer še stoji skrivenčeno ogrodje kupole. Ostali so bodisi v dveh tednih po eksploziji stopili na okuženo ozemlje, bodisi prišli v neposreden stik z ranjenimi ali umrlimi. Osemsto osemdeset hibakuš je bilo šestega avgusta 1945 še pod srci svojih mater.

Hibakuše so nekateri revni, nekateri bogati, med njimi so ljudje različnih poklicev, toda vsi nosijo v sebi klico nenehnega umiranja. Zdi se, da se tega stalno zavedajo. Muči jih nekakšna otopelost, saj vedo, da so talci, ki jim je tisti dan vžgal neizbrisen pečat. Nemo se sprašujejo: »Kaj bo čez dvajset let? Kako naj vem, kaj se bo zgodilo s sinom mojega sina.« Vprašanje, ki prizadeva vse nas.

Pred dvajsetimi leti so preživeli prebivalci Hirošime raztrgani in polni opeklin hodili med ruševinami in iskali svoje drage. Ruševine še vedno pričajo o strašnem dogodku.

feljton

V TUJINI BREZ DOMOVINE XI

ZGODBA O NEKI LJUBICI

Pravzaprav niti ne vem, kako se Ljubica piše, pa tudi spraševal nisem. Tudi če bi jo, gotovo ne bi zvedel resnice. Tukaj človek redkokdaj pove svoj pravi priimek.

Ljubica je ena izmed tistih, ki se vsaki dve uri slači in spet oblači. Sama pravi, da je »umetnica«. Njena umetnost je strip-tease.

»doktor, vi ste sami?«

Bilo je med osmo in deveto, ko sem nekje med Schillerstrasse in Goethestrasse našel Italy-bar. Mesto je že zamrlo, kakor večina nemških mest ob tej uri. Na cestah je bilo izredno malo ljudi, nekaj več jih je bilo po barih in kabaretih, večina takih, ki jim izdatek sto mark ne pomeni mnogo.

Bar je bil tak, kakršni so vsi podobni bari: mračen, zatohel, neokusno dekorirani zidovi so bili prepojeni z gostim tobakovim dimom. Dekleta so sedela na visokih stolih, našminkana, naspana, spočita ter pripravljena za delo.

»Doktor, ste sami?« me je vprašala.

Usedla se je k moji mizi, ne da bi me vprašala za dovoljenje, in si takoj postregla z mojimi cigaretami.

»Liza sem,« je rekla.

»Doktor.«

»Ste res doktor?« me je presenečeno vprašala.

»Saj ste me sami tako imenovali.«

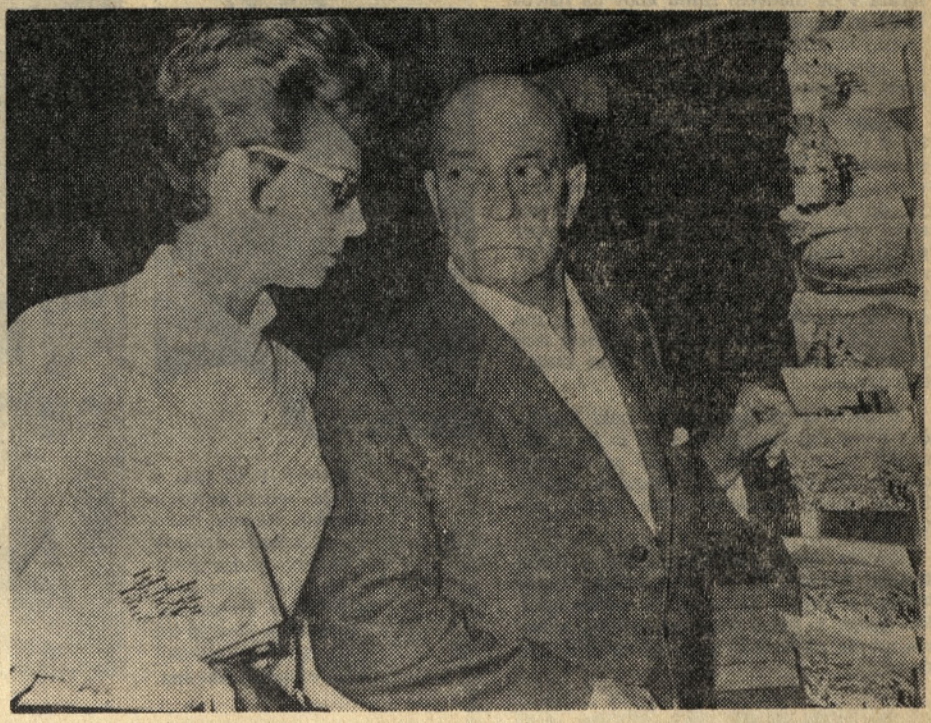
»Me kličemo vsakega gosta tako. Ali pa ste morda raje profesor? Torej Herr Profesor.«

Ponudila mi je konce svojih dolgih, še

BUSTER KREATON SEDEMDESETLETNIK

Znani komik Buster Keaton se mudi z ženo Eleanor Norris v Italiji. V kratkem bo začel snemati film z dvema italijanskima igralcema, ki sta znana po nekoliko grobem humorju. Sedem križev ima, toda še dolgo ne misli pustiti filma. Še vedno je velik komik, milijoni in milijoni gledalcev so se nasmejali njegovemu smrtno resnemu obrazu. Novinarjem je zaupal: »Ne izdajte me, toda ko me nihče ne vidi, se tudi jaz smejem.«

ZAKAJ PA NE?

Ameriški igralec Kirk Douglas je prišel z ženo in sinovi v Rim, kjer nadaljuje s snemanjem filma o uporniškem gibanju v Izraelu. Naselil se je, kot je navada petičnih Američanov, na via Appia Antica v eni izmed vil, obdani z zelenjem in pinijami. Ko so se nedeljskega jutra odpravljali na krajši izlet k morju, je zabičal ženi in sinovoma, naj čimbolj neopazno smuknejo iz hiše. Žena in starejši sin sta ga ubogala, Erick, najmanjši, pa si ni mogel kaj, da se ne bi pačil fotografu, ki je stražil pred hišo. Fotografski aparat je škrtal, Erich je kazal jezik in zavijal oči. Nadebudni sin kaže že precej igralskega talenta, zakaj bi ga skrival in živel v očetovi senci?

---

kar negovanih prstov. Nespretno sem se z njo rokoval. Naenkrat se je iz polteme izluščil natakar, ki se mi je zdel oblečen kot kak huzar. Vprašal je, s čim nama lahko postreže.

Liza ni dosti premišljevala. Kar zadeva pijače, je bila vedno na tekočem. Pila je katerokoli, samo da je bila draga.

»Gin,« je naročila. »In vi, profesor, boste tudi gin, mar ne?«

Liza je iztegnila roke in jih nežno položila preko mojih, kot bi na ta način hotela preprečiti mojo odločitev.

»Dobro, prinesite tudi meni gin,« sem naročil.

Liza ni hotela izgubljati časa. Začela me je osvajati. Skušala se je zapeljivo nasmehniti. To pa ni bilo lahko, ker so bila njena lica trda zaradi debele plasti šminke, ki se je kakor oklep raztezala vse do prsi.

»Zelo ste mi všeč, profesor!«

»Pojdite no, to rečete vsakomur.«

»Ne, komaj vsakemu drugemu,« je skušala biti duhovita ali pa obešenjaško iskrena.

»Slišite, Liza, meni ni do ljubezni.«

»Pametno,« se je strinjala. »Tudi jaz raje samo pijem. Torej bodiva prijatelja. Toda čemu ste potem prišli sem?«

»Iščem neko dekle.«

»Plesalko?«

»Da!«

»Kako ji je ime?«

»Ljubica.«

»Ah, so!?« je razočarano dahnila. »To bo verjetno Lilian. Mar ste tudi vi Jugoslovan?«

»Sem. Bi jo lahko poklicali, prosim?«

»Zdaj še ne. Vsak trenutek bo nastopila. Lahko naročim še en gin? Zelo ste ljubeznivi, doktor! Tako rada imam kavalirje. Nemci so sami filatelisti.«

»Kaj menite s tem?

»Pa to, da radi zbirajo marke.«

»Kaj pa vi?«

»Tudi jaz sem Nemka . . .«

»Imate tudi vi radi marke?«

»Seveda.«

bela papirnata roža

Naenkrat je lokal preplavila temno rdeča svetloba. Vse v njem je dobilo nekakšne fantomske oblike. Glasba je zaigrala lahek blues. Prvo točko je izvedla neka Grkinja. Bila je žena štiridesetih let, ki je kljub neestetski postavi stopicala po odru kot mlada pavica. Ko je ostala gola, si je skušala s sramežljivo kretnjo pokriti prsi, kar ji seveda »ni uspelo«. Počasi je odstopicala za oder.

Potem je nastopila Lilian. Ubogi gledalci.

Oblečena je bila kot lovec in groteskno našminkana. Nosila je škorenjčke, zelene hlače, lovsko torbo prek ramen, klobuček s peresom in seveda puško na ramah. Sprehajala se je po odru kot po gozdu, streljala, opazovala, se končno utrudila, se usedla na stol ter se začela slačiti. Zadnja reč, ki je ostala na njej, je bila bela papirnata roža namesto figovega lista. Priklonila se je publiki, tudi ona je skušala hliniti sramežljivost, potem pa je odstopicala z odra ter pri tem stresala z golo belo zadnjico.

Po desetih minutah se je spet pojavila v dvorani v dolgi, črni obleki, obšiti z okraski, ki so se svetili v vseh barvah. Neodločno je obstala, dokler ji nisem diskretno pomignil, da sem jaz tisti, ki bi jo rad spoznal.

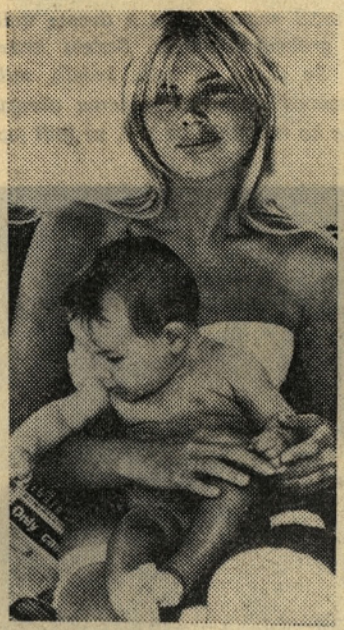
BRITT MU JE VRNILA VERO V ŽIVLJENJE

Družina Sellers se je začasno naselila v Rimu. Peter in njegova žena Britt Eklund igrata v de Sicovem filmu »Lov na lisico«. Britt je morala skriti svoje plave lase pod temno lasuljo, kot to zahteva njena vloga. Za spremembo ne igra niti ljubice niti žene, ampak Petrovo sestro.

Angleški igralec vneto zatrjuje: »Moški, ki se oženi s Švedinjo, pozabi na vse druge ženske.« Pravijo, da mu je Britt vrnila vero v življenje, še več, nekateri celo trdijo, da je samo zaradi nje preživel hud srčni napad. Ko so ga pred letom dni pripeljali v hollywoodsko bolnišnico, so zdravniki nad njim že obupali. Peter je stalno klical Britt, tako da so se zdravniki odločili, da jo pokličejo k bolniku. Saj so mu prisodili le nekaj ur življenja. »Komaj sem jo videl, sem začutil, da ne bom umrl,« trdi igralec.

Z Britt se je seznanil na neki zabavi. Čez deset dni sta bila že mož in žena. Zasnubil jo je po telefonu, kar ga je stalo dvesto osemdeset tisoč dinarjev. Danes imata ljubko hčerkico, staro sedem mesecev.

Seveda sanja plavolasa Britt o veliki filmski karieri. Peter jo spodbuja in je trdno prepričan, da bo nekoč velika igralka. Vloga v filmu »Lov na lisico« je zaenkrat še skromna, toda za začetek kar dovolj.

Zgoraj: Britt ima v naročju sedemmesečno hčerko. Desno: Tako se zabava družina Sellers, kadar Britt in Peter nista pred filmskimi kamerami. Igralec je star 38 let in ima še dva otroka iz prejšnjega zakona.

feljton

»Iskali ste me?« je v našem jeziku vprašala.

»Da.«

»Zakaj?«

»Kar tako. Zaželel sem si biti v družbi z našim dekletom.«

»Zakaj?«

In zopet odgovor ter ponovno kopica vprašanj, dokler le ni premagala nezaupanja in sedla k moji mizi. Potem pa sva še kar hitro vzpostavila stik in se dokaj zaupno pogovarjala.

»Ljubica . . .«

»Nisem Ljubica. Prijatelj, ki vas je poslal k meni, je tepec. Zamenjal me je z neko Ljubico, ki je delala tukaj pred menoj. Jaz sem Radmila.«

»sonce očetovo«

Ne morem ji pogledati v oči. Trepalnice ima na debelo namazane z neko gosto črno barvo, veke so modre. Skratka, maska. To delo zahteva masko. Potrebno je pobarvati lase, lakirati nohte, spremeniti šminko in Radmila bo postala, Lilian, Sissy ali Lulu.

»Nima rada opravka z našimi ljudmi,« je povedala Radmila.

»Zakaj ne?«

»Preveč klepetavi so, se vam ne zdi? Jaz pa se hočem vrniti v domovino. Saj veste, kakšna vas je Beograd?«

»Kdaj se nameravate vrniti?«

»Ah, za to je še prezgodaj. Dokler dobro zaslužim, gotovo ne. Sicer pa ne morem živeti brez Beograda. Naj umrem, če lažem! Veste, meni je bilo v Beogradu kar dobro. Lepo sem živela, le moj stari je bil strog.«

»Menite, oče?«

»Seveda. Ni me puščal na plese. Je staromoden in povrhu še pokvarjen. Kot gnil zob. Pomislite, hotel se me je celo odreči! Nekdo mu je moral napolniti ušesa. Ko sem mu pa poslala 2000 mark za popravilo hiše... veste, kaj mi je pisal? . . Sonce očetovo! Vedno sem bil prepričan, da boš v življenju uspela. Srček očetov! . . Pokvarjenec, kajne? Sicer so pa vsi ljudje pokvarjenci, ali ne?«

»Pa vaš oče ve, s čim se tukaj ukvarjate?«

»Mala sladka dekleta« v enem izmed številnih nočnih lokalov, v katerih se razblinjajo iluzije tudi katere naših deklet.

SAMOMOR NA OBALI

Na zapuščeni obali otoka Tasmanije je poginilo 258 kitov. Ogromne živali so najprej ure in ure križarile vzdolž obale, z velikimi napori splavale iz vode in čakale smrti. Nihče ne pozna vzrokov njihovega množičnega samomora. Pred petintridesetimi leti so nekaj podobnega opazili mornarji nemške ladje, ki je plula proti New Yorku. Osemsto tisoč slanikov je ležalo na peščeni obali nekega otoka sredi Atlantika. Znanstveniki še ne vedo, kaj žene nekatere morske živali, da gredo v smrt. Kadar se kaj takega zgodi, kite najprej dajo iz kože, nato pa razkosajo. Njihova koža je včasih dvajset centimetrov debela. Meso kitov, njihove kosti in pljuča so prepojene z oljem, ki ga uporabljajo v farmacevtski industriji, ker vsebuje veliko vitamina A.

»Seveda, saj so mu vse ‚zašpecali'. Zato ne maram naših ljudi. Zelo rada bi še spila kozarček gina. Tistega pravega, ne vode, ki jo servirajo nam dekletom.«

Naročil sem ga.

»Očeta ste torej kupili?«

»Freilich, prav imate, vendar ga so vražim.«

Spet so ugasnili luči. Dvorano je napolnila tista neprijetna rdeča svetloba in bledi snop reflektorja, ki bo osvetljeval plesalko. Lilian se poslavlja. Čez deset minut je na vrsti. In potem tako do zore. Vsaki dve uri. Najprej škorenjčki, potem torbica itd, dokler ne bo ostalo samo s klobučkom na glavi in papirnato rožo... očetov sonček.

Stopil sem na ulico, ki je bila še bolj pusta. Bil sem utrujen od dolgih sprehodov in pogovorov. Poslopja so bila nema, vsa vrata zaklenjena in sovražna. Vse je brez srca, vse se prodaja, vse se meri z marko, to tako nečloveško mero. Iz bara še vedno slišim glasbo. Sedaj pleše tista Grkinja. V bar pravkar vstopa nekaj pijanih Američanov. Vratar jim skuša nekaj dopovedati.

Eden od vojakov, visok orjak, zatuli kot vol:

»Shut up!« in vratar zleti v kot.

Razpoloženje se bo v Italy baru šele začelo.

Sprehajam se po ulici in mislim na »starega« v Beogradu. Privoščil bi mu, da bi prišel in videl, kako je njegov sonček prislužil tistih 2000 mark.

Želel bi, da bi prišli sem sosedi iz njene ulice, da bi videli Ljubico, ki je kupila avtomobil, ki dela kot manekenka, kot model, vzgojiteljica ali podobno.

In Radmila? Nekega dne se bo verjetno res vrnila, z avtomobilom ali brez njega, vsekakor pa malce utrujena. Nekaj bo ostalo v njenem srcu. Če nič drugega ne, pa vsekakor bela papirnata roža na črni elastiki. Mali souvenir na veliki beli sladki svet.

PRIHODNJIČ

POD KOLESI PARIŠKEGA METROJA

PSST

V Barceloni je enega zadnjih velikih bikoborskih nastopov v areni organiziralo — društvo za zaščito živali. Čisti dohodek bikoborbe je bil namenjen finansiranju kampanje proti bikoborbam. Cilj posvečuje sredstva.

*

ANGLEŠKI igralec Gilbert Wash je proslavil svojo stoletnico — na odru. Odigral je vlogo v Shawovi komediji »Androkles in lev«. Verjetno je postavil absolutni igralski rekord: 85 let se že brez prekinitve giblje po deskah, ki pomenijo življenje. Ta čas je odigral okoli 200 vlog.

*

DIANO DORS, rekorderko angleškega filma v obsegu gornjega ustroja, so vprašali, ali ima raje prho ali kopanje v kadi. »Morda so prhe boljše,« je tehtno odgovorila, »toda meni osebno niso všeč. Nikdar si ne morem zmočiti prstov na nogah.«

*

NEBO nad Črnim morjem je bilo brez oblačka. Na tem prekrasnem jasnem nebu je posadka sovjetske tovorne ladje »Kemik Zelinski« nenadoma zagledala oblak, ki se je nameril naravnost nadnje. Kaj takega izkušeni pomorščaki še niso doživeli. Prej ko so utegnili uganiti, za kaj gre, je bil »oblak« že na ladji in jo je zavil v neprijetno brenčanje: bile so milijarde komarjev. Vdrli so v kabine, v kuhinjo, v strojnico, povsod. Mornarji so bili brez moči. Zavili so si glave v brisače in tolkli okoli sebe. Tudi kapitan ni mogel piratom do živega. »Oblak« mu je zastrl pogled na morje in moral je ladjo ustaviti. Šele noč je rešila posadko. V hladu so komarji otrpnili in naslednje jutro so decimeter debelo komarsko preprogo splaknili z vodnimi curki z ladje.

*

23-LETNA Mariusa Denis Silva je napovedovalka brazilske televizije, živi v Sao Paulu in ima volkswagen. Nekega dne se je odločila, da ga bo sama oprala in je v ta namen oblekla kratke hlače. Hipoma se je na oknih sosedov nabralo vse črno moških, ki so občudovali njene lepe noge. Soproge so nekaj časa besnele v ozadju, dokler ni ena stekla nad Mariuso in jo hotela na silo obleči v krilo. Lastnica lepih nog se je prestrašila hude žene, ročno sedla v avto in se odpeljala po zaščito na policijsko postajo. Čuvarji javnega reda so ugotovili, da so njene noge res vredne zaščite, prihrumeli s policijskim avtom na dvorišče in lepa Mariusa je avto do konca oprala pod policijskim varstvom.

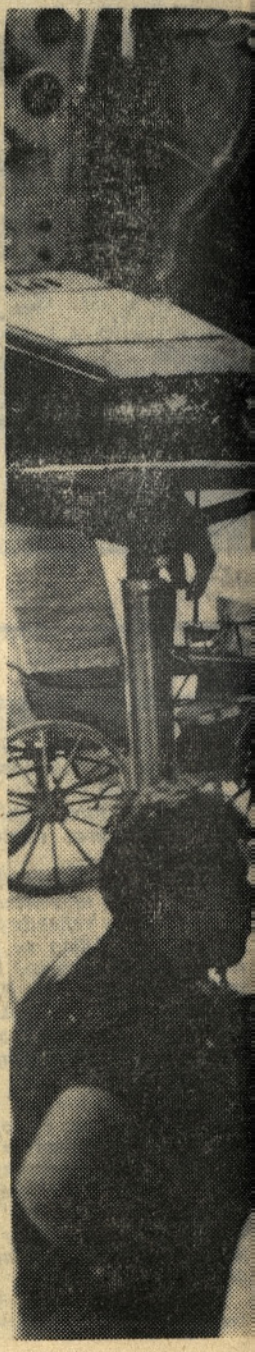
*

NEKDANJI svetovni boksarski prvak v težki kategoriji Jack Dempsey, sedaj restavrater v New Yorku (reklama njegovega lokala: »Videli boste šampiona osebno!«) je dokazal ob svoji sedemdesetletnici, da je še krepko pri moči: z enim pihom je ugasil vseh 70 sveč na prazniční torti.

Catherine čaka na snemanje. Tudi med odmori se ji ni bilo mogoče približati, italijanski kolegi so budno pazili na vsak njen korak (slika levo). —

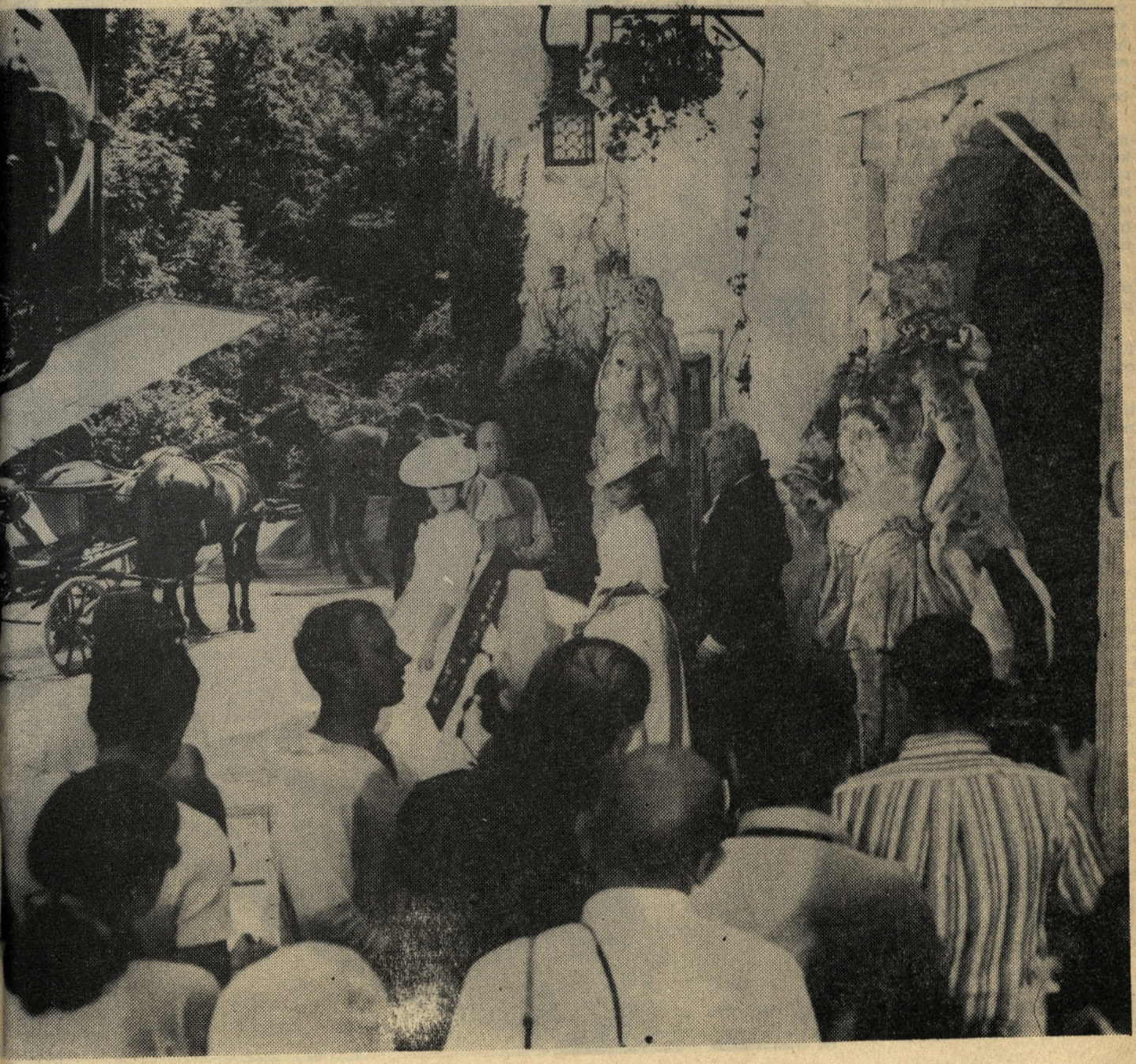
Turisti so se ves dan gnetli okrog filmske ekipe, nekaj časa opazovali, kako snemajo, in odšli. Nekateri so nastavili svoje fotoaparate in vneto slikali.

FILM

CATHERINE: COCKTA JE BOLJŠA OD COCA COLE

Na Otočcu so se med zelenjem podili konji, pred vhodom v grad se je Catherine sprehajala v razkošni rožnati obleki. Velike obločnice so usmerjale svojo svetlobo na igralsko ekipo, ki je morala že neštetokrat ponoviti isti prizor. Za kamero je stal režiser Mauro Bolognini.

MAURO BOLOGNINI:

„Včasih taki drobci veliko pomenijo."

Koprodukcijski film, ki ga pri nas snemata italijanska filmska družba Jolly iz Rima in Filmservis iz Ljubljane, se imenuje Modemoiselle de Maupin. To je vesela komedija iz časov pred francosko revolucijo, vendar v njej ne manjka vrtoglavih pobegov in okrutnosti vojne. Za italijanskega režiserja Maura Bologninija je ta snov nova, saj se je doslej v svojih filmih ukvarjal bolj s socialnimi in družbenimi problemi.

»Težave in novosti me privlačijo,« mi je razlagal režiser med kratkim odmorom, ko so delavci prestavljali reflektorje. »Nikoli ni sem načelno proti nečemu, zato sem z veseljem sprejel režijo tega filma. Čeprav je tako različen od vseh mojih dosedanjih.«

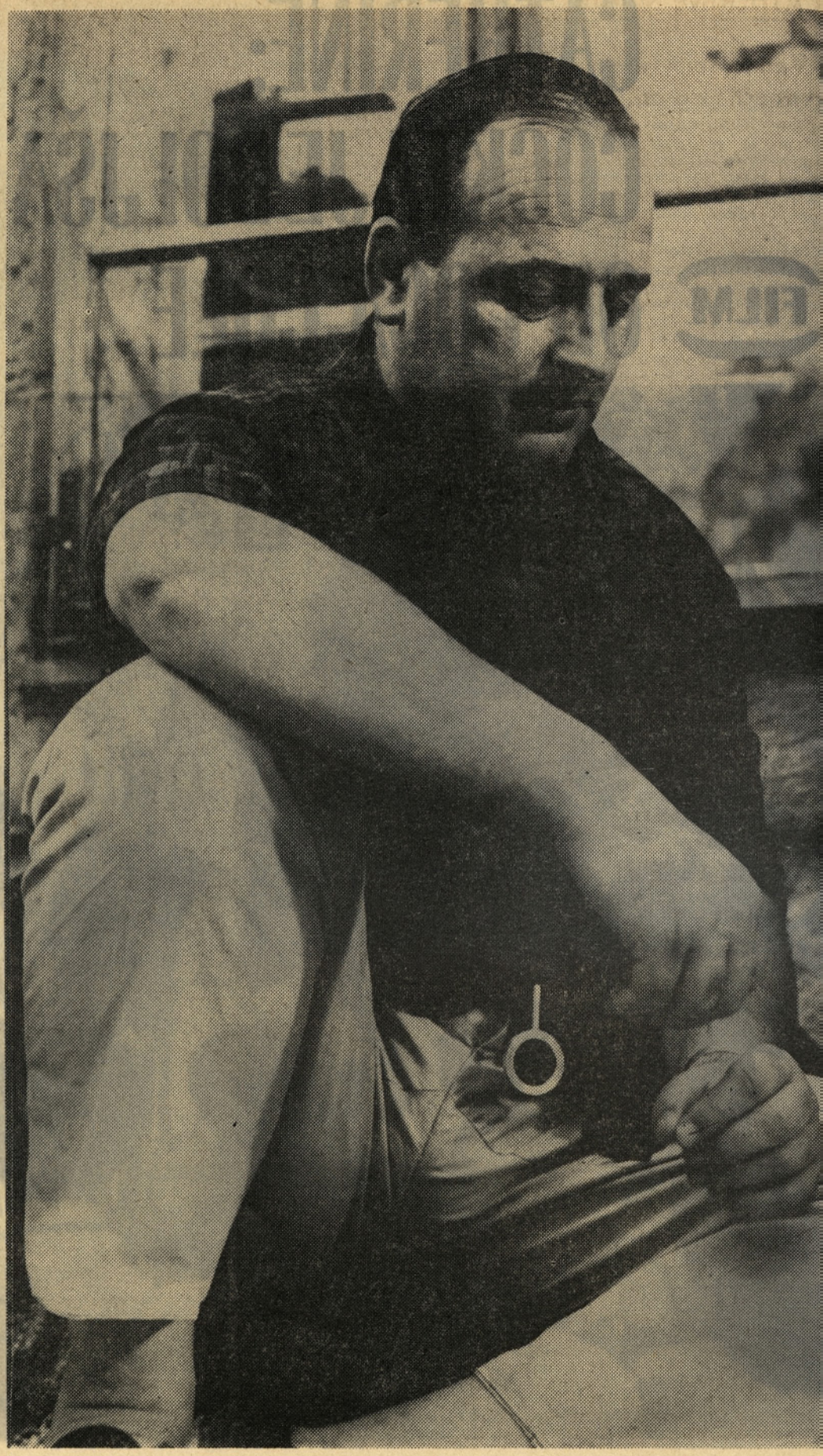
»Brala sem sinopsis in se mi zdi, bo kvaliteta filma odvisna predvsem od vaše režije.«

»Pravzaprav ima pri vsakem filmu glavno besedo režiser,« mi je odgovoril Mauro Bolognini.

Skušala sem mu ugovarjati, kajti pri marsikakšnem filmu najde režiser že v scenariju oporo za svoje delo Pri filmu Madam de Maupin pa je zgodba krhka, polno je takih prizorov, kjer je odvisno predvsem od režiserjeve spretnosti in domiselnosti, kako jih bo prikazal.

»Res je,« se je strinjal z mano, »in prav te težave me privlačijo. Filmu bo skušal vdahniti nekoliko ironije. V tisti dobi so ženske nosile cvetoče klobuke, pričeske so vrtoglavo silile v zrak. Čez nekaj let se je marsikatera teh glav zakotalila izpod giljotine rablju pod noge. Rad bi to v filmu nakazal, toda sedaj še ne vem, kako. Se spominjate zelo značilnega prizora iz filma Tom Jones? Ko pride fant prvič v mesto, vidi mrtveca. Gledalec ne razume takoj smisla tega prizora, šele kasneje mu postane jasno, zakaj je režiser vnesel v film prav ta element. Včasih taki drobci veliko pomenijo . In potem bodo v mojem filmu še prizori z bojišč. Rad bi pokazal vso okrutnost vojne. Ni važno, v katerem stoletju se dogaja, vojna je vedno kruta in nesmiselna.«

Veliki svetlobni ččesi sta uperili v naju svoje žarke, scena je bila pripravljena. Mauro Bolognini je stopil za kamero.

CATHERINE SPAAK:

„Vedno sem želela biti drugačna od drugih."

Madaleine, ki se mora na begu pred razuzdano sovražno vojsko preobleči v fanta, igra francoska igralka Catherine Spaak. Skoraj ne mine štirinajst dni, da ne bi časopisi omenili njenega imena. Zdi se, da poznamo to enaindvajsetletno dekle bolj kot svojo sosedo.

S Catherine sem lahko spregovorila nekaj besed šele po končanem snemanju pozno popoldne. Sedli sva k mizi. Ljubko se je nasmehnila in kotički ustnic so se ji zavihali.

»Catherine, doslej ste vedno igrali sodobna, nekoliko »pohujšljiva« dekleta. Kako vam je všeč vloga dekleta iz sedemnajstega stoletja?«

»Pravzaprav je tudi ta vloga podobna mojim dosedanjim. Saj gre za dekle, ki hoče živeti svoje življenje. Zato se tudi preobleče v fanta in doživi vrsto dogodivščin.«

»Kako se vživljate v novo vlogo?«

»Zame je važna predvsem obleka in zunanjost osebe, ki jo moram igrati. In potem je tu še scenarij. Neka oseba ne more izreči istih besed na več načinov.«

Natakar nama je prinesel cockto. Spomnila sem se italijanske coca cole in za šalo vprašala, katera ji je bolj všeč.

»Cockta,« se je zasmejala igralka, »ima okus po marmeladi.«

»Kaj vam pomeni uspeh, Catherine?«

»Veliko. Že od malega sem hotela biti drugačna od drugih, hotela sem biti nekaj posebnega. Zelo sem ambiciozna. Ko so me prvič povabili na poskusno snemanje in ni uspelo, nisem izgubila poguma. Po naravi sem velik optimist. Drugič bo bolje, sem si mislila. Poskušala sem še in še, tako sem začela snemati filme.«

»Časopisi so veliko pisali o vas.«

»Preveč. Veliko je bilo tudi neresničnega. Toda sčasoma pride resnica na dan.«

Mimo najine mize je prišla francoska turistka z majhnim kodrastim psičkom. Nekoliko je postala, se nasmehnila Catherini, kužek pa je vlekel za povodec in silil k igralki.

»S televizije vas pozna,« ga je opravičevala turistka in se na kužkovo nejevoljo oddaljila.

Igralka me je nekam vprašujoče gledala, pričakovala je mojega novega vprašanja. Nikoli ni predolgo odgovarjala, kot bi se bala povedati preveč o sebi, se preveč razkriti.

FILM

»Osamljeni se mi zdite.«

»Vedra sem. Nočem misliti na preteklost. Rada sem tu, rada delam.« Počasi je pila svojo cockto. »Med dnevom nikoli ne pijem, da mi ne bi bilo vroče, toda po končanem snemanju kar planem po kozarcu.«

»Kaj pa petje?«

»Pojem samo za razvedrilo. Zaradi petja nimam nemirnega spanja.«

Poklicala je natakarja k najini mizi, se z drobnimi črkami podpisala na račun in zavzdihnila:

»Komaj čakam, da se malo osvežim!«

»VENDAR NA KONJU«

Ko sem stopila na dvorišče, so še vedno snemali; eden jezdecev je bil Lojze Drenovec. V filmu igra učitelja glasbe. Ko je že nekajkrat zlezel s konja ter ga spet zajahal, je odkritosrčno izjavil:

Zgoraj: Posebno so si igralko ogledovali francoski turisti, ki taborijo na Otočcu. — Levo: Catherine in njena spremljevalka sta se na begu preoblekli v fanta, da bi laže ušli sovražnim vojakom, ki niso prizanašali mladim dekletom. Dekletov stric pa se nasprotno počuti bolj varen v ženskih tančicah in vlečkah z rožnatim klobukom na glavi. Ker ni mogel zlesti na konja, je improviziral divjo vožnjo na lesenem zaboju. Tudi klobuk mu je bil večkrat odveč ter si ga je snemal z glave, tako da je s svojo pojavo celo nekoliko »zasenčil« Catherine. — Desno spodaj: Fotoreporter italijanskih časopisov Europeo, Oggi in Big Pascottini si je pridobil izključno pravico za objavljanje fotografij v inozemstvu.

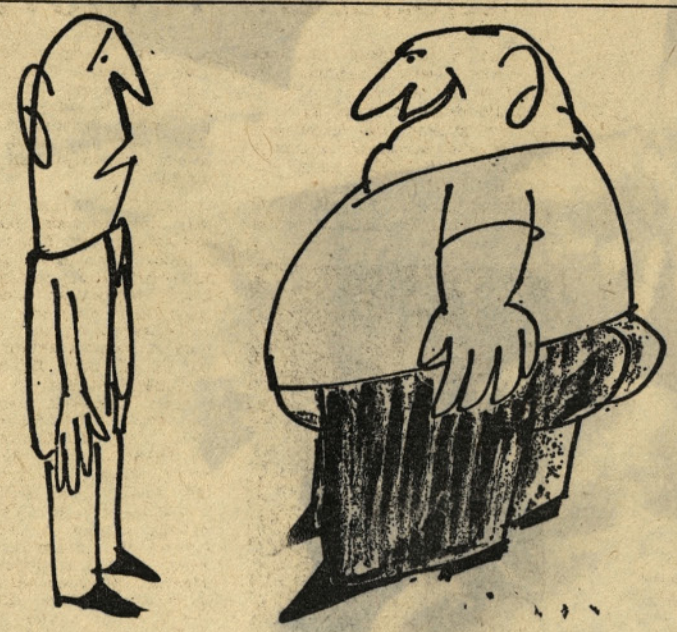
»Vsaj enkrat sem na konju, doslej sem bil vedno na psu!«

Občinstvo, ki se je gnetlo okoli filmske ekipe, mu je odgovorilo s smehom. Nehote sem se spomnila vseh dosedanjih koprodukcij. Že ob sami besedi postanemo nezaupljivi, saj smo bili velikokrat razočarani. Filmservis si od tega filma obeta večji finančni in umetniški uspeh, zato naj bi jamčila filmska družba Jolly film in ime Maura Bologninija. Snemanje bo trajalo približno deset tednov, z Otočca se bodo preselili v Ptuj, na grad Štatenberg, v okolico Planine, Škofjo Loko, Radovljico . . .

Tuji in domači turisti, ki zvedavo gledajo dogajanje pred filmsko kamero, se hitro naveličajo vedno istih prizorov. Eni odhajajo, drugi prihajajo. Venec radovednežev se nikoli ne pretrga. Šofer za volanom nestrpno tuli, ker bi rad peljal čez grajsko dvorišče. Nekdo ga ozmerja, scenski delavec prosi za tišino v srbohrvaščini in italijanščini.

Sonce upira vse slabotnejše sončne žarke skozi vejevje, sence se stegujejo. Kmalu bodo nehali z delom. Filmska ekipa bo sedla za mize v notranjem dvorišču. Ostali gostje bodo čakali, da se pojavi Catherine Spaak. Ogledali si jo bodo z vseh strani in ugotovili, da ima en zob malo postrani.

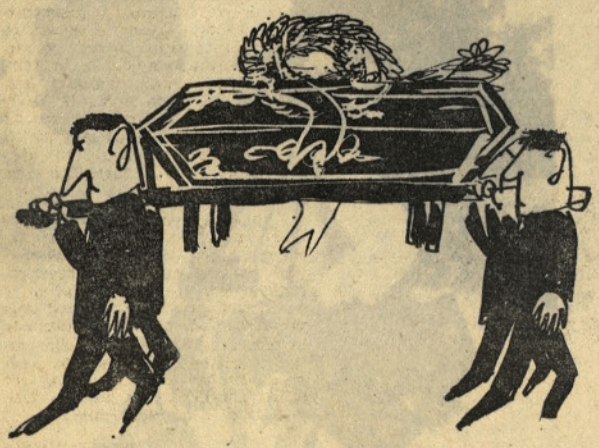
CIHLAŘ ZA TOVARIŠA

Ali je tebe reforma kaj prizadela?«
»Nič, jaz bom zdaj začel izkoriščati notranje rezerve.«

Trenutno so pri nas v modi vitke linije.

»Od česa je pa umrl?«
»Preveč zavedno je jemal parolo, da potrošnja ne sme presegati zasluženega.«

ENVER MEHMEDBAŠIĆ

PROSIM, DA ME OPAZITE

Lepo je, da smo ukinili pojem plače, ta bedni ostanek kapitalizma in da sedaj sami sebe nagrajujemo.

V tem so nekateri zares napredovali. Tako je na primer pred kratkim neki tovariš sam sebe nagradil. Popolnoma pravilno! Zakaj bi našemu človeku drugi jemali mero?

Seveda vsi še niso prišli tako daleč. Nekateri se še niso tako razvili. Največkrat nagrajujemo drug drugega. To pa seveda ni več tisti kruti medsebojni službeni odnos nadrejenih proti podrejenim, marveč je to odnos, poln humanizma in razumevanja.

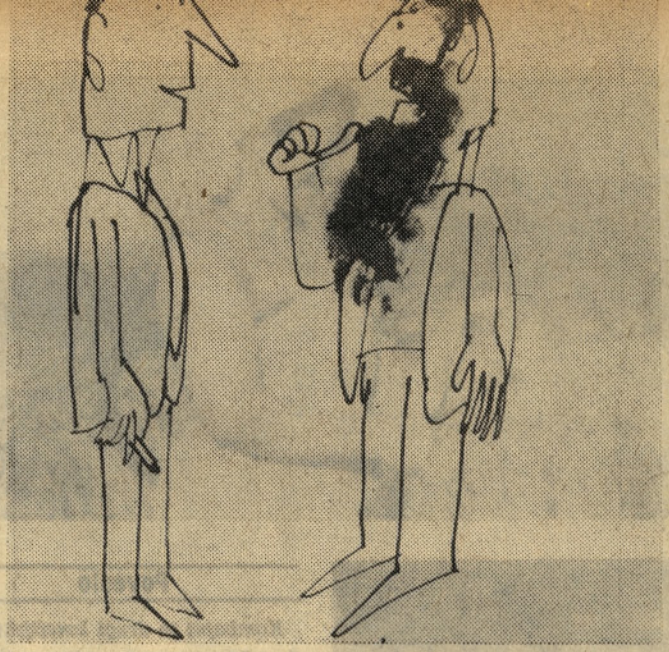
V tem pogledu so verjetno najbolj napredovali v »Podjetju za promet s humanizmom na malo«. V tej gospodarski organizaciji so odnosi naravnost idealni. Kar ganljivo je opazovati ljudi, kako se med seboj razumejo in kako visoko je razvita tako opevana skrb za človeka. Humanizem je v tem podjetju že zdavnaj prerastel proizvodnjo in še kar naprej raste .. .

Tako je na primer pred nekaj dnevi nekemu petdesetletnemu tovarišu umrl oče. Vsi so nesebično in z razumevanjem prevzeli skrb za siroto, ki je ostala sama na svetu. Niti delati ga ne pustijo več. In tako je prav. Njegovo delo je prevzel tisti Tihomir, saj ga verjetno poznate, to je tisti, ki vedno in vse dela.

Potem se je zgodilo, da se je neki tovariš ločil. Žena je namreč odkrila, da jo je varal. Revež je bil tako žalosten, da njegovi tovariši niso vedeli, kako bi ga potolažili. Pa so ga poslali v inozemstvo. Sedaj so spet v skrbeh zanj, da se ne bi izgubil, ker namreč ne zna nobenega tujega jezika. Tudi njegovo delo je prevzel tisti Tihomir.

Eden izmed članov kolektiva se je nesrečno zaljubil. Tudi njega so poslali v inozemstvo. Prav tako, kot je nekoč Ford poslal svojo hčerko na pot okoli sveta, da bi pozabila na svojega učitelja plavanja . . .

Največ skrbi pa povzroča kolektivu tisti nesrečni Pero. Vedno je nerazpolo-

»Od kdaj pa ti nosiš brado?«
»Odkar sem v radiu slišal in na televiziji videl reklamo za britvice Silver in jih povsod iščem, pa jih nikjer nimajo.«

ŠILCE GRENČICE ZA: TURISTE

Turisti v narekovaju niso pravi turisti, temveč nepravi. Nepravi pa so taki, ki ne potujejo. Ostajajo doma in skrbe za dobro počutje turistov brez narekovaja. Turisti brez narekovaja zapravljajo denar, tisti z njim pa ga »kasirajo«.

Turisti smejo biti na svojih popotovanjih brezskrbni, ker zanje skrbe kolegi z narekovajem. Tako je pravilo igre in kdor se tega pravila ne drži, mora pač proč. Res je, da je pravilo strogo, kajti »turisti« imajo precej skrbi, celo goro skrbi, za katero seveda prejemajo tudi celo goro denarja.

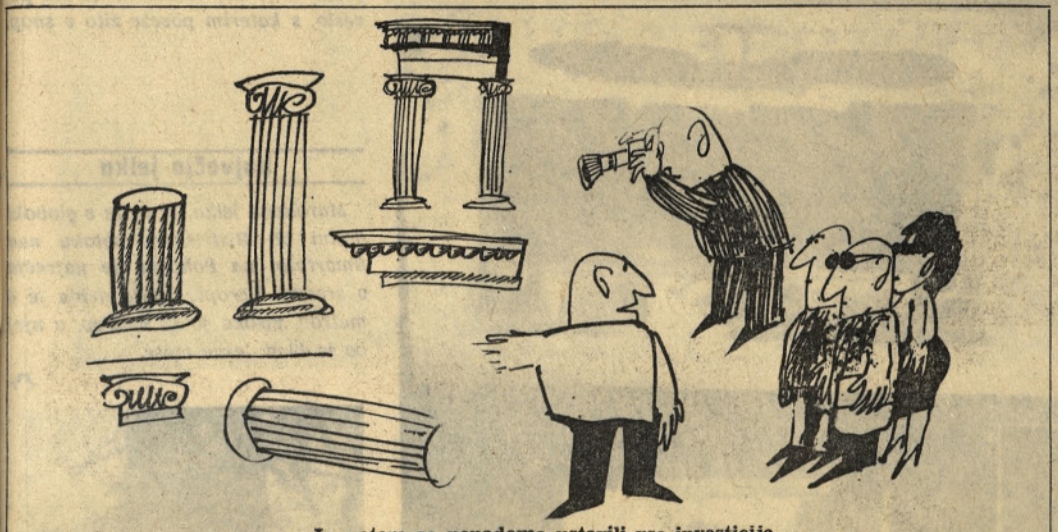

Znano je, da naši (jugoslovanski) »turisti« slabo poznajo pravila igre in zato dan na dan »kiksirajo«. Eden izmed zelo vzornih »kiksov« je tudi pomanjkanje načrtov (zemljevidov) mesta Ljubljane. Celo zimo sem jih videval v knjigarnah, danes pa, ko je tako imenovana sezona v razmahu, jih ni nikjer. Bil sem navzoč v boljši knjigarni, ki se ponaša z vsemi mogočimi zalogami in ji ne manjka turističnih vodnikov po Južni Ameriki, Luxemburgu ali Skandinaviji, ko je vstopil popotnik iz Francije in prosil, če bi mu lahko načrt Ljubljane vsaj pokazali. Niso ga imeli. Dekleta so bila vljudna in uslužna, telefonirala so v druge knjigarne, toda od povsod je prišel negativen odgovor: »Nimamo več!«, »Do septembra ne bo nič«, »Ko bo dotiskan!«, »Že davno razprodan!« itd., z eno samo izjemo: iz knjigarne v Wolfovi ulici so odgovorili, da imajo še nekaj izvodov . . .

Na Turističnem biroju v Titovi ulici ga tudi niso imeli, ko smo pozvonili. Dejali so, da bo verjetno kmalu nared. Turistična zveza kot založnik je prav gotovo podcenjevala potrošnjo in se ni pravočasno oskrbela s prepotrebnim artiklom. Danes se seveda izgovarjajo na tiskarno, kar je vsekakor najpreprosteje. Če bi zemljevid založil kak pionirski krožek, bi jim lahko oprostili, če bi natisnili premalo izvodov, ker pa se je naloge lotila sama turistična zveza, pa bi lahko bolj modro ocenila naše turistične razmere.

Pravzaprav je zemljevid Ljubljane manj pomembna stvar kakor pa mnoge druge, ki tudi spadajo med nepoznavanje pravil turistične igre, toda zemljevid je le ena izmed stvari, ena izmed zelo preprostih stvari, ki jih moramo iz dneva v dan očitati našim vrlim »turistom«. V preveliki vnemi, kako bi »narabutali« čim več deviz, pozabljajo, da morajo turistom tudi čim več nuditi . . .

DRAGO KRALJ

. . . In potem so nenadoma ustavili vse investicije.

žen in noče povedati, zakaj. Njegove tovariše pa to strašno zanima. On pa noče povedati. Noče in noče! Dali so mu tako rekoč za nič trideset tisoč dinarjev nagrade, on pa še vedno vztrajno molči. Še vedno je nerazpoložen. Njegovo delo je spet prevzel tisti mirni Tihomir.

S tem spiskom pa vrsta ljudi, ki jo v tem kolektivu obdaja nenehna skrb vseh tovarišev, še ni zaključena. Imajo na primer tovariša, ki je v vojni izgubil otroštvo in ga še vedno išče in išče. Kar naj ga, zakaj bi bil prikrajšan zanj. Potem je tu tovariš, ki nima šol, pa je na visokem položaju. Zelo nesrečen, ker ne zna opravljati svojega dela. Tovariši ga pa tolažijo: »Ne jemlji si tega k srcu! Vsak se lahko zmoti. Vsi smo krivi.«

Takih nesrečnih tovarišev je v podjetju za trgovino s humanizmom še precej. A njih vedno dela kak Tihomir. Ni mu težko. Rad ima ljudi in jih razume.

Tihomira verjetno ne poznate. Preveč je neopazen; tiho opravlja svoje delo in zelo malo govori. Na sestankih malokdaj kaj pove. Navadno se z vsem strinja. Ne jezi se, ne povzroča težav in ne opravlja. Ima strašno enolično notranje življenje.

Zadnjič pa je prišel na bogokletno misel. Odšel je k svojemu šefu in dejal: »Res je, da je tisti petdesetletnik sirota, res je, da se je tisti drugi ločil, da je ta in ta vedno nerazpoložen, da oni nima šol ter da je tretji izgubil otroštvo v vojni. Toda tudi jaz imam svoj adut: svoje delo!«

Šef je onemel od presenečenja. Ko je prišel malo k sebi, se je prisrčno zasmejal in dejal: »Veseli me, da si prišel. Prav imaš, strinjam se s teboj.«

To je bilo vse.

Tihomir je potem odšel k šefu vseh oddelkov in končno prav do direktorja. Vsi so mu rekli: »Imaš prav. Strinjam se s teboj.«

Tihomir se je vrnil v svojo pisarno in začel delati z nekim čudnim občutkom: zdelo se mu je, kot bi pravkar zletel skozi odprta vrata. Pozneje je tudi opazil, da vredo stvari naprej kot doslej. Vsi so se strinjali z njim, vsi so mu govorili, da je prav, ker je povedal svoje mnenje in da je treba odkrito kritizirati. V njegovi preprosti duši so se porajali čudni občutki in ga neprijetno vznemirjali. Postajal je vedno bolj nesrečen. Po vseh pravilih o nagrajevanju v njegovem podjetju bi tudi on moral dobiti nagrado ali vsaj priznanje. Toda njemu niso dali ničesar. Ni se pritoževal, še naprej je tiho delal, se mirno smehljal in tako sploh ni nihče opazil, da je nesrečen . . .

»Leganje«

V vaseh na obronkih Čabulje v Hercegovini se je ohranil običaj, ki mu pravijo »leganje«. Tamkaj namreč hodijo fantje javno »legat« k svojim dekletom. Če se imata fant in dekle rada, dekle povabi izvoljenca domov. Starši ga pogostijo, potem pa mlada dva izgineta v kamrico in nihče ju ne sme motiti. Zaradi tega običaja je v teh vaseh seveda mnogo nezakonskih otrok.

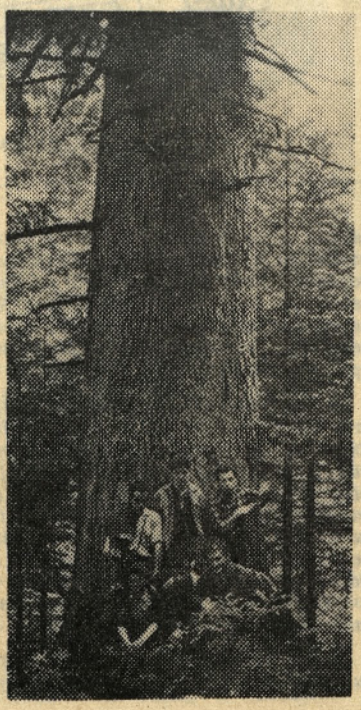

Poveslo

Kombajni in drugi kmetijski stroji so že tolikanj posegli v naše kmetijstvo, da bodo naša dekleta kmalu popolnoma pozabila, kako se je nekoč povezovalo žito na njivi v snope. Tale žanjica pa še vedno mimogrede zvije šop slame in naredi povéslo, s katerim poveže žito v snop.

Največja jelka

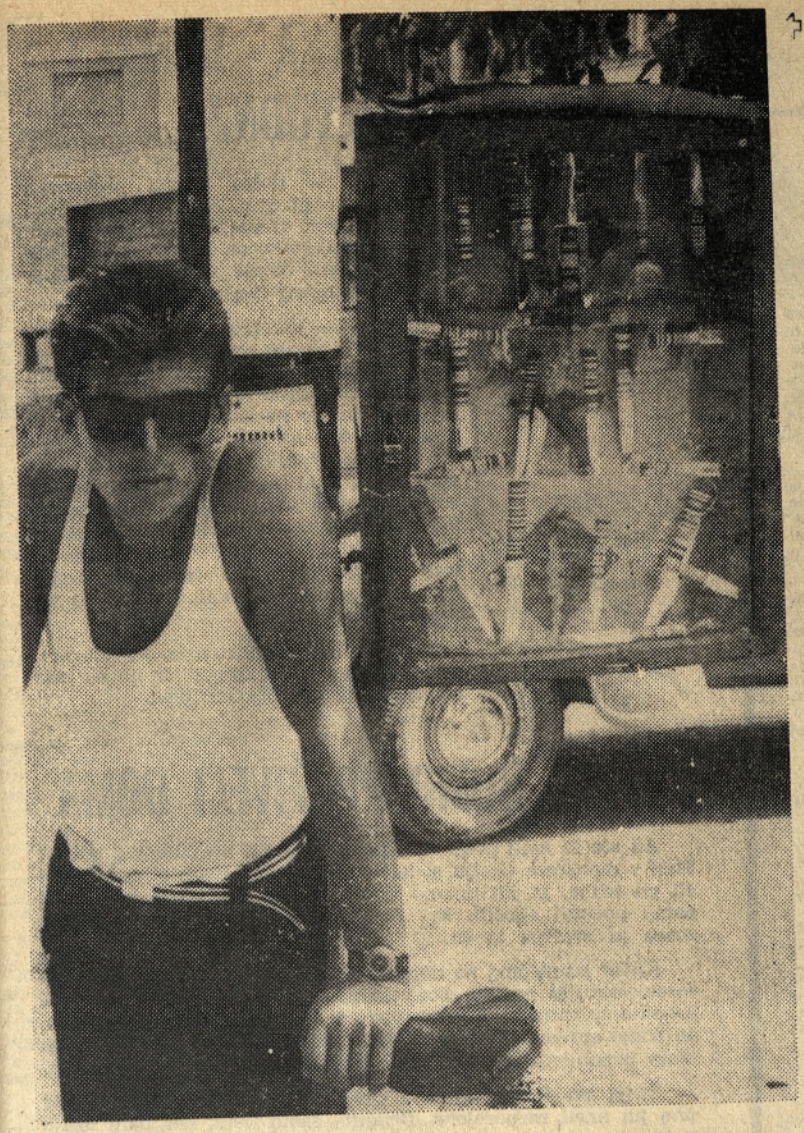
Maroltova jelka, ki raste v globoki dolini ob Bistriškem potoku nad Šmartnim na Pohorju, je največja v srednji Evropi. Obseg debla je 6 metrov, visoka je 43 metrov, v njej pa je 49 m³ lesne mase.

Liszt v Mariboru

V današnjem Pokrajinskem muzeju v Mariboru je odlično ohranjena nekdanja Viteška dvorana, ki je bila zgrajena koncem 17. stoletja. Strukture so delo italijanskih mojstrov, srednja kompozicija pa delo avstrijskega slikarja. V tej dvorani je leta 1846 koncertiral tudi znameniti Liszt, ko je bil na obisku v Sloveniji. Takrat je imel koncert tudi v Rogaški Slatini. V tej dvorani pa so razen tega leta 1858 ob stoletnici gimnazije tudi prvič javno zapeli slovensko pesem.

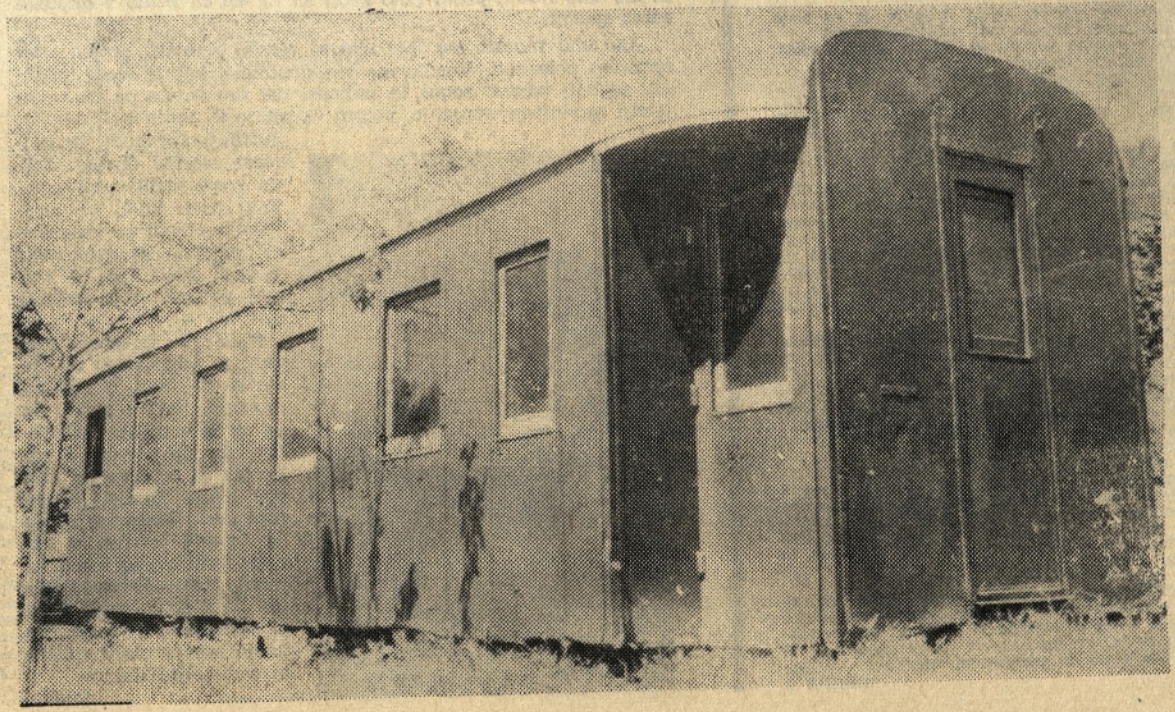
Izložba na električnem drogu

V središču Prizrena so odlično izkoristili električni drog. Nanj so obesili veliko stekleno vitrino, v kateri neko podjetje razstavlja v reklamne namene »najboljše nože«, ki jih lahko uporabljajo turisti, planinci ali športniki na svojih pohodih. Omeniti velja, da je izdelovanje nožev v Prizrenu znana obrt, stara že sedem stoletij.

Nenavaden odtok žleba

Zmaj s krono na glavi ni nič drugega kot iztok žleba na strehi. Ko v Mariboru še ni bilo kanalizacije, je voda z žlebov odteka na cesto, ljudje pa so jo s pomočjo dolgih iztokov speljali čim dlje od hiš.

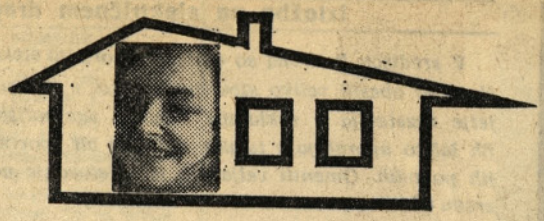

Vagon v Selški dolini

Vsi dobro veste, da skozi Selško dolino od Poljan proti Železnikom ni speljana železniška proga. In vendar imajo vagon, ki z vsakim dnem postaja bolj popularen. Gostilničar »Pri Jurju« v Dolenji vasi je »iztrilu« stari vagon tik ob Sori v svojem vrtu. Kakor vse kaže, bo v njem uredil majhno gostinsko sobico in dve spalni kabini.

trije hišni vogali trije hišni vogali

DRAGA BREDA!

V 18. številki Tovariša sem bral nasvete za konzerviranje jajc. Radoveden sem, kaj porečejo k naslednjemu receptu strokovnjaki — zaradi salicila.

Pri nas že nekaj let z uspehom konzerviramo jajca s salicilno mastjo. (V lekarni nam zmešajo vazelino in 5 odstotkov salicila). Jajca temeljito, to se pravi, dobro namažemo (lepa in čista, seveda tudi sveža jajca). Vsako jajce zavijemo v časopisni papir in zložimo v škatle. Od časa do časa škatlo obračamo. Shranimo jo v shrambo. Če je ta količkaj hladna in zračna, se bodo tako konzervirana jajca ohranila tudi pol leta. Vsaj nam so se vedno . . .

N. F. iz Maribora

Strokovnjaki priporočajo tak način konzerviranja jajc posebno zaradi tega, ker je zelo preprost. Kot ste rekli, je treba vso lupino jajca namazati s 0,05-odstotnim salicilnim vazelinom, položiti jajca s konico navzdol v primerno posodo in ohranila se bodo za gotovo dva do tri mesece.

V 28. številki Tovariša sem prebrala v rubriki »Zaupno« nasvet neki tovarišici, ki se prepira z možem, ker ne zna dobro kuhati. Svetovali so ji, naj se vpiše v kak kuharski tečaj in se nauči kuhati. Tudi jaz imam podobne probleme, toda ali je v Ljubljani sploh kakšen tečaj za kuhanje in kje bi se lahko naučila vsaj za silo kuhati? Lepo bi vas prosila, če morda vi veste za kakšnega, da bi objavili naslov v Tovarišu. Prepričana sem, da bo to zanimalo tudi druge tovarišice. Lepo se vam zahvaljujem in vas lepo pozdravljam.

K. M., Ljubljana

Za kuharski tečaj se prijavite pri Zavodu za napredek gospodinjstva, Gradišče 2. — Želim vam veliko uspeha!

Imam sesalec za prah znamke »Progres«. Sestavni del tega sesalca je tudi razpršilec. V posebni škatlici sem dobila tudi kroglice naftalina proti moljem. Poskusila sem jih že namočiti, da bi jih lahko razpršila po stanovanju, a ni šlo. Lepo prosim, če mi lahko svetujete, kako naj si pomagam s temi kroglicami in s sesalcem, kajti v priloženem navodilu nisem našla napotkov. — Spomnila sem se na tisto šalo o moškem, ki je prihajal v drogerijo in na debelo kupoval kroglice proti moljem. Ko jih je kupil že kakih deset kilogramov, ga je prodajalka le vprašala, zakaj potrebuje toliko kroglic naftalina. Možak jo je debelo pogledal: »Ja vsakega molja pa tudi ne zadenem kar takoj!«

G. P., Trbovlje

Kroglice dajte v razpršilec za prah. V njem se bodo segrele in z zrakom, ki bo uhajal iz razpršilca, dobro »napihajte«. Špranje omar in podobno in imeli boste več uspeha kot pa možak iz vaše šale!

Prosim vas, da objavite nekaj receptov, ki ne bodo koristili samo meni, ampak tudi drugim bralkam!

1. Vlaganje zelenih paprik, ki jih bo mogoče nadevati tudi v zimskih mesecih.
2. Marmelada iz rdečih paprik.
3. Grozdni sok, pripravljen s čim manj sladkorja.

Upam, da jih boste čim prej objavili! Lepe pozdrave,

KARLA iz Celja

Za 100 komadov paprik rabimo 10 dkg olja, 20 dkg sladkorja, 1 dcl kisa esenca in 3 l vode.

Paprike operemo in očistimo semena. Ko nam olje, sladkor, esenc in voda zavre, polagamo paprike v zavrelico in jih kuhamo 10 minut. Še vroče vložimo v kozarce. Pri pobiranju pazimo, da paprike ostanejo cele. Ko bomo pozimi paprike rabili, jih lahko uporabimo za solato ali pa jih napolnimo. Take paprike prej vložimo v vodo za uro ali dve, da ne bodo tako kisle. Nadev, meso in riž poprej skuhamo, ker so paprike že mehke in jih polnjene samo prevremo v paradižnikovi omaki.

2. Za marmelado iz rdečih paprik še nisem slišala.

3. Grozdni sok lahko pripravite s sokovnikom ali brez njega.

S sokovnikom:

Potrebujemo 5 kg grozdnih jagod, seveda brez pecljev, ki jih dobro operemo. Sočimo po navodilih. Soku ne dodamo sladkorja. Iz 5 kg grozdnih jagod dobimo 3 kg soka.

Kašasti sok:

Potrebujemo 5 kg očiščenih in opranih grozdnih jagod, 0,75 kg sladkorja in 1,50 litra vode. Na mesoreznici zmeljemo jagode, dodamo vodo in vse pretlačimo. Sok osladimo in ga segrevamo na 75 stopinj Celzija v primerni posodi. Sok nalijemo v steklenice in jih zapremo z gumijastimi kapicami.

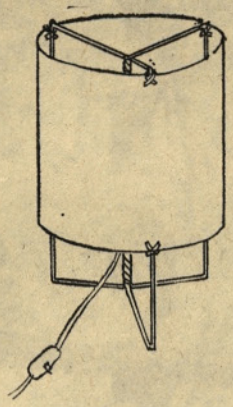
Grozdni sok:

5 kg očiščenih in opranih grozdnih jagod 0.75 kg sladkorja, 1 50 litra vode. Grozdne jagode pretlačimo in precedimo, dodamo sladkor in vodo in ga segrevamo. Preden zavre, ga prelijemo v vroče steklenice, ki jih takoj zamašimo z gumijastimi kapicami. — Lep pozdrav!

BREDA

SVETILKA - DOMAČA PROIZVODNJA

Mogoče že dolgo nismo preizkusili spretnosti svojih rok. Zdaj je seveda bolj malo časa: lepo vreme, voda nas vabi, vendar pri lenarjenju na soncu naša fantazija sproščeno deluje v vse smeri. Tako smo izbrali nekaj tem za razmišljanje.

Svetilka — domača proizvodnja je sestavljena iz dveh materialov: pocinkane žice in belega kartona. Pocinkano žico zrežemo na tri enake dele, jo upognemo in zvijemo, kot je narisano na skici. V sredini pritrdimo na te tri žice grlo z žarnico. Da bo svetilka bolj stabilna, žico upogibamo pod ostrim kotom (ne pravokotno!), tako da stoji na treh točkah. Senčnik je iz belega kartona: ravno odrezan pas, ki ga zlepimo in pritrdimo na treh (odmerimo enake razdalje) mestih (zgoraj in spodaj) na žico. Svetilka je narejena.

Senčnik lahko oblikujemo še drugače, a pustimo še kaj za drugič, da ne bo vaše lenarjenje preveč obremenjeno.

DOPUST BOMO PREŽIVELI DOMA

Ali ste že kdaj pomislili, da bi preživeli svoj dopust doma? Tudi v domačem okolju si lahko pripravimo tistih štirinajst dni ali tri tedne, ki jih imamo vsako leto za počitek, take, da se bomo počutili spočiti, kot bi prišli iz daljnih krajev, polnih sonca in svežega zraka.

Kadar pomislimo na dopust, si predstavljamo neko določeno spremembo, ki nas bo poživela in nam sicer sivo vsakdanjost prijetno spremenila. Dopust doma si moramo torej urediti tako, da bomo spremenili svoje domače okolje, da se nam bo samim zdelo popolnoma drugačno in lepše kakor sicer.

Svoja vsakdanja opravila preuredimo čisto drugače kakor smo jih imeli razporejene. Delajmo samo tisto, kar nam ugaja in kar nas veseli, poskrbimo zgolj za to, da se bomo v dopustu zares spočili.

Če smo morali vse leto zjutraj zgodaj vstajati, potem zdaj nekoliko poležimo. Vendar ne vse dopoldne, ker bi sicer zamudili najbolj zdravo sonce in najlepši del dneva. Če pa smo prijatelji zgodnjega vstajanja, potem vstanimo še malo bolj zgodaj. Jutranji sprehodi so najlepši začetki dneva. Morda znate voziti tudi kolo. Taki izleti bodo pomirjevalno vplivali na vaše živce. Peljimo se vsakokrat v drug konec, saj je zjutraj povsod zrak najbolj čist.

Kadar bo posebno vroč dan, se odpravimo od doma za ves dan, morda na kopanje. Saj ni treba, da se za take prilike natovorimo kot za v hribe. V cekarčak si pripravimo čim več sveže hrane, sadja, zelenjave, konserve, ali pa če imamo raženj, si na njem pripravimo meso na ražnju, ražnjiče, čevapčiče itd. Če bomo s seboj vzeli še koš dobre volje, se bomo zvečer vrnili spočiti in zadovoljni domov.

Mah

Cvetlice V NAŠEM DOMU

OKRASNE ČUBULJICE ZA POMLAD

Vsako leto nas okrasne čebulice znova navdušijo z barvitostjo zgodnjega pomladanskega cvetja. Priljubljene so zaradi svoje skromnosti in vsestranske uporabnosti, tako v malih vrtovih kot v parkovnih nasadih, za siljenje v zimskem času in rezano cvetje. Žareči tulipani, sončno rumene narcise, živobarvni žafran, dehteče hijacinte, to so le najbolj znane iz bogatega sortimenta pri nas tako malo zastopanih okrasnih rastlin.

Kdaj sadimo spomladi cvetoče vrste čebulic?

V avgustu sadimo že narcise, zvončke in Eremurus, septembra in oktobra pa tulipane, hijacinte, žafran, vetrnice, morsko čebulico, grozdek, Fritillaria, Chionodoxa in druge. Zato si čimprej preskrbimo čebulice in gomolje, da se nam do zime še lepo ukoreninijo.

Kako jih sadimo?

Globina sajenja je navadno trikratna višina čebulice, torej debelejše sadimo globlje kot drobnejše. Za boljši barvni učinek posadimo vsaj pet do deset čebulic iste sorte skupaj, lahko med trajnice, na vrtno trato, pod drevje ali grmovnice. Večina okrasnih čebulic zahteva sončno rastišče, nekatere prenesejo tudi nekaj sence kot zvončki, Anemone apenina, Anemone nemorosa, Muscari in Scilla. Tla naj bodo propustna, peščeno ilovnata, pognojena že prejšnje leto. Okrasne čebulice ne prenesejo svežega hlevskega gnoja! Težka tla izboljšamo z dodatkom komposta, drobnega peska ali šote. Če jih sadimo na vrtno trato, potem počakamo s prvo košnjo, dokler njihovi listi ne porumene in odmro. Občutljivejše vrste kot hijacinte in anemone pred zimo pokrijemo z listjem, ki ga moramo spomladi zopet odstraniti, še preden začno na novo poganjati.

skica 1

skica 2

skica 3

Med najbolj priljubljene okrasne čebulice štejemo gotovo **tulipane.** Izbiramo lahko med zgodnjimi sortami, ki cveto že konec marca in so nizke rasti, do 30 centimetrov, uporabni tudi za siljenje. V aprilu in maju cveto sorte iz skupine Mendel in Triumph višine 40 do 50 centimetrov. Med poznimi so odlične za rezanje 60 do 70 centimetrov visoke darwinke, in lilijski tulipani z navzven upognjenimi cvetnimi listi. Za ljubitelje so gotovo najprivlačnejši botanični tulipani kot rumeno rdeča Tulipa kaufmanniana in oranžno škrlatna Tulipa fosteriana z orjaškimi cvetovi ter njihovimi hibridi. Globina saditve znaša 10 do 14 centimetrov, vmesna razdalja pa 10 do 20 centimetrov.

Pri narcisah poznamo na tisoče različnih sort z enobarvnimi in dvobarvnimi cvetovi rumene in oranžne, bele in rožnate barve iz skupine trompetovk, skledastih vrst, pesniških in mnogocvetnih narcis. Med miniaturnimi narcisami, primernimi za skalnjake, so ljubke 15 centimetrov visoke N. bulbocodium in N. cyclamineus. Vsakih 3 do 5 let izkopljemo čebulice narcis in jih razsadimo.

Anemone coronaria — pomladanska vetrnica v vrtu ni vzdržljiva, zato jo moramo vsakih nekaj let obnavljati. Pred saditvijo namakamo gomoljaste korenike 48 ur v vodi. Enojne cvete v čudovitih rdečih, modrih in vijoličastih odtenkih razvije sorta De Caen, pozneje cveti trpežnejša St. Brigid. Sadimo plitvo, 3 do 5 centimetrov globoko.

Žafran — Crocus je na vrtni trati skoraj nepogrešljiv. Številne velikocvetne vrtne sorte vijolične, modre in bele barve izhajajo iz C. vernus, mnoge dvobarvne sorte iz C. chrysanthus, živorumen je C. aureus. Jeseni cvetoče vrste žafrana so pri nas skoraj neznane.

Med modrocvetočimi čebulicami, ki jih radi pridružujemo rumeno cvetočim narcisam ali forsitiji, poznamo **grozdek** — Muscari in **morsko čebulico** — Scilla sibirica, ki je nizke rasti 10 do 15 centimerov in cveti že v marcu.

Kot posamezne okrasne rastline lahko uporabimo **cesarski tulipan** Fritallaria imperialis z visečim oranžnim zvončastim cvetjem in preko enega metra visok **Eremurus Bungei** z rumenimi, oranžnimi in lososnimi socvetji, ki je pri nas še vse premalo razširjen.

Inž. SVETKA VESEL

DLAČICE

Prekomerno ali povečano rast dlačic na mestih, kjer je praviloma samo puh, imenujemo hypertrichosis.

Hipertrihoza je pri nekaterih prirojena, pri nekaterih ženah pa nastane kasneje. Taka anormalna dlakavost je za žene precej neprijetna, posebno še, če se pojavijo trde dlačice po bradi in nad zgornjo ustnico, ter goste, dolge dlake po prsih, nogah in rokah.

Kaj povzroča povečano dlakavost, še ni popolnoma jasno. Včasih je vzrok povečano ali nepravilno delovanje žlez z notranjim izločanjem. Tako se pojavi hipertrihoza pri nepravilnem delovanju jajčnikov, pri njihovem zmanjšanem delovanju v klimatteriju, pri tumorju nadlevične žleze in pri obolenjih ščitnice ter drugih žlez. Povečana rast dlak se pokaže včasih po daljšem zdravljenju z kortizonskimi zdravili in po streptomicinu. Na omejenih delih kože, ki so bili dolgo časa sistematsko zdravljeni z mazili ali oblogami in tako stalno iritirani, se tudi lahko razvije močnejša dlakavost.

Največ pa je žena, ki imajo normalno delovanje žlez, ki so zdrave, pa jim vseeno rastejo »bradica in brki«, dlačice na rokah in nogah pa so dolge. Pri takih se ne da najti vzroka. Število žena s hipertrihozo je v našem primorju v Dalmaciji precej večje kot pri nas in na severu. Nekateri menijo, da je vzrok sonce oziroma večja količina ultravioletnih žarkov, ki pride na kožo.

Hipertrihoza se lahko pojavi v vseh starostnih obdobjih. Toda ukrepi za odstranitev naj se ne začnejo pred osemnajstim ali devetnajstim letom, dokler ni organizem popolnoma razvit.

Pri hipertrihozah zaradi hormonalnih motenj zdravniki — endokrinologi zdravijo osnovno bolezen. Če to uspe, se ustavi rast odvečnih dlak. Že persistentne dlake pa ne izginejo same od sebe in jih je treba odstraniti z epilacijo ali depilacijo. **Depilacija** pomeni odstranitev dlačic do nivoja kože, papila (koreninica) pa ostane cela in čez nekaj časa dlačica zopet zraste. **Epilacija** pa je trajna odstranitev cele dlake. Tu se papila popolnoma uniči in ne zraste več.

Pred leti so priporočali odstranjevanje odvečnih dlačic z rentgenskim obsevanjem. Toda rentgenska količina žarkov, ki je potrebna, da se uniči papila, je skoraj tako močna, da lahko hudo okvari kožo. Zato so rentgensko odstranjevanje opustili.

Za prehodno odstranjevanje odvečnih dlačic ali depilacijo se uporabljajo razne kreme, paste, voski, britje in puljenje s pinceto. Epilira pa se s pomočjo elektrolize in elektrokoagulacije. Za obe so potrebni posebni aparati. Epilacijo delajo v kozmetičnih salonih in na nekaterih klinikah za kožne bolezni.

Prihodnjič bom podrobneje opisala sredstva za depilacijo in način epilacije.

Dr V. P.

MOJSTER IVAČIČ IN NAŠE BRALKE ZA VAS

MARELIČNI NARASTEK

Za narastek pripravimo topli biskvit: 4 cela jajca na toplem stepamo z 8 dkg sladkorja, ogrejemo do približno 50 stopinj, odstavimo in stepamo na hladnem, dokler masa ne postane gosta. Nato rahlo vmešamo 8 dkg presejane moke. Manjši pekač, kozico ali jensko skledo namažemo z maslom ali s kako drugo trdo maščobo, obtresemo z moko in v posodo zvrnemo biskvitno maso za dva prsta na debelo. Povrh potresemo zrele, na koščke razrezane marelice, ki smo jih prej malo posladkali. Vse skupaj pokapljamo z raztopljenim maslom, potresemo s kristalnim sladkorjem in v ogreti pečici počasi pečemo.

Pečeni narastek razrežemo na primerne kose in ga ponudimo — še najbolje — s tolčeno sladkano smetano ali pa z ogretim in močno sladkanim vinom.

I. IVAČIČ

HLADNA TORTA

1/4 kg surovega masla mešamo s 1/4 kg sladkorja. Ko se speni, dodamo 4 rumenjake in 4 jedilne žlice močne turške kave. S to dobro umešano kremo namažemo biskvit ali kekse, ki smo jih zmehčali z rumom če delamo torto za odrasle, ali z mlekom, če pripravljamo torto za otroke. Kekse zlagamo v vrstah, jih premažemo, spet naložimo kekse itd. Torto postavimo vsaj za 2 uri na hladno.

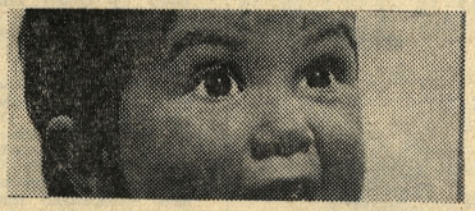

OTROK MOČI POSTELJO

Včasih pomaga, če otroka, ki moči posteljo, oddaljimo za nekaj časa iz domačega okolja, vendar je pri tem potrebna previdnost. Včasih tak otrok preneha z močenjem, kot bi odrezal. Take spremembe se zgode, če je otrok v bolnišnici zaradi preiskav ali v koloniji ali pri sorodnikih na obisku. Tudi mama si v tem času, ko ni otroka doma, odpočije in ko se otrok vrne, ga pričaka bolj umirjena in uravnovešena, domače ozračje postane bolj prijetno in motnja izgine vsaj za nekaj časa. Toda kot rečeno, bodite previdni, ko pošljete otroka od doma. Morda bo otrok v koloniji ali zdravilišču še naprej močil posteljo in ga bodo tovariši v sobi kljub prizadevanjem vzgojitelja zasmehovali. S tem se bo otrokova stiska še povečala. Iz okolja, ki mu je bilo domače in v katerem so bili kolikor toliko navajeni na njegovo motnjo, se na lepem znajde v novem, neznanem okolju, ki se norčuje iz njega in mu je nenaklonjeno. Pritisk v tujem okolju je za otroka hujši od pritiska, ki ga je občutil doma, in stanje se lahko poslabša. Če torej pošljete otroka, ki moči posteljo, v kolonijo ali zdravilišče, se zanimajte pismeno in osebno, kako je z otrokom, in se posvetujte z vzgojiteljem, tako da otrok ne bo po nepotrebnem izpostavljen posmehovanju. Pametno je poslati otroka na počitnice h kakim sorodnikom, kjer se dobro počuti in ki jih poučite, kako naj ravnajo z njim.

Iz vsega tega sledi, da zdravljenje otroka, ki moči posteljo, ni preprosto. Potrebno je veliko potrpljenja in dobre volje. Starši, predvsem mati, morajo stati otroku ob strani, mu po svojih močeh pomagati iz stiske in se potruditi, da bo imel otrok doma občutek varnosti in topline.

Večina staršev se trudi, da bi odpravili motnjo pri otroku, nekateri pa si mislijo: »Otroci so tudi v starih časih močili posteljo, pa nismo uganjali z njimi nobenih komedij, pa so vendarle nehali sami od sebe!« To je res. Med odraslimi je malo ljudi, ki močijo posteljo. Toda vedeti moramo tole: Močenje postelje je v veliki večini primerov pogojeno z duševno stisko. Dolgotrajna duševna stiska utegne nakopati otroku posledice za vse življenje. Bolj kot za to, da odpravimo močenje postelje, gre za to, da odpravimo vzrok, zaradi katerega je otrok prestrašen ali žalosten in »joče skozi mehur«. Če smo odpravili vzrok, bo tudi močenje prenehalo. Zavedati se moramo tudi, da samo močenje povzroča pri otroku duševno neugodje, sram in občutek manjvrednosti in tudi zaradi tega se moramo potruditi, da čimprej odpravimo močenje postelje.

ČEBULNA OMAKA

Srečanje s teboj vsakdanjost

Kadar si neznansko zaželim počitka doma, namreč, kadar se sin in hči pa še mož povrhu le preveč razvnamejo, da ni ne konca ne kraja in da mir zoeži iz hiše, tedaj pripravim za kosilo čebulno omako. Takoj, ko je na mizi, nastane okoli nje sumljiva tišina, vsak izmed družinskih članov oprezno poduha krožnik, kaj se preliva po njem in z zadnjim upanjem v srcu vpraša, kakšna omaka je to. Tedaj seveda nedolžno odgovorim, da je to čebulna omaka, ker je že nismo jedli strašno dolgo in je prav, da pride tudi ta jed enkrat na pol leta na vrsto, saj je čebula povrh vsega še zdrava jed. Tedaj pa se navadno oglasi oče, da bo rajši tri dni tiho hodil po hiši, kot pa pojedel čebulno omako (biti tiho, je zanj prava muka) in še ni povedal svojega sklepa do konca, ko sta mu brž pritegnila otroka. »Tudi midva sva s teboj. Raje tri dni doma čisto tiho, samo, dovoli, mama, da se čebulne omake ne dotakneva.« Seveda sem kot kuharica užaljena, navidezno jih prepričujem, da se jedi ne pušča kar tako vnemar, da je čebula zdrava in tudi ne kar zastonj, da bi potem čebulno omako metali stran, posebno, ker ne redimo prašičev. Toda vse je bob ob steno — krompir je pospravljen, solata in kompot, čebulna omaka pa se svetlika kot osamljen otoček na krožnikih. S tem trenutkom pa tudi zavlada v družini prazničen mir. Hrup, ki mi je še malo pred tem razganjal ušesa, se je polegel, vsi se porazgubijo za svojim delom in jaz ostanem sama. Mir je dosežen. Za tri dni miru. Pravzaprav sem to dobro izpeljala, ker stavo pa znajo držati, to pa že moram reči. Vendar sem jih tudi k temu navadila. Nekoč so jo prelomili že naslednji dan, pa sem spet pripravila za kosilo — čebulno omako. Mir je bil znova vzpostavljen. Zato sem v svojo zmago tudi tokrat gotova. In prav sem imela. Trije dnevi brez hrupa, brez pregovarjanja, opazk in podobnega, kar se zlasti dogaja v živahnejših družinah, so minili. Prav dobro so mi deli, ti tihi dnevi, saj človek mora na neki način priti še pred dopustom do počitka.

NEŽA OSTROVID

VPRAŠANJE:
Končala sem gimnazijo in bi rada postala modna kreatorka ali kaj podobnega. — Prosim, svetujte!

ODGOVOR:
Če bi končali šele osnovno šolo, bi se lahko vpisali na Šolo za oblikovanje v Ljubljani. Podobne višje šole v Ljubljani nimamo. V Beogradu je Akademija za kostumografe, kjer predavajo tudi malo o modi.

VPRAŠANJE:
Letos bom končala osmi razred. Kam potem? Mnogo je poklicev, a nobeden mi ni všeč. V Tovarišu sta vedno dve strani posvečeni filmu — in to je moje edino veselje. Zaupam vam, da bi od srca rada postala filmska igralka. Vem, da to ni lahek poklic, a mene ne veseli nobena druga služba. Žrtvovala bi vse, samo da bi prišla k filmu. Prosila bi vas, če mi odgovorite, kako bi postala filmska igralka. Če bi potrebovali za odgovor mojo sliko ali kakšne druge podatke, mi prosim, pišite. Vendar ne objavljajte mojega pisma v Tovarišu, saj ne bi rada videla, da bi vsakdo vedel za mojo skrivno željo. Tudi če ni mogoče postati filmska igralka, mi prosim odpišite!

ODGOVOR:
Ker objavljamo pisma v rubriki »Zaupno« popolnoma anonimno, se ti ni treba bati, da bi vsi vedeli za tvojo skrivno željo.

Za zdaj si še premlada, da bi lahko kar takoj postala filmska igralka. Tudi premalo šol še imaš. Da nekdo postane filmska igralka, ni dovolj le prikupna zunanjost, ampak tudi igralski talent in ne nazadnje — veliko sreče.

Veliko deklet tvojih let sanja o filmski slavi in vse so prepričane, da so prav rojene za to. A le redko katera to tudi res postane.

Najbolj zanesljiva pot je, če po končani gimnaziji vstopiš v Akademijo za igralsko umetnost v Ljubljani. A do takrat, ko se boš lahko vpisala, mora preteči še pet let, in kdo ve, kakšne bodo takrat tvoje želje! Mogoče boš spoznala tudi to, da je še veliko poklicev, ki so prav tako privlačni.

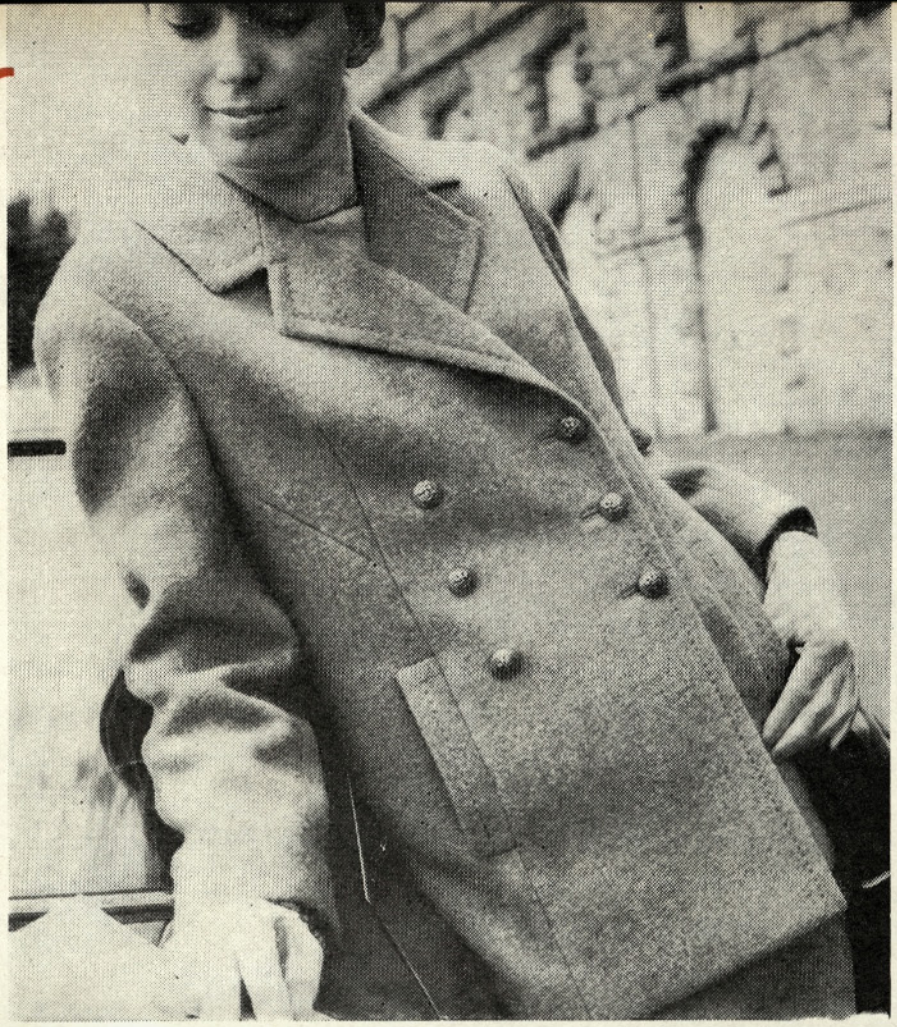
NASVETI NASVETI NASVETI NASVETI NASVETI

Tik preden meso uporabimo, ga v celem kosu umijemo pod tekočo vodo, da ne izgubi preveč mesnega soka. Nikoli ga ne puščamo v vodi.

Zmleto meso se hitreje razkraja, zato ga posebno v letnem času ne puščamo v toplih kuhinjskih prostorih. Zmeljemo ga tik pred uporabo.

Ribe vsebujejo veliko vode, tkivo je rahlo in se začne hitro razkrajati. Ribe so dobre za uporabo, če imajo jasne oči, rdeče škrge, čvrsto meso in značilen duh po ribah. Drobovino očistimo takoj, operemo jih pa tik pred uporabo.

Če uporabljamo večjo količino jajc hkrati, pa nismo popolnoma prepričani, da so še uporabna, si pomagamo tako, da ubijemo jajce vsako posebej v skodelico. V primeru, da je katero pokvarjeno, ga lahko takoj izločimo in ne pokvarimo vseh že ubitih jajc. Natrta jajca hranimo do uporabe v hladilniku ali na hladnem prostoru.

Kot Moda

Še je na koledarju mesec počitnic, čeprav bo kmalu zagospodarila jesen. Vremenoslovci obetajo še lepe in tople dni in tako bo treba tudi v septembru izrabiti lepe nedelje za izlet proti hribom, na Gorenjsko, Štajersko ali proti Dolenjski. Če imate avto, so za take izlete prav posebne skrbi z obleko, posebno če si mislite privoščiti v jeseni še kako daljše potovanje. Obleka mora biti nadvse udobna, da nikjer ne veže, praktična za tiste, ki šofirajo, pa tudi za tiste, ki samo sedijo. Tkanina mora biti taka, da se ne mečka in krilo ne preozko. Najboljše oblačilo za izlete z avtom so seveda hlače, če si jih le vaša postava lahko privošči. Danes imamo na naši strani tri predloge za naše moderne avtomobilistke, dobro si jih oglejte.

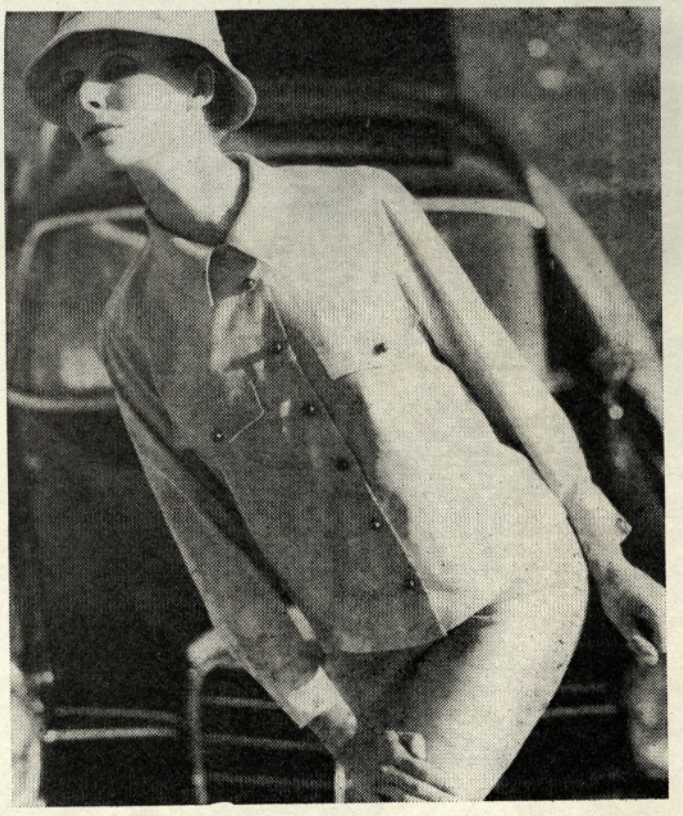
Eva

Kar najbolj primeren za izlete z avtomobilom — pa tudi s kolesom, je model hlač in daljše športne bluze iz »Dacrona« in »Lycra« elastičnih vlaken ali iz helance. Model tovarne SABA.

Športen komplet, primeren za daljša potovanja. Dolg jopič — caban in ravno krilo sta iz shetlanda v barvi kamelje dlake. Model ROSIER, foto Ente Italiano della Moda

Na sliki je dolga jopica, ki lepo pokrije boke in je zato primerno dopolnilo za hlače. Model ANTONELLI je iz praktičnega orlona.

Poskus v podvodni lupini se je srečno končal. Jezuščck je pobral svoje stvari in odpotoval nazaj v Prago, kodcr bo v svoji majhni delavnici začel konstruirati skupaj s sodelavci večjo in bolje opremljeno podvodno hišo. Morda jo bo že prihodnje leto postavil skupaj s češkimi in slovenskimi kolegi v srednjem Jadranu. Foto: VETROVEC

tovariš
33 20. avgust 1965
CENA 100 DIN